

อนุสรณ์

นายประเสริฐ ปัทมสุคนธ์ น.ว.น., ป.ช., ท.จ.

๑๑ มีนาคม ๒๕๓๐

วันที่ ๑ / ๒๘ / ๖๖
เลขทะเบียน ๐๖๓๑๘.๑
เลขหมู่ ๑๘
๒/๔๒๑.๐.

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพุธ ที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๐

เวลา ๑๗.๐๐ น.

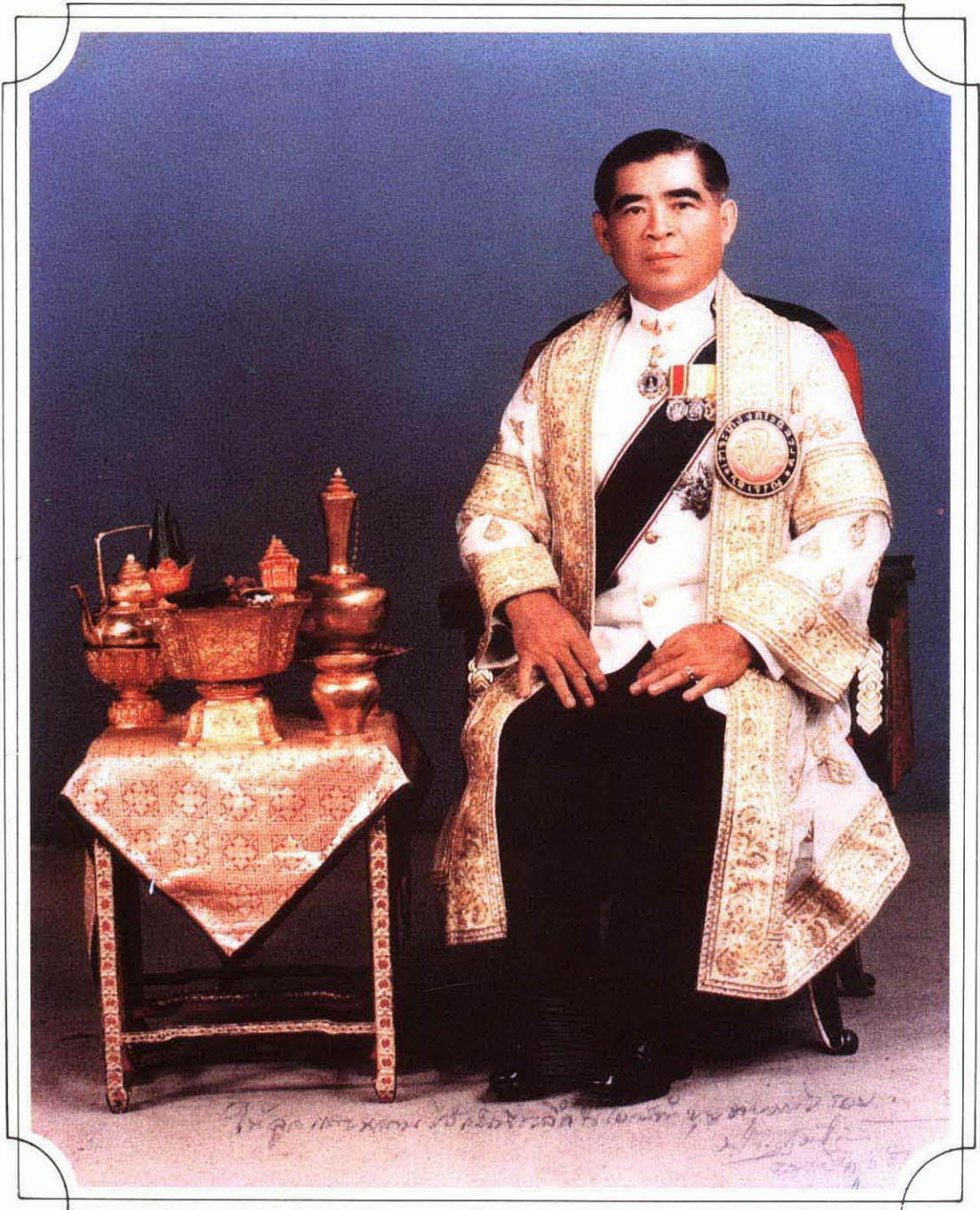

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
 พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย
 ราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่ง
 สมอรรชชาธิราชมุนี
 สยามินทร์ มงกุฎไทย

ข้าพระพุทธเจ้า นายประเสริฐ นิ่มมะตาคันธ์
 ขอประกาศแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวง ผู้จะได้พบประกาศนียบัตรนี้ให้ทราบว่า
 ข้าพเจ้าได้ขอรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้
 จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย
 ชั้นสูงสุด ชื่อ มหาวชิรมงกุฎ
 เป็นเกียรติยศสืบไป
 ขอให้ความเจริญสุขสวัสดิ์แก่ทุกประการเทอญ

พระราชทานตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐
 เป็นปีที่ ๒๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
 จอมพล *Sanananda*
 นายกรัฐมนตรี

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
 พลเรือเอก ชาติชาย ศรีวรขาน เป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จุลจอมเกล้า

ขอประกาศแก่ท่านทั้งหลายทั่วปวง ผู้ซึ่งจะได้พบประกาศนี้ให้ทราบทั่ว
 นายประเสริฐ นีพิมพ์สินธุ์

สมควรจะรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้นที่ ๒

ชื่อ กุศิณ จุลจอมเกล้า เป็นเกียรติยศและสืบไปให้มีการสืบตระกูลเครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์นี้ตามพระราชบัญญัติ ขอให้มีความเจริญสุขสวัสดิ์ทุกประการเทอญ
 พระราชทานตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔

เป็นปีที่ ๒๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสั่งของพระบรมราชโองการ
 จอมพล *Sanit Wongsawat*
 นายกรัฐมนตรี

ธรรมศาสตร์บัณฑิต ๒๔๘๔

รุ่มโพธิ์ - รุ่มไทร

สำนักในพระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯ

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภา ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ ณ โรงพยาบาลพญาไท ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับศพไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ และได้ทรงพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ทั้งได้พระราชทานโกศ - แปะดเหลี่ยมประกอบศพ พร้อมด้วยฉัตรเบญจางตั้งประดับตามเกียรติยศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงศพในวันนี้ ทั้งนี้ นับเป็นเกียรติยศอันสูงสุด และเป็นพระมหากษัตริย์คุณแก่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และวงศ์ตระกูลเป็นล้นพ้น

หากมีญาติทางใด ที่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้หยั่งทราบถึงพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเกียรติยศอันสูงยิ่งในวาระนี้ คงจะมีความปลาบปลื้มปีติโสมนัส เป็นอย่างยิ่ง

ข้าพระพุทธเจ้า พร้อมด้วยน้อง ๆ ตลอดจนญาติมิตร ของนายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบถวายบังคมแทนได้เบื้องพระยุคลบาทด้วยความจงรักภักดี และสำนักในพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ และจะเกิดทูลไว้เหนือเกล้าฯ เพื่อเป็นสรรพสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พ.อ.พิเศษ ปรีมล ปัทมะสุคนธ์ และน้อง ๆ

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

หมายรับสั่งที่ ๒๒๕๕

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ. อายุ ๓๗ ปี ข้าราชการบำนาญ
สังกัดสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา กราบถวายบังคมลาถึงอนิจกรรมด้วยโรคหัวใจวาย ณ โรงพยาบาลพญาไท
กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เวลา ๑๖.๐๐ น.

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เวลา ๑๘.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ
พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลา ๖ วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี กลองชนะ
ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๓ คืน

ประจักษ์/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ เมื่อครบกำหนด ๗ วัน
	สำนักพระราชวังจะถอนไปใช้ราชการได้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติเจ้าภาพไม่ต้องเสีย
	ค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๓๗๒๓

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๒๒ เมษายน ๒๕๓๐

พระราชทานเพลิงศพ นายประเสริฐ บัณฑิตคุณ ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ. ข้าราชการบำนาญ
สังกัดสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการเบ็ดเตล็ดเครื่องสุก่าศพลงสู่โกศ

ณ ศาลาวัดมกุฏกษัตริยาราม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจกัณฑ์ประคัม

วันพุธ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๐ เวลา ๑๒.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นคังบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง.

ประมวรัตน์/พิมพ์/ [Signature] /ทณ.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นายประเสริฐ บัณฑิตคุณ
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานแก่นี้ และเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ตามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ขอบพระทัย และขอบพระคุณ

ขอกราบขอบพระทัย และขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้ทรงพระกรุณา และกรุณามาเป็นเกียรติ และร่วมแสดงความเสียใจในวันพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ร่วมพิธีบำเพ็ญกุศล อีกทั้งเป็นกำลังใจ อำนวยความช่วยเหลือนานาประการ และได้กรุณาเขียนคำไว้อาลัย เพื่อเป็นอนุสรณ์ในหนังสือเล่มนี้ ตลอดจนให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพ นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ในวันนี้ด้วย

หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอกราบประทานอภัย และขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

บุตร - ธิดา และหลาน ๆ

๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๐

ประวัติสังเขป ของ นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

ชีวิตเบื้องต้น

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓ ตรงกับวันศุกร์แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ ปีจอ ณ แพร่ จอดอยู่ที่แม่น้ำป่าสัก หน้าวัดกลาง ตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนที่สอง ของ นายโสณะ และนางฮับ บิดามีอาชีพเป็นช่างทอง ขณะนั้นยังไม่มีนามสกุลใช้ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ โปรดเกล้าฯ ประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุล คนไทยทุกคนต้องมีทั้งชื่อตัว และชื่อสกุล นายร้อยโทแดง ซึ่งเป็นพี่ชายของนายโสณะ รับราชการเป็นผู้บังคับกองทหารบกพาหนะที่ ๘ ขณะนั้น เป็นผู้ขอพระราชทานนามสกุล โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุล "ปัทมะสุคนธ์" เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๔๕๗ และตามมาตรา ๑๖ ของพระราชบัญญัติขนานนามสกุลบัญญัติว่า พี่น้องร่วมบิดาเดียวกันย่อมใช้นามสกุลนั้นด้วย ฉะนั้น นายโสณะและพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน จึงใช้นามสกุล ปัทมะสุคนธ์ ทุกคน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานนามสกุล ปัทมะสุคนธ์

 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ขอให้นามสกุลของ นายร้อยโทแดง
ผู้บังคับกองทหารบกพาหนะที่ ๘ ตามที่ขอมา
ที่ "ปัทมะสุคนธ์" (เขียนเป็นอักษรโรมัน
ว่า "Palmasugandha") อันเป็นมงคลนาม
ขอให้ลูกพี่ปัทมะสุคนธ์ มีตามเจริญรุ่งเรือง
มั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลป์วิเศษ
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗

ประวัติการศึกษาและการรับราชการ

เริ่มเรียนหนังสือที่ โรงเรียนวัดกลาง ตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บิดาถึงแก่กรรมเมื่อนายประเสริฐ อายุได้ ๘ ขวบเศษ มารดาจึงนำไปฝากร้อยเอกแดง ปัทมะสุนทร ซึ่งเป็นลุง ณ กรุงเทพฯ เพื่อให้เล่าเรียน ได้เข้าเรียนชั้นประถมที่โรงเรียนพร้อมวิทยามูล ตำบลนางเลิ้ง อำเภอนางเลิ้ง จบชั้นประถมแล้วเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนและได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนพณิชยการวัดสามพระยาจนจบชั้นมัธยมบริบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓

เข้ารับราชการทหาร เป็นนักเรียนนายดาบ จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๔ แต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับหมวดทหารราบ จังหวัดทหารบกเชียงใหม่ ได้รับยศเป็นนายดาบและปลดเป็นทหารกองหนุนเมื่อรับราชการครบตามกำหนดแล้ว

ใน ปี ๒๔๗๕ ได้รับคำสั่งให้เข้าช่วยราชการที่รัฐสภา วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในตำแหน่ง พนักงานชวเลข เงินเดือน ๒๐ บาท

ในระหว่างที่รับราชการนั้น ได้เข้าศึกษาวิชากฎหมาย ณ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองไปด้วย ได้รับปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิตในขณะนั้น

ตลอดเวลาที่รับราชการที่สภาเกือบ ๔๐ ปีนั้น ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการในตำแหน่ง หัวหน้ากองในสภามาแล้วทุกกอง อาทิเช่น หัวหน้ากองกลาง, หัวหน้ากองปฏิคมและสถานที่, หัวหน้ากองกรรมธิการ และหัวหน้ากองการประชุม เป็นต้น ได้เลื่อนขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ และโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๙๖ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๓ โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และเปลี่ยนชื่อเป็นเลขาธิการรัฐสภาในโอกาสต่อมา นับเป็นเลขาธิการรัฐสภาคนแรก ได้รับราชการในสภาต่อเนื่องมาจนครบเกษียณอายุราชการในปี ๒๕๑๔

ในระหว่างที่รับราชการอยู่นั้น โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์และสมาชิกวุฒิสภาตามลำดับ และทางโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ได้แต่งตั้งให้เป็นอาจารย์สอนหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้ง อีกด้วย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๗๗ ตอนที่ ๑๐๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๓

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือน

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายประเสริฐ
บุษมาศมนตรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร

ทรงมี ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๓ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๓

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ถ. กิตติขจร

รองนายกรัฐมนตรี

ทางราชการได้มีคำสั่งให้ไปดูกิจการของรัฐสภานานาประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรป สหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น เพื่อนำมาปรับปรุงงานของรัฐสภาไทย และเพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคารของรัฐสภาให้เหมาะสมขึ้นด้วย เป็นผลให้เป็นผู้ริเริ่มเสนอและเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารของรัฐสภาที่ได้ใช้ประโยชน์อยู่ในขณะนี้

นอกจากนั้น ยังได้แต่งตั้งจากหน่วยรัฐสภาไทยให้เป็นผู้แทนไปร่วมประชุมสหภาพรัฐสภาและรัฐสภาเอเชีย หลายครั้ง เช่น ที่ประเทศเบลเยียม เกาหลี จีน เซเนกัล และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

黃國書
奉送
敬贈
三月
廿六年

派森瑪舒谷議員先生惠存

Mar. 9. 1967

To: Hon. Prasert Pathamasukhon
With the Compliments
of President of the Legislative Yuan
Republic of China
HUANG KUO-SHU

Huang Kuo-shu

黃國書
奉送
敬贈
八月
廿五年

普拉塞秘書長惠存

Aug. 26. 1966

To: Mr. Prasert Patamasukun
With the Compliments
of President of the Legislative Yuan
Republic of China
HUANG KUO-SHU

Huang Kuo-shu

ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภานั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ทางธุรการของรัฐสภา เกี่ยวกับการพระราชทานรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาหลายครั้ง โดยเฉพาะในคราวพระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ นั้น ได้รับหน้าที่ให้เป็นผู้เชิญรัฐธรรมนูญที่ทรงลงพระปรมาภิไธยไปประดิษฐานไว้กลางมหาสมาคม ดังภาพที่ปรากฏจากหนังสือรัฐสภาสาร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ แก่ นายทวี บุญยเกตุ ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ เมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เชิญไปประดิษฐานบนพานทอง ๒ ชั้น เหนือที่ตั้งหน้ามหาสมาคม (ภาพจาก หนังสือรัฐสภาสาร ฉบับประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๑๑)

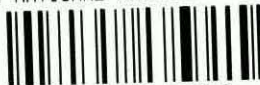
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

๑.	วันที่ ๗	ตุลาคม	๒๔๘๓	จตุตถาพรมงกุฎไทย
๒.	วันที่ ๑๘	กันยายน	๒๔๘๔	จตุตถาพรช้างเผือก
๓.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๔๙๑	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๔.	วันที่ ๖	มกราคม	๒๔๙๔	เหรียญบรมราชาภิเศก (เงิน)
๕.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๔๙๔	ตริตาภรณ์ช้างเผือก
๖.	วันที่ ๑๙	มกราคม	๒๔๙๘	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
๗.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๔๙๙	เหรียญจักรพรรดิมาลา
๘.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๕๐๐	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
๙.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๕๐๔	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๑๐.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๕๐๗	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
๑๑.	วันที่ ๕	ธันวาคม	๒๕๑๐	มหาวชิรมงกุฎ
๑๒.	วันที่ ๕	พฤษภาคม	๒๕๑๒	ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
๑๓.	วันที่ ๕	พฤษภาคม	๒๕๑๔	ตติยจุลจอมเกล้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าแก่
นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา ในพระราชพิธีฉัตรมงคล
๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔

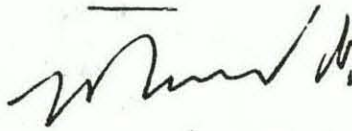
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961116382

เมื่อพ้นจากหน้าที่ราชการประจำในรัฐสภาแล้ว รัฐสภาได้ลงมติเลือกให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และได้โปรดเกล้าฯ ประกาศแต่งตั้งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญตามมติของรัฐสภา และต่อมา ประธานรัฐสภา ได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาประจำรัฐสภาอีกระยะหนึ่งด้วย

ประกาศ
เรื่อง แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้มีนามดังต่อไปนี้ เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามความในมาตรา ๒๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ

๑. นายสัญญา ชรรณศักดิ์
 ๒. นายประกอบ หุตะสิงห์
 ๓. นายกำจร พันธุลาภ
 ๔. นายไพโรจน์ ชัยนาม
 ๕. นายปราโมทย์ นาคกรทรพ
 ๖. นายประเสริฐ บัทมะสุคนธ์
 ๗. นายจรูญพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
 ๘. นายสนธิ วิไลจิตต์
 ๙. พลโท ศุภกาญจน์ นิติลิรี
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งประธานรัฐสภา

ที่ ๕ / ๒๕๑๔

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาและผู้ช่วยที่ปรึกษาประจำรัฐสภา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๔ และด้วยความเห็นชอบของ ก.ร. เมื่อคราวประชุมครั้งที่ ๑๒/๒๕๑๔ วันศุกร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๑๔ ประธานรัฐสภาแต่งตั้งให้

๑. นายใหญ่ สวิตชาติ เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งที่ปรึกษาประจำรัฐสภา
๒. นายชวค เลิศฤทธิ เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งที่ปรึกษาประจำรัฐสภา
๓. นายประเสริฐ บัณฑิตสุนทร เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งที่ปรึกษาประจำรัฐสภา
๔. นายประภาส อินทรกำแหง เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งผู้ช่วยที่ปรึกษาประจำรัฐสภา
๕. นายนิภาพ อະสีริทัศน์ เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งผู้ช่วยที่ปรึกษาประจำรัฐสภา
๖. นายกมล สมวิเชียร เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งผู้ช่วยที่ปรึกษาประจำรัฐสภา

โดยให้ได้รับเงินเดือนตามบัญชีอัตรา เงินเดือนสำหรับตำแหน่งข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง อัตรา(๑) เดือนละ ๑๐,๕๐๐ บาท อัตรา(๒) เดือนละ ๑๐,๕๐๐ บาท อัตรา(๓) เดือนละ ๘,๘๘๕ บาท อัตรา(๔) เดือนละ ๘,๕๑๐ บาท อัตรา(๕) เดือนละ ๘,๕๐๕ บาท และ อัตรา (๖) เดือนละ ๗,๖๖๐ บาท ตามลำดับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๔ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๔

(นายอุทัย พิมพ์ใจชน)

ประธานรัฐสภา

งานพิเศษ

นายประเสริฐ เป็นคนแรกที่ได้บันทึกประวัติความเป็นมาของรัฐสภาไทยไว้ ตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ ๒๔๗๕ แล้ว จนวันพ้นจากหน้าที่ราชการในสภา แล้วจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม เพื่อให้เป็นหลักฐานอ้างอิงในทางประวัติศาสตร์แห่งความเป็นมาของระบอบการเมืองของประเทศไทยในระบอบนั้น หนังสือนี้เรียกว่า “รัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี” และได้ส่งเข้าประกวด ในที่สุดหนังสือเล่มนี้ชนะเลิศการประกวด ซึ่งรางวัลของมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ประจำปี ๒๕๒๓ โดยได้รับรางวัลชั้นที่ ๑ ดังกิริติบัตร ดังนี้

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ

จอมอนักวิคิดกร นี้

แต่ นายประเสริฐ ปัทมสุคนธ์

ผู้ได้รับรางวัลวรรณกรรมไทย ชั้นที่ ๑

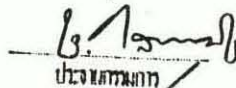
เรื่อง “รัฐสภาในรอบ ๔๒ ปี”

ประเภท ร้อยแก้ว ของมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ

ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๒๓

ขอให้มีความลุล่วงวิบัติเจริญ เหาญ.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๕

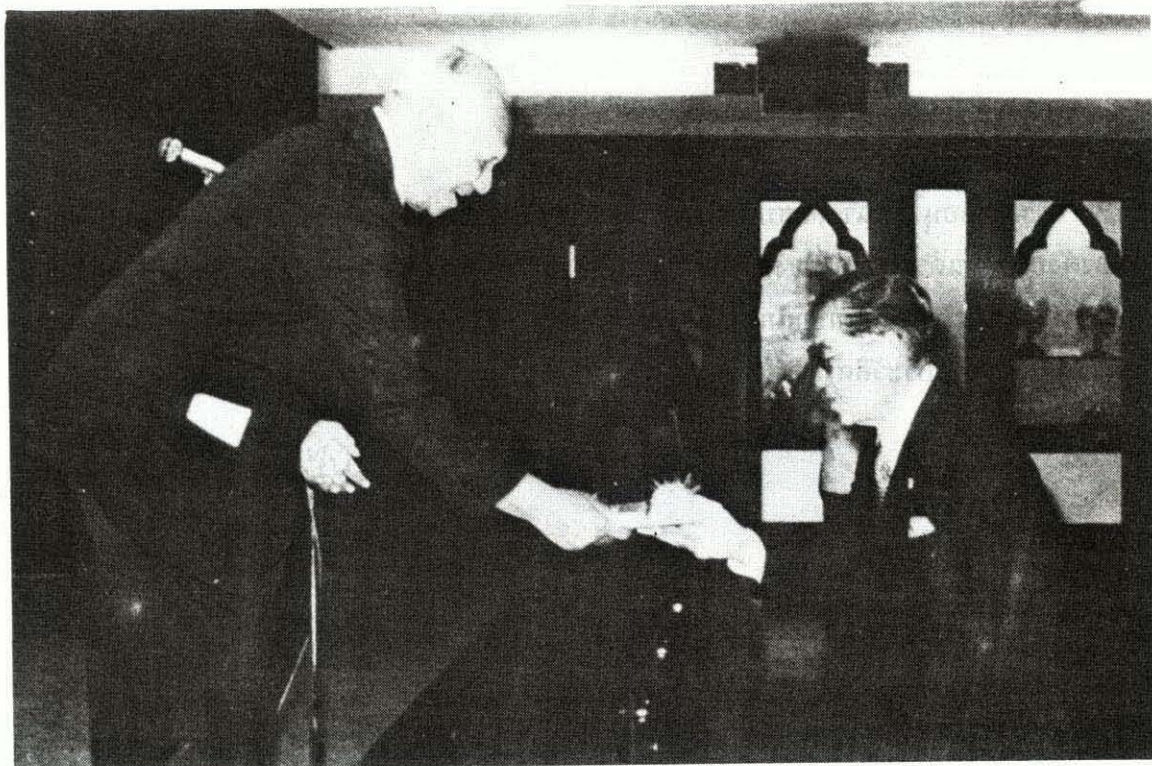

ประธานสภา

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ

๖๖/๑๐๖๕

ประธานกรรมการวรรณกรรมไทย

สุวิมลวิจิตร

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ จำกัด

พิธีมอบรางวัลวรรณกรรมไทย ประจำปี ๒๕๒๕ แด่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์
ผู้ได้รับรางวัลวรรณกรรมไทย ชั้นที่ ๑ เรื่องรัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี เมื่อวันที่ ๒๕
มิถุนายน ๒๕๒๕

คำนิยมและความเห็นเนื่องจากหนังสือ
“รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี”

ฯ พล.ฯ ปรีดี พนมยงค์

“ผมขออนุโมทนาและชมเชยในการที่คุณได้รวบรวมหลักฐานที่ปรากฏทางรัฐสภาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวด้วยความเที่ยงธรรมโดยมิได้มีการบิดเบือน จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าสำหรับมวลราษฎร และนิสิตนักศึกษา นักเรียนผู้ปราศจากอคติ ที่จะอาศัยหนังสือเล่มนี้ประกอบการค้นคว้าเพื่อสัจจะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์แห่งความเป็นมาของระบบการเมืองสยามในระบอบดังกล่าวนี้”

ปรีดี พนมยงค์

ฯ พล.ฯ พระยามานวราชเสวี

“ขอชมเชยในความพยายามที่เขียนหนังสือนี้ขึ้นได้ มีเนื้อความดีมาก”

พระยามานวราชเสวี

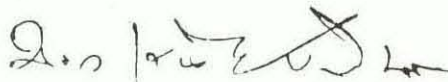
ฯ พล.ฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

“หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมความเป็นมาของรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยของไทย ไว้อย่างละเอียดละออ ให้ความรอบรู้เกี่ยวกับกลไกสำคัญส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย คืออำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ นับว่าเป็นประโยชน์สำหรับตัวผมเป็นอย่างมาก”

ก. ๘๖: ๖๖๖

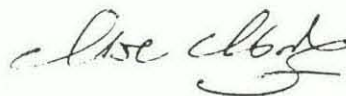
๑ พล.๑ หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช

“เมื่อยังไม่แก่ ผมเองเคยทำบันทึกอะไรๆ ไว้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ไหว มีอะไรจะได้ฟังหนังสือคุณ”

๑ พล.๑ พลอากาศเอก หาริน หงสกุล

“หนังสือที่คุณส่งมาให้ เป็นของขวัญอันมีค่าที่สุดสำหรับผมในโอกาสนี้ เพราะได้ใช้ประโยชน์จริง ๆ ในหน้าที่นี้ ผมไม่รู้จะไปหา Reference ที่ไหนให้ดีกว่านี้ได้”

๑ พล.๑ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์

“หนังสือรัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปีของคุณนั้น ดร.เถลิง ลูกชายผมก็แจ้งว่าเป็นหนังสือที่ดีมาก ผมเกรงว่าจะหมดเสียและจะหาซื้อไม่ได้ อยากได้ไว้ประดับห้องสมุดหนังสือ”

พล.ร.๑. ADAM ชำรงนาวาสวัสดิ์

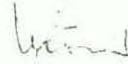
๑ พล.๑ จินตา บุณยอาคม

“หนังสือรัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปีนี้ มิใช่จะเป็นประโยชน์แต่เฉพาะบุคคลในวงงานของฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ในวงงานของทุก ๆ ฝ่าย ตลอดจน มวลราษฎร นิสิตนักศึกษา ทั่วไปด้วย”

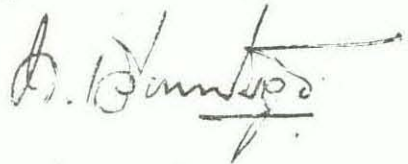
คุณบุญชนะ อุตถการ

“เชื่อว่าหนังสือดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของผมเป็นอย่างมาก อีกทั้งจะเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ของรัฐสภาที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังอีกเล่มหนึ่ง”

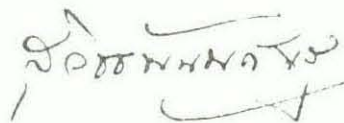
คุณ ท. เลียงพิบูลย์

“เมื่อพลิกดูหน้าแรก ก็รู้ได้ทีเดียวว่าเป็นหนังสือที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระแท้ ๆ เพราะไม่มีการพูดพาล่ามทำเพลงใด ๆ เลย เป็นเนื้อถ้อยกระทงความจริง ๆ ไม่เอียงซ้ายเอียงขวา ทรงไว้ซึ่งสัจจะและความยุติธรรม ว่ากันไปตามที่เป็นจริง จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าสูง ให้ความรู้ในด้านการเมือง ความไม่เที่ยงแปรปรวนของนักการเมืองทั้งหลาย เป็นประวัติศาสตร์ที่จารึกไว้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ลูกหลานไทย อ่านแล้วไม่เบื่อ มีรูปภาพประกอบให้ความกระจ่างแจ่มยิ่งขึ้น กระดาษดีงานพิมพ์เรียบร้อย เป็นหนังสือที่มีค่ามากกว่าราคา ๑๕๐ บาทอย่างมหาศาล ผมภาคภูมิใจเป็นอันมากที่ได้มีหนังสือเล่มนี้ไว้ และขอขอบคุณอีกครั้งในความอุตสาหะอย่างยิ่งของคุณที่น้อยคนนักจะทำได้เช่นนี้ เป็นตัวอย่างอันดีแก่คนรุ่นใหม่ที่ต่อไป”

คุณสุวิช พันธ์เศรษฐ

“ได้อ่านหนังสือ รัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๑๗) ซึ่ง คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ธรรมศาสตร์บัณฑิต อดีตเลขาธิการรัฐสภา ผู้คลุกคลีกับงานของสภามาตั้งแต่วันแรก ตั้งสำนักงานสภาเมื่อ ๒๔๗๕ เป็นผู้รวบรวมและเรียบเรียงมีข้อความถึง ๑,๑๕๖ หน้า และจัดเป็นรายปี อย่างละเอียดถี่ถ้วนพอสมควร นับแต่วันแรกเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ (๒๔ มิถุนายน) มีรายนามสมาชิกทั้งที่แต่งตั้งและเลือกตั้งทุกชุด มีรายนามคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ชุดแรก ซึ่งยังเรียกว่า คณะกรรมการราษฎร จนถึงปัจจุบันรวม ๓๕ ชุด รวมทั้งนโยบายหลักหกประการของคณะราษฎร และของรัฐบาลแต่ละชุดรวมอยู่ด้วยแม้ว่าจะไม่มีรายละเอียดทั้งหมด ก็เป็นทางให้ผู้อ่านศึกษาค้นคว้าที่มาแห่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างง่ายดาย นับว่าเป็นเอกสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนสมควรจะได้ศึกษา”

ประวัติโดยละเอียดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา
จนเกษียณอายุราชการ

(จากทะเบียน ประวัติ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา)

คุณวุฒิการเล่าเรียน

พ.ศ.	สำนักศึกษา	จำนวนปี	ผลแห่งการศึกษา
๒๔๖๒	ร.ร.วัดกลาง อำเภอท่าเรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๒ ปี	ชั้นมูล
๒๔๖๓			ป.๑
๒๔๖๔	ร.ร.เย็นเฮ เมมมอเรียล	๑ ปี	ป.๒
๒๔๖๕	ร.ร.พร้อมวิทยามูล	๒ ปี	ป.๓
๒๔๖๖			ม.๑
๒๔๖๗	ร.ร.มัธยมวัดเบญจมบพิตร	๕ ปี	ม.๒
๒๔๖๘			ม.๓
๒๔๖๙			ม.๔
๒๔๗๐			ม.๕
๒๔๗๑			ม.๖
๒๔๗๒	ร.ร.พาณิชยการวัดสามพระยา	๒ ปี	ม.๗
๒๔๗๓			ม.๘
๒๔๗๔	ร.ร.นายร้อยทหารบก	๑ ปี	เป็น น.ท.ต. (นักเรียนทำการนายดาบ)
๕ เม.ย. ๗๕	นักเรียนทำการนายดาบ		
๑ ต.ค. ๗๕	นายดาบ		
๒๔๗๘	มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง	๖ ปี	
๒๔๘๔			สอบไล่ได้ปริญญา ธรรมศาสตร์บัณฑิต

รายการตั้งแต่เริ่มรับราชการตำแหน่งหน้าที่ และการเลื่อนชั้นอันดับเงินเดือน

วัน เดือน พ.ศ.	ตำแหน่งหน้าที่	ชั้น	รับจริง
๒๐ ต.ค. ๗๖	พนักงานชวเลข	รองผู้รักษาการ	๖๐
๑ มิ.ย. ๗๗	รังประจำแผนก		๘๘
๑ ธ.ค. ๗๗	ประจำแผนก		๑๔๐
๑ เม.ย. ๘๐	หัวหน้าแผนก	โท	๑๖๐
๑ เม.ย. ๘๑	หัวหน้าแผนก	โท	๒๐๐
๒๑ ก.พ. ๘๒	รักษาการหัวหน้าแผนกสารบรรณอีกตำแหน่งหนึ่ง		
๒๖ เม.ย. ๘๓	รักษาการตำแหน่งเลขานุการ		
๑ พ.ย. ๘๓	เลขานุการสำนักงาน	โท	๒๔๐
๑ ม.ค. ๘๕	เลขานุการสำนักงาน	โท	๒๖๐
๑ ม.ค. ๘๖	เลขานุการสำนักงาน	เอก	๒๘๐
๑ ม.ค. ๘๗	เลขานุการสำนักงาน	เอก	๓๐๐
๑ ก.ย. ๘๗	เลขานุการสำนักงาน	เอก	๓๒๐
๑ ม.ค. ๘๙	เลขานุการสำนักงาน	เอก	๓๕๐
๑ ม.ค. ๙๑	หัวหน้ากองกลาง	เอก	๔๒๐
๑ ม.ค. ๙๒	หัวหน้ากองกลาง	เอก	๕๐๐
๑ ม.ค. ๙๓	หัวหน้ากองกลาง	เอก	๕๕๐
๑ ม.ค. ๙๔	หัวหน้ากองกลาง	เอก	๖๐๐
๑ ม.ค. ๙๕	หัวหน้ากองกลาง	เอก	๖๕๐
๑๖ มิ.ย. ๙๖	เลื่อนขึ้นเป็นข้าราชการสามัญ	พิเศษ	๖๕๐
๑๙ มิ.ย. ๙๖	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๖๕๐
๑ ม.ค. ๙๗	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๗๐๐
๑ ม.ค. ๙๘	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๗๕๐
๑ ม.ค. ๙๙	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๘๐๐
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๙๐๐
๑ ม.ค. ๒๕๐๑	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๑,๐๐๐
๑ ม.ค. ๒๕๐๒	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๑,๑๐๐
๑ ม.ค. ๒๕๐๓	รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๗,๒๐๐
๒๐ ธ.ค. ๒๕๐๓	เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๗,๒๐๐
๑ ม.ค. ๒๕๐๔	เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๗,๖๕๐

๑ ต.ค. ๒๕๐๔	เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๘,๐๐๐
๑๕ มิ.ย. ๒๕๐๗	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ทำหน้าที่นิติบัญญัติ)		
๑ ต.ค. ๒๕๑๐	เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร	พิเศษ	๘,๒๐๐
๔ ก.ค. ๒๕๑๑	สมาชิกวุฒิสภา		
๑๘ ก.ย. ๒๕๑๑	เลขานุการรัฐสภา	พิเศษ	๘,๒๐๐

ความดีความชอบ

วัน เดือน พ.ศ.	รายการความดีความชอบ	รับผลอย่างไร
๒๙ มิ.ย. ๙๔	ได้ปฏิบัติราชการพิเศษในกรณีปราบจลาจล เมื่อ ๒๙ มิ.ย. ๙๔ โดยได้ช่วยปฏิบัติราชการ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งเป็นที่ตั้งกองบัญชาการ	คณะรัฐมนตรีให้ได้เงินเพิ่มพิเศษ (พ.ส.ร.) ๑ ชั้น

หมายเหตุ

๑๓ เม.ย. ๗๙	ไปช่วยราชการทางกระทรวงมหาดไทยในการประชุมข้าหลวงประจำจังหวัด ปีพ.ศ. ๒๔๗๙	ตามหนังสือของสำนักงานเลขานุการสภาฯ ที่ ๕๗ / ๒๔๗๙ ลงวันที่ ๑๓ เม.ย. ๗๙
๑๗ ธ.ค. ๗๙	ไปตรวจราชการกับนายกรัฐมนตรี ถึง ๒๓ ม.ค. ๗๙	ตามหนังสือสำนักงานเลขานุการสภาฯ ที่ ๑๒๓๑ / ๒๔๗๙ ลงวันที่ ๑๕ ธ.ค. ๗๙
๑๑ พ.ย. ๙๘	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการก่อสร้างต่อเติมศาลาสันติธรรม	
ต.ค. ๙๙	เป็นเลขานุการคณะกรรมการดำเนินการจัดการประชุมสหภาพรัฐสภา ครั้งที่ ๔๕ ณ กรุงเทพฯ	
๒๓ ส.ค. ๐๔	เข้าร่วมประชุมสมาคมระหว่างเลขานุการรัฐสภา (ASSOCIATION OF SECRETARIES GENERAL OF PARLIAMENTS) ซึ่งเป็นเครือของสหภาพรัฐสภา ณ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม และไปร่วมประชุมสหภาพรัฐสภาครั้งที่ ๕๐ ณ กรุงบรัสเซล	เป็นเวลา รวม ๖๘ วัน ได้กลับถึงประเทศไทยเมื่อ ๒๙ ต.ค. ๒๕๐๔

ประเทศเบลเยียม ในฐานะที่ปรึกษาคณะผู้แทน และ
ไปดูงานรัฐสภา ณ ประเทศอิตาลี, สเปน, สวิตเซอร์-
แลนด์, ฝรั่งเศส, อังกฤษ, เนเธอร์แลนด์, เยอรมัน,
เบลเยียม, สหรัฐอเมริกา (กรุงวอชิงตัน D.C.) และที่
ประชุมสหประชาชาติ ณ กรุงนิวยอร์ก, ญี่ปุ่น, จีน
(คณะชาติ) และผ่านฮ่องกง

- ๒๕ ส.ค. ๐๙ ไปร่วมประชุมสหภาพรัฐสภาเอเชีย ครั้งที่ ๒ ณ
กรุงเซอูล ประเทศเกาหลี ในฐานะที่ปรึกษาคณะ
ผู้แทนและดูงานรัฐสภาต่างประเทศ
- ๑๑ เม.ย. ๑๑ ไปร่วมประชุมคณะมนตรีสหภาพรัฐสภา ณ เมือง
คารากา ประเทศเซอร์เบีย ในฐานะที่ปรึกษาของคณะ
ผู้แทน
- ๒๙ พ.ย. ๑๑ ไปร่วมการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพสมาชิกรัฐสภา
เอเชีย ครั้งที่ ๔ ณ กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ใน
ฐานะที่ปรึกษาของคณะผู้แทน
- ๒๗ ก.ย. ๑๓ ไปร่วมการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพรัฐสภา ครั้งที่
๕๘ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในฐานะ
ที่ปรึกษาของคณะผู้แทน
- ได้เดินทางกลับถึงประเทศ
ไทยเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน
๒๕๐๙ (๒๘ วัน)
- ได้เดินทางกลับถึงประเทศ
ไทยเมื่อ ๓๐ เม.ย. ๒๕๑๑
- ได้เดินทางกลับถึงประเทศ
ไทยเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม
๒๕๑๑
- ได้เดินทางกลับถึงประเทศ
ไทยเมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม
๒๕๑๓

ชีวิตสมรสและครอบครัว

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ มีพี่น้องทั้งหมด ๔ คน เป็นชาย ๒ คน กับหญิง ๒ คนคือ

๑. นางทองสุข วรธนะภูติ (ถึงแก่กรรม)
๒. นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์
๓. น.ส.ประสงค์ ปัทมะสุคนธ์ (ถึงแก่กรรมแล้ว)
๔. นายแพทย์ประสิทธิ์ ปัทมะสุคนธ์

นายประเสริฐ ได้สมรสกับนางระมัด (จันทนะเสวี) เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ มีบุตรชายหญิง
ทั้งสิ้น ๖ คน เป็นชาย ๓ คน เป็นหญิง ๓ คน มีหลาน ๑๖ คน คือ-

๑. พันเอก (พิเศษ) ปริมล ปัทมะสุคนธ์ รองเจ้ากรมการขนส่งทหารบก สมรสกับนาง
ศลิษา (ปัญทโร) หัวหน้าแผนก กองการสงเคราะห์ชีวิต ธนาคารออมสิน มีบุตรธิดา ๔ คน คือ-

๑. ร.ท. ณรงค์ฤทธิ์
๒. นายอภิชาติ
๓. นางสาววาณีนาถ
๔. นางสาวพาณีนุช

๒. นายปรมัย ปัทมะสุคนธ์ หัวหน้างานอนามัยโรงงาน สำนักอนามัย กทม. สมรสกับ
นางภาคินี (ปัญทโร) หัวหน้าฝ่ายการพนักงาน โรงงานยาสูบ มีธิดา ๔ คน คือ-

๑. นางดุจหทัย สมบูรณ์ดิษฐ์
๒. นางสาวนัยน์ชนก
๓. นางสาวปฏิญญา
๔. นางสาววรรษมนต์

๓. นางศรีสุรางค์ (ตันตระกุล) รองหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลเวชศาสตร์ เขต ร้อน
มหาวิทยาลัยมหิดล สมรสกับ พ.ต.ท.สุวัฒน์ ตันตระกุล รองผู้กำกับการตำรวจนครบาล ๑๓ มี
บุตรธิดา ๒ คน คือ-

๑. นายคุณวุฒิ
๒. นางสาวอุษมา

๔. นางสุมาลัย (เดชะสุวรรณ) นักวิทยาศาสตร์ ๖ รักษาการหัวหน้าฝ่ายวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีน้ำตาล สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล กระทรวงอุตสาหกรรม สมรสกับ
นายวีระ เดชะสุวรรณ ผู้จัดการโรงงานผลิตยา บริษัทเอฟ.อี.ซิลลิก จำกัด มีบุตรธิดา ๒ คนคือ-

๑. นายศรัณย์
๒. นางสาวรนนท์

๕. นายสมชาย ปัทมะสุคนธ์ อดีตรองอธิบดีกรมอัยการ สมรสกับนางสายสมร (ใจบุญมา)
อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน มีบุตรธิดา ๒ คน คือ-

๑. นายสมาสภ์
๒. นางสาวอาชินี

๖. นางสุนทรี (พรหมสุข) นักสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายการพนักงาน โรงงานยาสูบ สมรส
กับพ.ต.ท.ชัยรัตน์ พรหมสุข รองผู้กำกับการโรงเรียนตำรวจภูธร ๖ มีบุตรธิดา ๒ คน คือ-

๑. ด.ญ.วิบูลย์รัตน์

๒. ด.ญ.พัชริชา

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นคนสุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อม มีความรอบรู้ในกิจการเกี่ยวกับรัฐสภาเป็นอย่างมาก มีความสนใจและหมั่นศึกษาค้นคว้าตลอดเวลาไม่ว่าจะออกจากราชการแล้วก็ตาม มีความจดจำแม่นยำและลือชื่อในพุทธศาสนา บริจาคทรัพย์ร่วมการกุศลและสาธารณประโยชน์มากมาย จนได้รับการยกย่องจากโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ให้เป็นผู้มีอุปการคุณ และได้มอบประกาศนียบัตรสมนาคุณให้ด้วย รักษุตรีดาและหลาน ๆ ทุกคนเป็นชีวิตจิตใจ ได้เลี้ยงดูบุตรทั้ง ๖ คนมาโดยเสียสละทุกอย่างเพื่อบุตรธิดา ตลอดจนเขยสะใภ้และหลาน ๆ ตั้งใจอบรมสั่งสอนและส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นสูงและมีอาชีพเป็นหลักฐานทุกคน

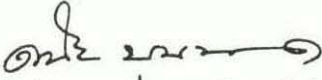
นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ มีโรคประจำตัว คือ โรคเส้นเลือดตีบที่หัวใจและสมอง ได้อยู่ในความดูแลรักษาของแพทย์ตลอดเวลา โดยเฉพาะนายแพทย์เกรียงศักดิ์ ตริยานนท์ แห่งโรงพยาบาลพญาไท และแพทย์พยาบาลของโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน แพทย์และพยาบาลได้ให้การรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุดตลอดมา ประกอบทั้งได้ระวังรักษาสุขภาพของตนเองมาอย่างดีที่สุด ทำให้มีอายุยืนถึง ๗๗ ปี แต่เนื่องจากกระยะหลังเกิดโรคแทรกซ้อน คือ ตรวจพบว่า เป็นมะเร็งในเม็ดเลือด ได้เข้าโรงพยาบาลเพื่อให้เลือดถึง ๒ ครั้ง จนครั้งสุดท้ายได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพญาไท เนื่องจากเจ็บหัวใจกระทันหันเมื่อเวลา ๕.๔๐ น. ของวันอังคารที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันพุธที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ โรงพยาบาลพญาไท ด้วยโรคหัวใจวาย รวมอายุได้ ๗๗ ปีเศษ

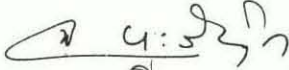

เกียรติบัตรฉบับนี้แสดงว่า
คุณ ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์

เป็นผู้มีคุณลักษณะ ช่วยเหลือกิจการของโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน
คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล
ในงานฉลองครบรอบ ๒๐ ปี ให้สำเร็จด้วยดี
วันที่ ๑๙-๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

ประธานกรรมการเล็งริมกิจการ

คณบดี

ประธานกรรมการเล็งริมกิจการ

การบำเพ็ญกุศล

และ

รายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

เมื่อนายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ถึงแก่อนิจกรรม ได้มีญาติมิตรทั้งใกล้และไกลมีจิตศรัทธา มาช่วยเหลือในงานศพ ส่งพวงหรีด และดอกไม้ หลายท่านได้บริจาคทรัพย์ร่วมทำบุญเสียสละ เวลาในงานวันพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ งานสวดพระอภิธรรมศพ และพิธีบรรจุศพ

ในการสวดพระอภิธรรมศพทั้ง ๗ คืนนั้นมีเจ้าภาพดังนี้

- วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ วันเสาร์ ที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ พระราชทานพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม
- วันอาทิตย์ ที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๐ สำนักงานคณะกรรมการอ้อย และน้ำตาลทราย, ครอบครวั “ศุขรัตน์” เพื่อนศิรวิราช ๒๕๐๐
- วันจันทร์ ที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๐ ฝ่ายการพนักงาน ร.ย.ส., จ.ป.ร. รุ่น ๕, ครอบครวั “นิติทัศน์ประกาศ” กองอนามัยสิ่งแวดล้อม, งานอนามัย ๒๔ เขต
- วันอังคาร ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๐ ทำบุญ ๗ วัน
- ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์ ๑๐รูปสวดพระพุทธรมณฑ์
- ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล พระสงฆ์ทั้งนั้น บังสุกุล
- ๑๕.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม
- วันพุธ ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๐ สวณกุหลาบ ๙๔, กรมการขนส่งทหารบก, สถานีวิทยุ ขส.ทบ., กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์, รร.ทบอ. ช่างกล ขส.ทบ., พยาบาล ร.พ. เวชศาสตร์เขตร้อน, สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, นิตินศาสตร์ มธ. ๒๕๐๒, พระครูโสภณวิริยคุณ (เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน) ครอบครวั “สุวรรณมงคล”

ต่อจากนั้นร่วมกันบรรจศพที่ศาลาเอนก หลังจากนั้นจึงเคลื่อนศพไปเก็บไว้ ณ ศาลา ๑ สวดพระอภิธรรม พร้อมทั้งถวายอาหารเพล และบังสุกุลทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๐.๓๐ น. จนครบกำหนด ๑๐๐ วัน

ได้มีผู้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมต่อไปอีก ดังนี้

วันอาทิตย์ที่ ๘ มีนาคม	๒๕๓๐	กองกำกับการโรงเรียนตำรวจภูธร ๖
วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “เดชะสุวรรณ”
วันอาทิตย์ที่ ๒๒ มีนาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “ปิ่นทโร”
วันอาทิตย์ที่ ๒๙ มีนาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “สุวรรณมงคล”
วันอาทิตย์ที่ ๕ เมษายน	๒๕๓๐	ญาติสกุล “ใจบุญมา”
วันอาทิตย์ที่ ๑๒ เมษายน	๒๕๓๐	ญาติสกุล “วรรณะภุติ”
วันอาทิตย์ที่ ๑๙ เมษายน	๒๕๓๐	บุตร-ธิดา-หลาน ทำบุญ ๕๐ วัน
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ เมษายน	๒๕๓๐	ญาติสกุล “ตันตระกุล”
วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “จันทนะเสวี” และ สกุล “เนติโพธิ์”
วันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤษภาคม	๒๕๓๐	คุณพรรัตน์ ปัทมะสุนันท์
วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤษภาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “สมบูรณ์นิติย์”
วันอาทิตย์ที่ ๒๔ พฤษภาคม	๒๕๓๐	ญาติสกุล “พัฒนกำจร”
วันอาทิตย์ที่ ๓๑ พฤษภาคม	๒๕๓๐	บุตร-ธิดา-หลาน ทำบุญ ๑๐๐ วัน
วันอาทิตย์ที่ ๗ มิถุนายน	๒๕๓๐	ญาติทางบ้านป่าป้อง จังหวัดเชียงใหม่

ခါးလဲ

ผู้มีความประพฤติไม่บกพร่อง

ของ

พระพุทธรูปวงศมุนี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ข้าพเจ้าได้รู้จักมาเป็นเวลานานพอสมควร พอที่จะรู้ได้ว่าเป็นบุคคลเช่นไร โดยอาชีพ คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นข้าราชการ โดยหน้าที่ เป็นเลขธิการรัฐสภา โดยคุณธรรม เป็นผู้มีเมตตากรุณามีไมตรีจิตต่อบุคคลทั้งหลายโดยทั่วไป โดยอัธยาศัย เป็นผู้มีสติรอบคอบ โดยเฉพาะในหน้าที่เลขธิการรัฐสภา. โดยสรุป เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติชอบโดยสมควรแก่ภาระฐานะอันเป็นหน้าที่นั้น ๆ ควรแก่การยกย่องว่า “เป็นผู้มีความประพฤติไม่บกพร่อง” ต้องตามนัยแห่งพระพุทธรูปวงศมุนีที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสยกย่องบุคคลผู้มีความประพฤติเช่นนั้นว่า “บุคคลผู้มีเมธา มีความประพฤติไม่บกพร่อง มันอยู่ด้วยปัญญาและศีล-บริสุทธ์ดุจแห่งทองชมพูทุก ใครเล่าจะนิินทา แม้เทวดาก็ชม แม้พรหมก็สรรเสริญ” ดังนี้

อธิบายความตามพระพุทธรูปวงศมุนีว่า บุคคลผู้มีความรู้เฉลียวฉลาดและมีความสามารถรู้จักประโยชน์และความเป็นจริงอย่างนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร คือเข้าใจเหตุและผลโดยแจ้งประจักษ์ชื่อว่าผู้มีเมธา บุคคลผู้มีเมธาเช่นนั้นจักปฏิบัติภารกิจการอันใด ก็ยอมเป็นไปสม่าเสมอ ไม่บกพร่องเที่ยงธรรมตามหน้าที่ มิได้เอนเอียงด้วยอำนาจอคติ เพราะรัก เพราะชัง เพราะเขลาคือไม่รู้เท่าถึงการณ์ และเพราะความกลัว มีวิริยะบากบั่นเพื่อสำเร็จผลที่มุ่งหมาย ชื่อว่ามีความประพฤติไม่บกพร่อง ประกอบมันอยู่ด้วยปัญญาคือปรีชาเฉลียวฉลาด อันเป็นไปโดยลักษณะ ๓ ประการคือ อายโกศล ปรีชาฉลาดรู้จักเหตุแห่งความเสื่อม อปายโกศล ปรีชาฉลาดรู้จักเหตุแห่งความเจริญ อูปายโกศล ปรีชาฉลาดรู้จักปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของตน ให้พ้นจากเหตุแห่งความเสื่อม ดำเนินเข้าหาเหตุแห่งความเจริญ บุคคลผู้มีเมธา ประกอบมันด้วยโกศลทั้ง ๓ ประการนี้ และเป็นผู้มี

ศีลคือ มีความประพฤติปฏิบัติทางกายวาจาบริสุทธิ์ เป็นส่วนสุจริตธรรม โดยปราศจากโทษที่ตนเองจะพึงติเตียนตนเองไม่ได้ ท่านผู้รู้ใคร่ครวญแล้วก็ไม่ติเตียน จึงเป็นผู้บริสุทธิ์ดุจแห่งทองชมพูทศ ใครเล่าจะพึงนิทาบุคคลผู้เช่นนั้น แม้เทวดาก็ชม แม้พรหมก็สรรเสริญ. โดยย่อด้วยประการฉะนี้.

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นบุคคลผู้เช่นนั้นโดยอนุโลม ถึงแม้จะไม่เป็นไปทั้งหมด เพราะยังเป็นปุถุชนผู้มีกิเลส แต่ก็ถือว่าเป็นกัลยาณชนคนดีงาม ควรแก่การยกย่องสรรเสริญว่าเป็นผู้เช่นนั้นได้. ข้าพเจ้ารู้จักคุ้นเคยกับคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ โดยสมควร ขอรະลึกถึงคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ โดยสมควรแก่คุณธรรม. และขออนุโมทนาสาธุการในความกตัญญูกตเวทีที่บุตรธิดาและหลาน ๆ ของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ที่ได้มีต่อบิดาปู่ตาของตน โดยสมควรแก่หน้าที่นั้น ๆ และได้พร้อมเพรียงกันบำเพ็ญกุศลทักษิณาทานอุทิศให้โดยสมควรแก่ประเพณีนิยมพร้อมด้วยญาติและมิตรสหาย ทั้งของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และของบุตรธิดาและหลาน ๆ ไว้ ณ โอกาสนี้.

พระภิกษุวิจิตร

วันพุธที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นวันที่คุณโยมประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้จากโลกนี้ไปอย่างไม่มีวันกลับ เป็นวันที่นำความเศร้าสลดใจมาสู่ญาติสนิท มิตรสหายและบุคคลที่คุ้นเคยเป็นอันมาก แม้จะรู้ว่าชีวิตย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม แต่การมาจากไปของคนดีที่มีพร้อมทุกอย่างเช่นนี้ย่อมอดที่จะเกิดธรรมสังเวชไม่ได้ อาตมาภาพได้รู้จักท่านตั้งแต่สมัยเป็นสามเณรน้อยๆ อยู่ จนกระทั่งไปปฏิบัติศาสนกิจที่อินเดีย ๑๐ กว่าปี กลับมาท่านก็ยังเหมือนเดิม ชอบทำบุญ ใจกุศล เป็นกันเองกับทุก ๆ คน คุยสนุก ไม่ถือตัว โดยเฉพาะทุก ๆ วันพุธ และทุก ๆ วันอาทิตย์ จะทำสังฆทานเป็นประจำ เมื่อ ๓๐ ปีก่อนคืนหลังและต่อมาทุก ๆ อาทิตย์ต้นเดือนท่านจะนำลูกหลานถวายสังฆทานแต่พระสงฆ์วัดอัมพวันตลอดมา พระสงฆ์วัดอัมพวันที่ไปรับสังฆทานที่บ้านของท่านก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ท่านเป็นคนมีเหตุผล มีธรรมประจำใจ ตลอดทั้งการแสดงออกทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี และทางใจก็ดีประเสริฐแล้ว สมกับชื่อของท่านว่าประเสริฐ” ระยะเวลาหนึ่งท่านไม่สบายลูกของท่านก็โทรไปบอกว่า คุณพ่อไม่สบายอาตมาก็ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลพญาไท ได้ให้ศีลให้พร อีกไม่นานก็หายป่วยออกมาจากโรงพยาบาล ต่อมาอาตมาได้ไปรับสังฆทานที่บ้านของท่าน และท่านยังได้ถวายปัจจัยบำรุงวัดมาตั้งแต่ต้นจนถึงบัดนี้ก็ร่วม ๕๐ ปีแล้ว และก่อนที่จะจากไปก็ยังได้พาลูกหลานไปถวายนาฬิกาเรือนใหญ่ประจำไว้ ณ พระอุโบสถวัดอัมพวัน เป็นอนุสรณ์แต่ คุณโยมระมัด ผู้เป็นภรรยาที่ได้เสียชีวิตไปก่อนหน้านี้แล้ว และอาตมาเองก็คุ้นเคยมาตั้งแต่เป็นสามเณรน้อย และคุ้นเคยกับลูก ๆ และโตมาพร้อม ๆ กันต่อมาอีกไม่นานก็ได้ข่าวทางโทรศัพท์จากลูกสาวชื่อ คุณศรีสุรางค์ ตันตระกูล ว่าคุณพ่อได้เสียชีวิตแล้ว นำความเศร้าสลดใจมาสู่อาตมาและคณะสงฆ์วัดอัมพวันเป็นอย่างมาก เพราะคุณโยมระมัดผู้เป็นภรรยาที่ได้จากไปเมื่อไม่นานมานี้เอง เมื่อท่านมาด่วนจากไปโดยไม่มีวันกลับมาเช่นนี้ คุณความดีตลอดจนอุปการะคุณของท่านที่มีต่อวัดอัมพวัน อาตมาภาพและพระภิกษุสามเณรต่างก็อาลัยอาวรกับท่านเป็นอย่างยิ่ง ต่อไปนี้ก็จะไม่ได้เห็นหน้าท่านอีกแล้ว แต่ก็เหลือไว้แต่ชื่อและคุณความดี สิ่งที่เป็นเนติแบบอย่างของ

ชนรุ่นหลัง ท่านเป็นผู้มาสว่างไปสว่าง

บัดนี้ โยมประเสริฐ ได้มาจากไปอย่างนี้แล้ว ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านจง
ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ตามที่ท่านปรารถนา ตลอดกาลเป็นนิจ เทอญ

พระครูโสภณวิริยคุณ

พระครูโสภณวิริยคุณ

เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน ราชวัตร กทม.

๓๐ เมษายน ๒๕๓๐

อาลัย...

เจริญพร คุณโยมบุตร ธิดา ของคุณโยมประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ทุกท่าน

อาตมาได้รับโทรศัพท์แจ้งข่าวมรณกรรมของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ในช่วงนั้นรู้สึกคล้ายขาดโยมผู้ใหญ่อันเป็นที่พึ่งพาอาศัยของวัดไปท่านหนึ่ง อย่างสุดเสียดายยิ่ง อาตมาได้พิจารณาและทำใจและพิจารณาเห็นว่าคนเราทุกคนต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรมของธรรมชาติ คือ เกิดมา ตั้งอยู่ และต้องดับไปเป็นธรรมดา แต่จะถึงเวลาใดนั้นก็จะเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ทุกคนจะบิดเบือนหรือใช้อิทธิพลใดเพื่อหลีกเลี่ยงกฎดังกล่าวหาพ้นไม่ เมื่อนึกถึงความจริงดังกล่าวก็พอเป็นเครื่องลดความโศกเศร้าเสียดายลงไปได้บ้าง

อาตมาได้สืบชีวิตความเป็นมาของคุณโยมประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ นับว่าคุณโยมมีชีวิตประวัติดีเยี่ยมตลอดมาทั้งในด้านอาณาจักรและพุทธจักร ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าที่ดี เป็นโยมพ่อที่ดีของบุตร ธิดา ทำหน้าที่ราชการเจริญพัฒนาก้าวหน้าจากผู้น้อยจนถึงตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ ทำหน้าที่บิดาเลี้ยงดูบุตร ธิดา จนมีเหย้าเรือนเป็นหลักฐานมั่นคงทุกคน เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิต่อปิตุภูมิ มาตุภูมิ ไม่ลืมคุณของบ้านเกิดเมืองนอน ได้ดีมีฐานะก็ชวนบุตร ธิดา มาประกอบการกุศลในรูปแบบต่างๆ ที่พัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนเท่าที่สามารถจะทำได้ทางพุทธศาสนา ถือเป็นมงคลอย่างสูงต่อผู้มีน้ำใจที่ปฏิบัติได้ เช่นนี้

อาตมา เป็นลูกทำเรือ อยุธยา ผู้หนึ่งก็รู้สึกภาคภูมิใจที่บ้านเราได้มีคุณโยมประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นตัวแทนของคนทำเรือที่ได้มีโอกาสสร้างความดี ความรู้ ความสามารถ สร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้วงศ์ตระกูล และแก่บ้านเราจังหวัดเราด้วย

อาตมาขออาลัยในการจากไปของคุณโยมประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยอานุภาพแห่งความดี บุญกุศลที่ท่านได้สร้างไว้ นั้น จงเป็นพลังบันดาลให้คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ไปสู่สุคติภูมิในสัมปรายภพ สมกับที่ได้ทำความดีไว้ในโลกนี้ทุกประการ เทอญ.

เจริญพร

พระอธิการมนต์ จารุณโณ

(เจ้าอาวาสวัดกลาง)

ระลึกถึง ...

น้องประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

น้องประเสริฐเป็นญาติสนิทกับนายปรีดี พนมยงค์ สามีข้าพเจ้า โดยเป็นบุตรของนางสาวเมื่อนายปรีดีอยู่ในเยาว์วัย ได้ไปอยู่กับยายที่บ้านอำเภอท่าเรือจึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับนางสาวซึ่งได้ช่วยเหลือจนถึงวัยเรียนจึงได้กลับไปอยู่บ้านหน้าวัดพนมยงค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ต่อมานางสาวได้แต่งงานมีบุตรชายหญิง ๔ คน และเป็นม่ายแต่อายุยังน้อย ได้ประกอบอาชีพค้าขายเพื่อเลี้ยงดูบุตรเล็ก ๆ ด้วยความขยันขันแข็ง จึงมีฐานะมั่นคงสามารถส่งบุตรให้เล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาตามควร

เมื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองโดยมีสภาผู้แทนราษฎรในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ น้องประเสริฐได้โอนมารับราชการที่สภาฯ รุ่นแรก และได้เลื่อนตำแหน่งตามลำดับจนถึงเลขาธิการรัฐสภา ในระหว่างดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา ได้เป็นผู้รับผิดชอบในการก่อสร้างตึกรัฐสภา จึงได้ไปดูงานรัฐสภาในยุโรปเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๓ และแวะเยี่ยมนายปรีดีซึ่งพำนักอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศสเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายหลังจากกันภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๕๓๐ นอกจากนี้เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วยังได้เป็นผู้รวบรวมรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้ชื่อว่า "รัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี" (๒๔๗๕ - ๒๕๑๗) ซึ่งเป็นเอกสารหลักฐาน (Authentic Documents) นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการค้นคว้าอ้างอิงข้อมูลที่ต้องการ

ขออำนาจกุศลทั้งปวงที่น้องประเสริฐได้บำเพ็ญมาเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และราษฎรไทย จงบันดาลให้น้องประเสริฐประสบสุขในสัมปรายภพทุกประการเทอญ

อนุทิน ๒๗๑๐๑

บ้านซอยสวนพลู
กรุงเทพมหานคร

บ้านสุขโขทัย
กรุงเทพมหานคร

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภา นับว่าเป็น “ลูกหม้อ” ของรัฐสภา ซึ่งท่านผู้นี้ได้รับราชการใต้เต๋ามาตั้งแต่ข้าราชการชั้นผู้น้อยจนได้รับตำแหน่งสูงสุด คือเลขาธิการรัฐสภา ตลอดระยะเวลาที่ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับด้านรัฐสภาก็ได้อุทิศตนให้แก่งานด้านนิติบัญญัติและรัฐสภามาด้วยความเรียบร้อยไม่มีด่างพร้อย จะสังเกตเห็นได้จากวันที่รับพระราชทานน้ำอาบศพได้มีลูกศิษย์ลูกหาตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือได้ไปร่วมพิธีรดน้ำศพมากมายใช้เวลาหลายชั่วโมงกว่าจะเสร็จพิธี เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้ตายเป็นผู้ที่เคารพยกย่องของผู้รู้จักมักคุ้นและอดีตสมาชิกรัฐสภานักการเมืองหลายยุคหลายสมัยได้ให้เกียรติแก่ผู้วายชนม์ในวาระสุดท้ายเป็นที่ภาคภูมิใจของทนายท ในโอกาสที่จะรับพระราชทานเพลิงศพของคุณประเสริฐ พ.ต.ท.สุวัฒน์ ตันตระกูลบุตรเขย ได้ไปขอให้ข้าพเจ้าได้เขียนคำไว้อาลัยให้แก่พ่อตา ข้าพเจ้ายินดีที่จะสนองความประสงค์ของทนายทเพราะข้าพเจ้าได้เคยมีความคุ้นเคยกับคุณประเสริฐมาหลายยุคหลายสมัย เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้ายังรับราชการและได้เข้าไปมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติได้รับความร่วมมือและความสะดวกเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติของรัฐสภามาโดยตลอด

การถึงอนิจกรรมของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ก็เป็นไปตามปกติของสังขารเป็นไปตามวิฎจักรของ ชาติ ชรา พยาธิ และ มรณะ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงความตายได้ ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ.

จอมพล

(ประกาศ จารุเสถียร)

คำไว้อาลัย

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา ตั้งแต่สมัยปีพ.ศ.๒๕๐๓ จนถึงปีพ.ศ.๒๕๑๔ และดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมัยปีพ.ศ.๒๕๑๑ และเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ สมัยปีพ.ศ.๒๕๐๗ ตลอดเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งดังกล่าว นั้น ท่านได้มีส่วนในการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาและประเทศชาติ โดยเฉพาะในช่วงปี๒๕๑๒ ผมได้มีโอกาสเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกได้รู้จักและเห็นการทำงานของ คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ในฐานะเลขาธิการรัฐสภาที่พร้อมทั้งคุณวุฒิและ ประสพการณ์ความสามารถ

การถึงแก่กรรมของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ทำให้พวกเรานักการเมืองที่เคยรู้จักและเห็น การทำงานของท่านรู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องสูญเสียผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความสามารถ สูง และอุทิศตนรับใช้ราชการทำคุณประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองมาโดยตลอด

ผมขอโน้มคารวะ ณ โอกาสแห่งความอาลัยนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและอาณิสงส์ แห่งคุณงามความดี ที่คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้กระทำไว้ จงเป็นพลังปัจจัยส่งเสริมให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพชั่วนิรันดร์

(นายชวน หลีกภัย)

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

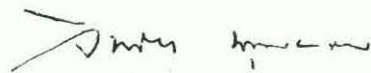
คำไว้อาลัย

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภากับผมเป็นเพื่อนที่รัก ซอบพอ นั้บถื่อ และสนิทสนมกันมาตั้งแต่เป็นนักเรียนสมัยเด็ก นับมาได้ไม่น้อยกว่า ๖๐ ปี

คุณประเสริฐเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยใจคอดี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ สมถะ ไม่ถือตัว ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่มัวเมาในอบายมุข เข้าถึงธรรมชาติและมีความยุติธรรมประจำใจ ประกอบหน้าที่การงานด้วยความซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง ละเอียดยรอบคอบ เป็นที่ไว้วางใจของผู้ใหญ่ในวงราชการและผู้ร่วมงานเป็นผลให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จนถึงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภาจวบจนเกษียณอายุราชการ

ในชีวิตส่วนตัว ท่านเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี เป็นบิดาที่น่าบูชาและเคารพนับถือของบุตรธิดา ท่านได้ให้การศึกษาย่างดีที่สุุดแก่บุตรธิดาทุกคน

ผมรู้สึกเศร้าใจและเสียดายในการจากไปของท่านโดยไม่คาดฝันมาก่อนว่า จะรวดเร็วเช่นนี้ ขออนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย พร้อมทั้งกุศลผลบุญและคุณความดีทั้งปวงที่คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้บำเพ็ญมาแล้วเมื่อยังมีชีวิตอยู่ และบุญกุศลที่ครอบครัวญาติมิตรของท่านได้บำเพ็ญอุทิศให้ท่าน จงเป็นผลดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านสถิตอยู่ในทิพยสถานและประสพแต่ความสุข สงบ ในสัมปรายภพชั่วนิรันดร์

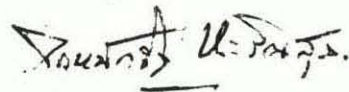
(นายจันทา บุญยอด)

๙ เมษายน ๒๕๓๐

คุณประเสริฐผู้อุปการะโรงพยาบาล

แพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน รู้จักคุณประเสริฐ ปัทมะสุนทร ในฐานะผู้ป่วยและผู้อุปการะโรงพยาบาล เพราะท่านได้มารับการรักษาที่โรงพยาบาลนี้เสมอ ท่านเป็นผู้ป่วยที่ดี มีความอดทน ไม่จู้จี้ ใจแฉง ปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์เสมอ เมื่อประมาณ ๒๐ ปีมาแล้วท่านป่วยมาก ถ้าใส่เหล็กเกือบแน่จะต้องตัดออกประมาณ ๓ ฟุต ท่านเป็นคนแรกที่มาใช้บริการผ่าตัดของโรงพยาบาลนี้ การผ่าตัดครั้งนี้สำเร็จอย่างดี ท่านหายและมีอายุยืนยาวมาจนถึง ๗๗ ปี หลังจากนั้นท่านได้มาตรวจรักษา และเข้ามาอยู่โรงพยาบาลหลายครั้ง ส่วนมากท่านไม่ได้ป่วยหนัก อยู่ไม่กี่วันก็กลับบ้านได้ ท่านมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการแพทย์ และโรงพยาบาล ท่านจึงสนับสนุน ท่านบริจาคเงินตบแต่งห้องผู้ป่วยหนึ่งห้องและบริจาคเงินสมทบต่อเติมอาคารผู้ป่วยอีกด้วย

คุณประเสริฐ เป็นผู้มั่งมีธยาศัยดี โอบอ้อมอารี สุภาพ จึงเป็นที่รักเคารพของผู้ที่รู้จักคุ้นเคย การจากไปของคุณประเสริฐ เป็นการสูญเสียคนดี คนที่เกื้อหนุนสังคม และผู้อุปการะของโรงพยาบาล แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อนระลึกถึงความเอื้ออารีของท่านเสมอ ขอให้ผลบุญกุศลส่งท่านสู่สุคติในสัมปรายภพ

(คุณหญิงตระหนักจิต หะริณสุต)

พฤษภาคม ๒๕๓๐

อาลัย

ข้าพเจ้าได้รู้จักสนิทสนมกับคุณพี่ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ มาประมาณ ๔๐ ปีเศษ โดยการแนะนำของเรืออากาศเอกนายแพทย์ประสิทธิ์ ปัทมะสุคนธ์ น้องชายของคุณพี่ประเสริฐฯ ซึ่งเป็นเพื่อนแพทย์ร่วมรุ่นศิริราชกับข้าพเจ้า หลังจากที่ได้อ่านจดหมายของคุณพี่ประเสริฐฯ และครอบครัวก็ได้มาเป็นคนไข้ประจำกับข้าพเจ้าตลอดมา เพราะคุณหมอบริการพี่น้องชายไปเป็นทหารอากาศ โยกย้ายไปที่ต่าง ๆ อยู่เสมอจึงฝากให้ข้าพเจ้าช่วยดูแล และเนื่องจากคุณพี่ประเสริฐฯ รับราชการอยู่ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็มักจะส่งข้าราชการเจ้าหน้าที่ในสำนักงานมาให้ข้าพเจ้าตรวจรักษาอยู่เสมอมา จนเป็นที่รู้จักสนิทสนมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งท่านเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้นและครอบครัวด้วย (คุณเจริญ ปัทมาโร และคุณพรรณณี) ข้าพเจ้าจึงได้มีโอกาสทำความรู้จักคุ้นเคยกับข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการฯ อีกหลายๆ ท่าน อาทิเช่นคุณเชื้อคุณประสิทธิ์ ศรีสุชาติ คุณเป็นนิตย์ ศาสตราภัย คุณกลม วาดเขียน ฯลฯ รวมทั้งท่านสมาชิกสภาผู้แทนในสมัยนั้นอีกหลายท่าน เช่น คุณทองดี อิศราชีวิน คุณจากรุบุตร เรื่องสุวรรณ คุณประเสริฐ บุญสม ฯลฯ โดยการแนะนำของคุณพี่ประเสริฐฯ ทั้งสิ้น ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าได้รับความเมตตาจากท่านสมาชิกเหล่านี้ ในเวลาที่จำต้องมาขอแปรรูปตัดติชของบประมาณของโรงพยาบาลตำรวจเพิ่มเติมในระยะหลังๆ ในขณะที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลตำรวจนับเป็นพระคุณอย่างสูงแก่ข้าพเจ้าและผู้ป่วยเจ็บทั้งหลาย

คุณพี่ประเสริฐฯ ได้ให้ความสนิทสนมรักใคร่แก่ข้าพเจ้าจนน้องในไส้คนหนึ่งตลอดเวลา คอยถามสารทุกข์สุกดิบอยู่เสมอ เมื่อถึงวันคล้ายวันเกิดสำนักงานเลขาธิการสภาฯ ก็ให้ข้าพเจ้าไปร่วมบำเพ็ญกุศลและร่วมงานด้วยเสมอ ๆ ในขณะที่คุณพี่ประเสริฐฯ ดำรงตำแหน่ง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีคุณเจริญ ปัทมาโร เป็นเลขาธิการฯ อยู่ นั้น ก็ได้ดำเนินการจัดหาที่ดินผืนหนึ่งนำมาจัดสรรแบ่งให้กับข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนฯ ซึ่งมีความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้ผ่อนชำระค่าที่ดินด้วยความเมตตาร่วมมือของ ๖ พรรค หลวงเซวณศักดิ์สงคราม ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ ทำให้ข้าราชการของสำนักงานเลขาธิการฯ

นับตั้งแต่ท่านเลขาธิการ ฯ ลงมาจนถึงข้าราชการชั้นผู้น้อยได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองมาจนถึงทุกวันนี้ (ที่ดินในซอยมิตรอันนัต หลังสถานีรถไฟสามเสน) และยังมีที่ดินบางแปลงเหลืออยู่ ก็ได้มาชักชวนให้ข้าพเจ้ามาอยู่ด้วย ข้าพเจ้าจึงได้มีที่ดินที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะความกรุณาอย่างยิ่งของคุณพี่ประเสริฐฯ ในขณะที่ผ่อนส่งอยู่นั้น ข้าพเจ้าต้องเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ กำลังให้ช่างดำเนินการก่อสร้างบ้าน คุณพี่ประเสริฐฯ ก็เอาเป็นธุระควบคุมดูแลให้เป็นอย่างดี จนข้าพเจ้าเดินทางกลับ นับเป็นพระคุณล้นเหลือที่จะกล่าวได้

เมื่อท่านเลขาธิการฯ เจริญ เกษียณอายุ คุณพี่ประเสริฐฯ ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งแทนเรื่อยมา โดยมีคุณประสิทธิ์ ศรีสุชาติ เป็น รองเลขาธิการฯ ข้าพเจ้าได้ทราบกิตติศัพท์ในความสามารถและความเป็นนักวิชาการที่แม่นยำในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ฯลฯ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และการประชุมสภาฯ ในขณะที่คุณพี่ประเสริฐฯ ดำรงตำแหน่งทั้ง รองฯ และเลขาธิการสภาฯ จากเพื่อนข้าราชการ และท่านสมาชิกสภาผู้แทนมากมายหลายท่าน และจากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ก็ยกย่องในความสามารถด้านต่าง ๆ แม้เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วก็ได้แต่งหนังสือตำราที่มีคุณค่าอีกมาก จึงนับได้ว่าคุณพี่ประเสริฐฯ ได้แสดงความสามารถในด้านกฎหมาย ให้เป็นประโยชน์แก่สภาผู้แทน และประเทศชาติเป็นอย่างมากผู้หนึ่ง

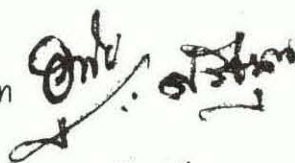
ในด้านส่วนตัวและครอบครัวนั้น ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสดูแลรักษาใกล้ชิดกับครอบครัวของคุณพี่ประเสริฐฯ มาเป็นเวลาช้านาน ได้เห็นว่า คุณพี่ประเสริฐฯ เป็นผู้ที่สร้างครอบครัวจนเป็นปีกแผ่น มีความรักและห่วงใยครอบครัวอย่างยิ่ง ประกอบกับได้คุณพี่ระมัด เป็นศรีภริยาที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารีมากมายคุณพี่ประเสริฐฯ จึงเป็นผู้ที่มีเพื่อนสนิทมิตรสหายที่รักใคร่และจริงใจ อยู่ในสายงานต่าง ๆ มากมาย คุณพี่เป็นผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีแต่ให้ ไม่เคยคิดเอาวัดเอาเปรียบใคร บุตรชายหญิงของคุณพี่ทุกคนข้าพเจ้าก็มีโอกาสดูแลใกล้ชิดมาตั้งแต่เล็กจนโต ทุกคนต่างก็เป็นคนดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จกันทุกคนและมีงานทำเป็นที่เรียบร้อย นับเป็นบุญกุศลที่ส่งผลให้คุณพี่ประเสริฐฯ มีความสุขทันตาเห็น สัมกับความดีที่ปฏิบัติมา ในเรื่องสุขภาพคุณพี่เป็นผู้ที่คอยสังเกตและเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา หากมีสิ่งใดผิดปกติ ก็จะต้องมาหาขอคำปรึกษา หรือตรวจดูจนแน่ใจ ทุก ๆ วันแม้จนเกษียณอายุแล้วก็ต้องเดินออกกำลังทั้งเช้าและเย็นเป็นประจำ ในระยะหลัง ๆ เนื่องจากบุตรสาวคนโตเป็นพยาบาล รับราชการอยู่ที่คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน เมื่อมีความผิดปกติก็มักจะไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลโรคเขตร้อนอยู่เป็นประจำ จึงห่าง

เห็นจากข้าพเจ้าไปบ้าง แต่ก็ยังได้พบกันตอนเช้าบ้างเย็นบ้างในขณะที่คุณพี่เดินออกกำลังในซอยมิตรอนันต์ และก็เห็นว่าแข็งแรงดี ไม่มีอาการเจ็บป่วยแต่อย่างใด จนกระทั่งบุตรสาวโทรฯ มาบอกว่า คุณพ่อถึงแก่กรรมแล้วทำให้ใจหาย ไม่นึกว่าจะเป็นไปได้ เพราะได้พบกันอยู่เมื่อไม่กี่วันนี้เอง จึงรู้สึกเศร้าใจและเสียใจมากเมื่อเสียผู้เป็นที่เคารพรักศุภญาตีสนิทไป แต่ก็ต้องพยายามหักใจคิดไปตามหลักพระพุทธศาสนาว่าความตายเป็นของธรรมดา ไม่มีผู้ใดหนีหรือล่วงพ้นความตายไปได้ จึงค่อยลดความอาลัยลงไปได้บ้าง

เมื่อได้ย้อนกลับมามองชีวิตที่ผ่านมาของคุณพี่ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ จนถึงมรณกรรมแล้ว ก็คิดว่าผู้ที่เคยรู้จักสนิทสนมคงจะเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า คุณพี่ประเสริฐฯ เป็นผู้ที่ได้ประกอบกรรมดี มีประโยชน์ต่อประเทศชาติไว้เป็นเอนกประการ แม้จะโลกนี้ไปแล้วกรรมดีก็ยังปรากฏอยู่ และกุศลกรรมนี้จะต้องส่งผลให้ดวงวิญญาณของคุณพี่ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ประสบความสุขสงบในสัมปรายภพอย่างแน่นมั่น สมดังพระพุทธภาษิตที่กล่าวไว้ว่า “รูป ชีรติ มัจฉานัน นาม โคตติ น ชีรติ” “สังขารรูปร่างย่อมเสื่อมสลายไป แต่ชื่อเสียงคุณความดีย่อมคงอยู่”

หากมีญาติใดที่สามารถให้ดวงวิญญาณของคุณพี่ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ทราบได้ ขอให้ทราบว่าข้าพเจ้าและครอบครัวรักและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ด้วยบุญกุศลคุณงามความดีที่คุณพี่ได้บำเพ็ญแล้วในขณะที่มีชีวิตและบุญกุศลที่ลูกหลานศุภญาตีสนิทรสหายได้จัดทำน้อมอุทิศให้ในขณะนี้ส่งผลดลบันดาล ให้วิญญาณของคุณพี่จึงประสบความสุขสงบร่วมกับคุณพี่ระมัด ในสัมปรายภพตลอดกาลนาน

พลตำรวจโท

(อุทัย ศรีอรุณ)

คุณพี่ ผู้มีพระคุณ

ความเศร้าเสียใจ อาลัยในการจากไปของคุณพี่ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์นั้น เกินกว่าที่จะพรรณนาให้สมความรู้สึก ที่ประดังเข้ามา เมื่อทราบข่าวในวันพุธที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เวลาใกล้ ๑๗ นาฬิกา

ขณะที่ฟังพระสวดพระอภิธรรม ในงานทักษิณานุประทาน ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม ดินถัดมานั้น ความเมตตาปราณีที่คุณพี่เคยให้แก่ผมและคุณวิไลวรรณ ก็กลับมาปรากฏอีกอย่างแจ่มชัด คุณพ่อคุณแม่ของเรา อยู่หมู่บ้านเดียวกัน ในตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคุ้นเคยกันมาแต่ครั้งนั้น เมื่ออายุหกขวบ คุณแม่ส่งผมไปเรียนที่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จึงไม่ได้พบกับคุณพี่ จนกระทั่งอายุสิบสามปีเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นปีแรกใน พุทธศักราช ๒๔๘๑ ผมสอบเข้าเรียนที่นี่ได้ คุณแม่พามาฝากให้พักอยู่กับคุณพี่ประเสริฐและคุณพี่ระมัด เวลานั้นมีบ้านอยู่ในซอย ๑๑ หลังกรีธาสถานแห่งชาติในปัจจุบัน ผมจึงได้รับความเมตตาปราณีจากคุณพี่ทั้งสองนับแต่นั้นมา

คุณพี่ดูแลให้ความอบอุ่น และกำลังใจแก่ผมเช่นเดียวกับน้องชายของท่านเอง ในฐานะผู้ปกครอง คุณพี่คอยตรวจสอบสมุดรายงานผลการเรียน และสนับสนุนพอใจที่การเรียนก้าวหน้าไปด้วยดีจนผ่านเข้าคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทั่งข้ามไปเรียนต่อในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ผมจึงแยกออกมาจากบ้านของคุณพี่ไปอยู่ในหอพักนักศึกษาแพทย์ในเขตโรงพยาบาลศิริราช ตลอดเวลาหลายปีที่อยู่กับคุณพี่ ผมได้เห็นการวางตน ความประพฤติ และปฏิบัติต่อทุกคนที่มาเกี่ยวข้องกับคุณพี่ทั้งในหน้าที่การงาน และส่วนตัว ด้วยความนิยมชมชื่นเป็นอย่างยิ่ง จนผมตั้งใจจะถือเอาคุณพี่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไปภายหน้า แต่แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ก็ยังทำไม่ได้ดีสมกับที่ตั้งความหวังไว้

ในหน้าที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา อยู่เป็นเวลานาน คุณพี่เป็นที่รู้จักคุ้นเคยกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ทุกกระทรวง ทุกท่านที่มาพบและติดต่ออย่างมั่งคั่งในอัครยาศัยไมตรี ในความเป็นสุภาพบุรุษ ความเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจ และมนุษยสัมพันธ์อัน

เยี่ยมยิ่งของคุณพี่มิได้เว้น ดังจะเห็นได้แจ้งชัดจากข้อเขียนของบรรดาท่านที่ไว้อาลัยมาในหนังสือ
ที่ระลึกเล่มนี้

แม้เมื่อผมจบการศึกษาและทำงานอยู่ในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชแล้ว ก็ยังมารบกวน
ขอคำแนะนำข้อปฏิบัติหลายประการจากคุณพี่ ทั้งท่านยังชักชวนให้มาซื้อที่ปลูกบ้านอยู่ใกล้ใน
ซอยมิตรอนันต์ด้วยกัน คุณวิไลวรรณและผมจึงได้รับความเมตตาปราณีและอบอุ่นจากคุณพี่ทั้งสอง
ตลอดมา ซึ่งพระคุณทั้งนี้จะจารึกในดวงใจของเราตลอดไป

ด้วยคุณความดี และจริยวัตรอันงดงามยากที่จะหาได้ในปัจจุบัน ประกอบกับกุศลบุญราศี
ทักษิณานุปทาน อันบรรดาญาติและบุตรหลานตลอดจนผู้รำลึกในพระคุณของคุณพี่ได้รวม
กันบำเพ็ญมา ขอจงเป็นพลวปัจจัยให้สำเร็จเป็นปัตตานุโมทนาภัย แต่คุณพี่ประเสริฐ ปัทมะสุนทร
ผู้มีพระคุณของเรา ตามควรแก่คติวิสัย สมดังมโนปณิธาน

ศิริ, วิไลวรรณ พัฒนกำจร

๒๙ เมษายน ๒๕๓๐

สุดอาลัยในการจากไปของ...

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ มีถิ่นกำเนิด ณ ตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บรรพบุรุษของท่านทำบุญวัดกลาง ท่านเป็นลูกศิษย์วัดกลาง เรียนหนังสือชั้นต้น ณ โรงเรียนวัดกลาง เราชาววัดกลางทราบว่าเป็นอดีตที่ผ่านมามีท่านไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น เวลาปิดภาคเรียนท่านกลับบ้าน ท่านต้องมากราบท่านพระอุปัชฌาย์แก้ว ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดกลาง และตอนโรงเรียนเปิดภาคเรียนก่อนเดินทางไปกรุงเทพฯ ท่านจะต้องกราบลาท่านอุปัชฌาย์แก้วเป็นประเพณีตลอดมา ท่านเล่าให้พวกเราฟังว่า ท่านอุปัชฌาย์แก้วได้เมตตาอุปบัจฉัยให้ท่านทุกครั้ง ๆ ละ ๑๐ - ๒๐ บาท เป็นประจำทั้งนี้ ท่านบอกว่าท่านอุปัชฌาย์แก้วท่านรักเด็กที่ขยันในการศึกษาเล่าเรียน ในช่วงนั้นเด็กวัดกลางที่มีความขยันหมั่นเพียร ท่านอุปัชฌาย์แก้วรับอุปการะส่งเล่าเรียนจนได้ดีมีฐานะไปหลายคน

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เริ่มเป็นบุคคลตัวอย่างที่เราคณะกรรมการวัดกลาง และคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ขอยกย่องและให้ความเคารพนับถือท่านตลอดทั้งครอบครัวของท่านสืบทอดตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ท่านเป็นผู้ประกอบความดีมีคุณธรรม ที่ชาวเราวัดกลางควรได้นำมาปลูกฝังให้แก่ลูกหลานได้ถือเป็นแนวในการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีอยู่หลายประการ

ประการแรกนั้น คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้โตเต้าชีวิตจากเสมียน ข้าราชการผู้น้อย เริ่มตั้งแต่ปิดเปิดประตูสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนแรก จนกระทั่งก้าวขึ้นสู่เลขาธิการรัฐสภา เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ซึ่งนับเป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ คณะเราทราบว่า ท่านทำงานไปและศึกษาเล่าเรียนไปจนถึงชั้นปริญญา และทราบว่าท่านมีประสบการณ์ ในการจัดระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ท่านมีศิลปและจิตวิทยาในการประนีประนอมบรรดา ส.ส. ที่มีท่าทีก่อให้เกิดความสับสนในสภาให้เข้าใจกัน และดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

คุณธรรม, คุณสมบัติ ดังกล่าวนี ทำให้คณะเราได้รับความรู้จากชีวิตจริงของท่านว่า “เป็นอะไรเป็นให้ดีที่สุด แม้แต่เป็นคนกวาดถนน” และ “ถ้าต้องการมีชีวิตก้าวหน้า ต้องเป็นนักศึกษาตลอดกาล”

ประการที่สอง คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ รักมาตุภูมิ, ปิตุภูมิ, ท่านไม่ลืมถิ่นฐานบ้านเดิม ท่านสืบทอดเจตนารมย์ดังกล่าวสู่บุตร ธิดา ให้รักและดำเนินตามรอยแห่งความคิดของท่านตลอดมา โดยคุณประเสริฐและครอบครัว ญาติมิตร ได้มาเยี่ยมบ้านเดิม วัดเดิม และโรงเรียนเดิม พร้อมกับประกอบการกุศลรวบรวมปัจจัยเป็นในรูปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เพื่อพัฒนาวัดกลาง และโรงเรียนวัดกลางให้เจริญก้าวหน้า นับเป็นมูลค่าหลายแสนบาท ท่านได้ปฏิบัติมาเพื่อเป็นการควรจะกตัญญูทวดต่อกันมาตุภูมิ ปิตุภูมิ สืบต่อมาหลายปี ยิ่งกว่านั้นเพื่อให้บุตร ธิดา ได้พร้อมกันมาประกอบการกุศล ณ วัดกลาง เป็นประเพณีสืบไป ท่านได้นำอัฐิของบรรพบุรุษมาฝากไว้ ณ อุโบสถวัดกลาง นับเป็นสื่ออันเป็นปัจจัยที่จะให้บุตร ธิดา และญาติทั้งหลาย ต้องปฏิบัติตามเจตนาอันเป็นกุศลสืบทอดจากคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ตลอดไป ความคิดอันเป็นคุณลักษณะแบบไทย ๆ ดังกล่าว ในยุคปัจจุบันนี้กำลังจะสูญสิ้นไปโดยกลืนไอแห่งอารยธรรมต่างชาติกำลังกลายเป็นมลภาวะแก่ประเพณี วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ไทย หมองมัวมากขึ้นทุกที กิจกรรมที่คุณประเสริฐ ได้ก่อไว้ นับเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนพิทักษ์ และส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าวไว้ ให้แก่ลูกหลานสืบทอดต่อไป

ประการที่สาม คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์และครอบครัวได้สร้างอนุสรณ์ชีวิตประกอบการกุศล แก่บ้านเกิดเมืองนอน ณ ที่วัดกลาง อันควรแก่การยกย่อง และร่วมอนุโมทนาดังนี้...

๑. บริจาคทรัพย์ ณ ที่โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	๕๐,๐๐๐.- บาท
๒. ทอดกฐิน ครั้งที่ 1	๑๗๐,๐๐๐.- บาท
๓. ทอดผ้าป่า	๓๐,๐๐๐.- บาท
๔. มอบกล่องชุดพาเหรด โรงเรียนเทศบาลวัดแค	๗,๐๐๐.- บาท
๕. มอบกล่องชุดพาเหรด โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	๘,๕๐๐.- บาท
๖. ทอดกฐินครั้งที่ ๒	๑๓๐,๐๐๐.- บาท
๗. ให้โรงเรียนเทศบาลวัดแค	๕,๐๐๐.- บาท
๘. ให้โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	๑๐,๐๐๐.- บาท
๙. บริจาคเงินซื้อที่ดินโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	๑๕,๐๐๐.- บาท
๑๐. ทอดกฐินครั้งที่ ๓ รวมกับบุตร ธิดา	๑๑๐,๐๐๐.- บาท
๑๑. ให้โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง	๑๐,๐๐๐.- บาท
๑๒. สร้างศาลาพักร้อนริมสระน้ำ	๒๐,๐๐๐.- บาท

๑๓. บริจาคเพื่อซ่อมหน้าโบสถ์	๕,๐๐๐.- บาท
๑๔. มอบทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนเทศบาลทั้ง ๓ โรงเรียน	๑,๕๐๐.- บาท

ประการสุดท้ายนี้ เราชาวคณะกรรมการวัดกลาง และชาววัดกลางท่าเรือ อยุธยา สุดเสียดาย คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นอย่างมาก คุณประเสริฐ จากคณะเราไป เหมือนเราขาดร่มโพธิ์ อันเป็นที่พึ่งไปส่วนหนึ่ง เราสูญเสียบุคลากรผู้เอื้อประโยชน์ให้กับบ้านเราทั้งความคิด กำลังใจ ความเมตตา และกำลังทรัพย์ไว้แก่ท้องถิ่นเราเป็นอย่างมาก นับว่าท่านเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักบุญ และนักวิชาการ ท่านได้ทำหน้าที่ที่ดีระดับพ่อบ้าน จนถึงระดับชาติ คณะวัดกลางเราจึง ขอยกย่องท่านเป็นบุคคลตัวอย่างของเราในทุกด้าน แม้ท่านจากไปแต่จากไปเฉพาะร่างกายของท่าน ความดีของท่านยังคงอยู่ให้เราได้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อบูชาคารวะตลอดไปชั่วกาลนาน.

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยขออานุภาพแห่งความเสียสละเมตตาอารีอันเกิดประโยชน์ ส่วนรวมซึ่งท่านได้ก่อตั้งสร้างสมไว้ นั้น ได้ดลบันดาลให้คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ไปสู่สุคติภูมิ สมดังปรารถนาชั่วนิรันดร์

คุณสังกม สุวรรณทรัพย์ กรรมการวัดกลาง
 ในนาม คณะกรรมการศึกษา ต.ท่าเรือ
 อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา

รำลึกความหลัง

คุณประเสริฐกับผมเรียนหนังสือร่วมโรงเรียนเดียวกันที่โรงเรียนพณิชยการวัดสามพระยา ต่อมาได้มาทำงานร่วมสำนักงานเดียวกัน ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และในภายหลังได้เรียนจบธรรมศาสตร์บัณฑิตรุ่นเดียวกันในเดือนตุลาคม ๒๕๘๔

ผมจบ ม.๖ ไปเข้าเรียนพณิชยการวัดสามพระยาในปี ๒๕๗๓ ซึ่งในปีนั้นคุณประเสริฐเรียนอยู่สูงกว่าผม ๑ ชั้น เป็นปีสุดท้ายของโรงเรียน เมื่อจบจากพณิชยการคุณประเสริฐอายุครบเกณฑ์จึงไปสมัครเป็นนักเรียนนายดาบ และปีต่อมาก็ออกเป็นนักเรียนทำการนายดาบอีก ๑ ปี ต้นปี ๒๕๗๖ คุณประเสริฐก็ไปทำงานที่สำนักงานเลขาธิการสภาฯ ผมจบพณิชยการปี ๒๕๗๔ แล้วว่างงานอยู่เกือบ ๒ ปี รวากลางเดือนธันวาคม ๒๕๗๖ จึงได้ไปสมัครงานที่สภาพอดีได้ทำ เพราะอายุครบสิบแปดปีแล้ว

ในตอนนั้นสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งเข้ามาแล้วเป็นการเลือกสองชั้นคือราษฎรเลือกผู้แทนตำบล แล้วผู้แทนตำบลเลือกผู้แทนราษฎร ซึ่งมีเฉพาะในระยะเริ่มแรกครั้งเดียว ครั้งต่อๆ มา ก็เป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎรเช่นในปัจจุบัน สภามีการประชุมสัปดาห์ละ ๒ ครั้งในตอนบ่าย เริ่มประมาณ ๑๔.๓๐ นาฬิกา และเลิกประชุมประมาณ ๑๙.๐๐ นาฬิกา จะก่อนหรือหลังเวลานั้นก็เล็กน้อย ในตอนแรกๆ นี้ยังมีคนทำงานน้อยคน แต่งานที่จะต้องทำมีเป็นอันมาก พวกเราเกรงว่างานจะคั่งค้างจึงได้อยู่ทำงานกันต่อหลังจากเลิกประชุมสภาไปจนถึงเย็นคืนหรือกว่านั้นก็มี และก็หลับกันอยู่ที่ที่ทำงานนั่นเอง ซึ่งท่านเลขาธิการสภาคือ คุณหลวงคหกรรมบดีผู้มีใจอารี ได้อนุญาตให้ใช้ห้องของท่าน ในการทำงานของเราได้ ต่อภายหลังมีคนเพิ่มขึ้นจึงค่อยผ่อนคลายลง ไม่ต้องตรากตรำดังแต่ก่อน แม้กระนั้นบางครั้งก็ยังมีการประชุมสภาจนตึกตื่น หรือในบางครั้งถึงเกือบสว่างก็มีดังเช่นในปลายปี ๒๕๗๗ ต้นเดือนมีนาคม สมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ เป็นต้น

งานสำคัญ ๆ ที่เข้ามาสู่การพิจารณาของสภา ก็มีประมวลกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลสมัยนั้นเร่งให้ออกประกาศใช้ เช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๔ บรรพ ๕ บรรพ ๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม เป็นต้น ต่อมาปี ๒๕๘๒ ก็มีประมวลรัษฎากรซึ่งใช้เวลาพิจารณาทั้งในสภาและใน คณะกรรมาธิการกันมากมายทั้งกลางวันและกลางคืน ต่อมาปลายปี ๒๕๘๔ ก็มีเรื่องญี่ปุ่นบุกประเทศไทย พอเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็มีเรื่องสัญญาสมบูรณแบบที่ฝ่ายสัมพันธมิตรเรียกร้องเอากับประเทศไทย

ครั้นเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๘๙ แล้ว ก็ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเจ้าหน้าที่ในการเลือกตั้งก็ใช้เจ้าหน้าที่ของสภาดำเนินการ โดยใช้เวลาทำงานกันตลอดวันตลอดคืน ไม่มีหยุดพัก และไปเสร็จสิ้นเอาตอนบ่าย ๆ วันรุ่งขึ้น ต่อมาปลายปี ๒๕๙๐ เดือนพฤศจิกายน ก็มีรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญเก่าและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับได้คุม รุ่งขึ้นก็มีสมาชิกสภาไปชุมนุมกันที่หลังพระที่นั่งอนันตสมาคม หลวงกาจสงครามซึ่งเป็นผู้นำคนหนึ่งในคณะรัฐประหาร ก็ได้มีคำสั่งให้คุณเจริญ ปันทโร ซึ่งเป็นเลขาธิการสภาไปพบที่กระทรวงกลาโหม และให้นำกฎหมายรัฐธรรมนูญไปด้วย คุณเจริญเกรงว่าทางคณะรัฐประหารจะเอาเรื่องในการที่มีสมาชิกไปชุมนุมกันที่พระที่นั่งอนันตสมาคม จึงชวนคุณประเสริฐไปเป็นเพื่อน ซึ่งคุณประเสริฐก็ได้มาชวนผมร่วมไปด้วยอีกคนหนึ่งและรัฐธรรมนูญฉบับที่คุณเจริญนำไปให้หลวงกาจสงครามที่กระทรวงกลาโหมก็คือ รัฐธรรมนูญฉบับสมุดข่อยที่สมเด็จพระปกเกล้าฯ พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕ และรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ตกอยู่ที่กระทรวงกลาโหมมานานถึงเกือบ ๔๐ ปี ซึ่งทางกรมเสมียนตรา กระทรวงกลาโหมเพิ่งจะส่งคืนไปให้ทางสภา เมื่อ ๒ - ๓ ปีมานี้เอง ส่วนการไปพบกับหลวงกาจสงครามก็ไม่มีอะไร เพียงแต่ส่งคุณเจริญไม่ให้อดีตสมาชิกไปชุมนุมกันเท่านั้น

เอกสารที่เป็นประวัติการดำเนินงานของสภานั้น นอกจากรายงานการประชุมแล้ว คุณประเสริฐได้ร่วมกับคุณเจริญ ปันทโร รวบรวมภาพสมาชิกสภาตั้งแต่ชุดเริ่มแรก พ.ศ. ๒๕๗๕ ไปจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๒ พิมพ์ขึ้นจำหน่าย ให้ชื่อว่า “สมุดภาพสมาชิกรัฐสภา” ซึ่งมีทั้งภาพและอายุความเป็นสมาชิกของเจ้าของภาพว่าเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีใดถึงปีใด รวมทั้งคณะรัฐมนตรีด้วย และต่อมาคุณประเสริฐได้รวบรวมเป็นบันทึกกิจการงานที่สภาได้ปฏิบัติเริ่มแต่สมัยแรก ๒๕๗๕ จนถึงสมัยคุณประเสริฐเป็นเลขาธิการสภาให้ชื่อว่า “ประวัติความเป็นมาของรัฐสภา”

ผลงานสุดท้ายของคุณประเสริฐ ก็คืองานสร้างตึกที่ทำการรัฐสภา คุณประเสริฐได้ดำเนินการขออนุมัติให้สถาปนิกของกรมโยธาเทศบาล คุณพล จุลเสวก เดินทางไปดูแบบอาคารรัฐสภา ในอเมริกา บราซิล และอีกหลายประเทศในยุโรป และได้ร่วมกับคุณพลสองคนในการเขียนประการกำหนดรายการต่าง ๆ เพื่อในการก่อสร้าง (สเป็ค) โดยเร่งรีบให้ทันในการประมูล ก่อนที่จะ

สิ้นปีงบประมาณ เพราะเกรงว่าถ้าล่าช้าไปจะเสียโอกาสในการสร้าง และก็กระทำได้ทันจนสำเร็จ

เมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว คุณประเสริฐยังไปทำงานที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล อยู่อีก ๒ หรือ ๓ ปี หลังจากนั้นก็อยู่กับบ้าน พวกเราศิษย์เก่าพบนิชยการสามพระยา มีการพบปะกันอยู่บ้างในตอนหลังนี้ แต่มีโอกาสำคัญที่กระทำมาประจำทุกปี ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๐๖ มาแล้ว คือการบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่ครูบาอาจารย์และเพื่อนผู้ล่วงลับไปแล้ว ณ พระอุโบสถวัดสามพระยา ในปลายเดือนกรกฎาคมปีละครั้ง คุณประเสริฐก็ไปร่วมด้วยเสมอมา แต่ก็มีขาดไปบ้างเป็นบางครั้ง

คุณประเสริฐเป็นคนลำสันแข็งแรง เพื่อนศิษย์เก่าเมื่อได้ทราบข่าว ต่างก็ปรารภกันว่า คุณประเสริฐแข็งแรงน่าจะอยู่ได้อีกนาน แต่โรคหัวใจหรือโรคเส้นโลหิตตีบนี้ เป็นโรคที่ร้ายมาก และคุณประเสริฐผู้มีอายุ ๗๖ ปีเศษ ก็นับอยู่ในเกณฑ์ชราแล้ว จึงสู้ไม่ไหวต้องจากไปตามกฎของการเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดา

ในที่สุดนี้...ด้วยเดชะกุศลผลบุญที่คุณประเสริฐได้บำเพ็ญมาแล้วขอได้ดลบันดาลให้คุณประเสริฐไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

ประสิทธิ์ ศรีสุชาติ.
(ประสิทธิ์ ศรีสุชาติ)

ลักษณะคนดีตามคัมภีร์พุทธศาสนา

มอบไว้เป็นอนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

คนจะดีใช่เฉพาะเพราะชาติตระกูล
กัมม วิชา สัจจะ ธรรม ธรรมจริยาไซ้
ทำงานดีมีผลแจ้งประจักษ์
ใจซื่อมือสะอาด ปราศมลทิน
แม้จุดจุกตั้งยังภพใด
ชีพเป็นสุขนิรทุกข์ตลอดกาล
นี่เป็นสัจธรรมคำของพระ
แม้กาลล่วงไปเกินสองพันห้าร้อยปี
ท่านผู้ใดทำได้ตามนัยดังกล่าว
ย่อมประสบพบสุขทุกทิวาราตรี

ทรัพย์สมบัติพูนยศศักดิ์ก็หาไม่
ส่งเสริมให้ชีวิตดีเด่นเป็นอาจินต์
ใช้วิชาถูกหลักเป็นนิจสิน
ถึงชีพสิ้นชื่อยืนยงคงอยู่นาน
วนเวียนว่ายในวิภวะสงสาร
อวสานสู่แดนสุขาวดี
แห่งองค์สมเด็จพระชินสีห์
อรรทรสยงคงที่ไม่เสื่อมคลาย
ดำเนินความตามคำให้ประจักษ์เป็นสักขี
สวัสดิ์ชั่วชิววันนิรันดรกาล

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นการจากไปเฉพาะสังขาร ร่างกายอันเป็นส่วนรูปธรรม ซึ่งเป็นกฎธรรมดา ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ ส่วนนามธรรม อันหมายถึงผลงานคุณงามความดี ซึ่งจากการปฏิบัติทั้งในส่วนตัวและราชการยังปรากฏเป็นมโนภาพในความรู้สึกของครอบครัว ญาติสนิท มิตรสหาย และท่านที่เคารพนับถือ ก่อให้เกิดความอาลัยต่ออีกนานยากที่จะลืมได้

จึงขอถือโอกาส นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่กล่าวแล้วข้างต้น มาเสนอให้ท่านได้โปรดพิจารณาว่างานในหน้าที่ราชการซึ่งคุณประเสริฐได้ปฏิบัติในตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา มาเป็นเวลาช้านานนั้นมีผลดีได้ประโยชน์ เข้าหลักเกณฑ์ตามหลักธรรมที่นำมาเสนอครบถ้วนตาม

กระบวนความอย่างไรหรือไม่ ขอฝากให้ท่านผู้อ่านได้ใช้ดุลยพินิจพิจารณา ตามอัธยาศัยของท่าน
ในที่สุดนี้

ขออุทิศส่วนกุศลให้ ดวงวิญญาณ คุณประเสริฐ ปัทมะสุนทร จงไปสู่สุคติ สัมปรายิกภพ
ประสพสุข ทุกประการ

ยศ วรรณะภูติ
๑๔๖ ราชวงศ์ เชียงใหม่

แต่

ท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

ผู้ยิ้มพิมพ์ใจ

โดยรำลึกถึงคุณงามความดีนานาประการของท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ผมได้ร้องขอต่อเจ้าภาพ ขอเขียนคำสดุดีไว้รำลึกแต่ท่าน ในวาระแห่งการพระราชทานเพลิงศพนี้

ผมเคยรับราชการร่วมกับคุณสมชาย ปัทมะสุคนธ์บุตรของท่านคนหนึ่ง ซึ่งท่านภูมิใจในตัวเขามาก โดยเฉพาะในตำแหน่งรองอธิบดีกรมอัยการเมื่ออายุ ๓๘ ปี ทั้งนี้ไม่นับตำแหน่งทางการเมืองที่ควบคู่กันไปด้วยในขณะนั้น คือเลขานุการ รมช. และ รมว.มหาดไทยรวม ๒ สมัย ซึ่งท่านบิดาคูเหมือนว่าจะไม่สนใจโยติกระไรนักสำหรับตำแหน่งนั้นของบุตรชายท่าน

เป็นธรรมดาว่า เมื่อมียศก็เสื่อมยศได้ เมื่อดีใจแล้วก็อาจเสียใจ ไม่เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน ท่านบิดา-คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ของคุณสมชาย ตระหนักดีในพระพุทธรธรรม ท่านจึงสงบเยือกเย็นและเป็นสุขดีเมื่อต่อมาคุณสมชายมีอันพ้นจากราชการไปในขณะอายุ ๔๐ ปี

โลกธรรม๘เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนแต่ความตายเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนประการเดียว ท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ จึงจากพวกเราไปในเมื่อถึงกาลเวลาอายุขัยของท่าน ความรักความห่วงใยของเรามีอาจโอบอุ้มความมีชีวิตอยู่ต่อไปของท่านไว้ได้ จะคงเหลือไว้ก็แต่ความอาลัย ซึ่งอาจบ่นพร่ำรำพันกันไปได้ไม่สุดสิ้น โดยมีพิกัดต้องเศร้าโศกเสียใจแต่อย่างใดอีกเลย เพราะท่านไปดีแล้ว

โดยส่วนตัวผมรู้สึกว่าจะคุ้นเคยกับคุณสมชายไม่มากไปกว่าความสนิทชิดชอบที่ผมมีต่อท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และครอบครัว ซึ่งผมหมายถึงบุตรหลานของท่านบางคนเป็นส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้นผมจึงมีโอกาสได้พบปะกับท่านตามสมควร

ในการพบปะสนทนากับท่านประเสริฐแต่ละครั้ง เราท่านจะพบกับรอยยิ้มอันพิมพ์ประทับใจของท่าน เป็นยิ้มอันบริสุทธิ์ ที่แสดงออกถึงความสุจริตใจ ความจริงใจของท่านเป็นอย่างยิ่ง นับเป็นภาพประทับใจในบรรดาผู้ได้พบปะสัมผัสกับท่านโดยทั่วไป เป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่เต็มไปด้วยคุณธรรมความดี เป็นสัจจะธรรมที่จรรไนได้ไม่จบ ...

ณ บัดนี้ ท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้จากพวกเราไปแล้วโดยสงบ สว่าง สะอาด และสบาย ทั้งไว้แต่คุณธรรมความดีและเกียรติประวัติอันสวยงาม รวมทั้งรอยยิ้มอันพิมพ์ใจของท่าน ให้ระลึกอยู่ในความทรงจำนานแสนนาน

โดยคุณธรรมความดีและกุศลกรรมทั้งหลายบรรดาที่ท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ได้ทำไว้ และกุศลทั้งหลายที่บรรดาลูกหลานและผู้ที่ยกย่องศรัทธาสนิหิตรสหายทั้งสิ้นทั้งปวง ได้บำเพ็ญอุทิศส่งไปให้ตลอดเวลาแห่งการบำเพ็ญกุศลศพของท่านเป็นเวลา ๑๐๕ วัน โดยต่อเนื่องกันมานั้น จึงได้เป็นกุศลผลบุญเป็นพลวปัจจัยที่นำดวงวิญญาณของท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ไปสู่สุคติวิสัยในสัมปรายภพชั้นนิจันรินทร เทอญ.

โกศล อนันตพงศ์

ระลึกถึงคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

เนื่องในโอกาสวันพระราชทานเพลิงศพ คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภา บรรดาบุตรของท่านขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยแด่คุณพ่อของเธอ ในฐานะที่มีความเคารพรักใคร่ชอบพอกับคุณพ่อของเธอ ทั้งมีความสนิทสนมกับบุคคลในครอบครัวของท่านทุกคนเสมือนญาติพี่น้อง

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ รับราชการอยู่ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา มาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อมิถุนายน ๒๔๗๕ ตลอดมากระทั่งครบเกษียณอายุ

ท่านเป็นผู้มีเมตตาธรรม มีอัธยาศัยดี สุภาพอ่อนน้อม มีความกตัญญูทวนเวทต่อผู้ใหญ่ ตลอดทั้งผู้บังคับบัญชา เป็นผู้มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อต่อญาติ เพื่อนฝูงและผู้ที่เข้ามาพึ่งพาทั่วไป ตลอดจนการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีกับท่านทั้งหลายที่รู้จักท่าน จึงเป็นผู้ที่มีผู้รู้จักและรักใคร่เคารพนับถือท่านมาก ท่านเป็นผู้บำเพ็ญแต่ประโยชน์ เป็นผู้ที่มีใจในการบุญการกุศลมากได้ทำบุญ ทอดกฐิน สร้างกุศลเป็นประจำเสมอมาตลอดอายุขัย

ถึงแม้การตายจะเป็นของธรรมดาที่ทุกคนไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ก็จริงอยู่ แต่ก็ยังระงับความเศร้าโศกเสียใจอาลัยต่อท่านไม่ได้ในการที่ท่านได้จากไป

ขอตั้งจิตอธิษฐาน ขออำนาจแห่งคุณงามความดีที่ท่านได้กระทำไว้รวมทั้งผลานิสงส์ที่บุตรหลานและบรรดาญาติมิตรได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้กับท่านนี้จงเป็นพลวปัจจัยส่งผลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ จงประสบแต่ความเกษมสุขในสัมปรายภพตราบเท้านิรันดรเทอญ.

(นายประยุทธ์ แดงอินทวัฒน์)

อาลัย

อาลัย	ท่านจากไป	แสนไกลแล้ว
เวลาแม่	ล่วงไป	รำลึกหา
ด้วยอาลัย	อันพระคุณ	หนุนนำพา
รำลึกหา	คราใด	ให้โศกตรม
คุณน้ำประเสริฐ	แสนประเสริฐ	ล้ำเลิศนัก
ปัทมะสุนทร	เคารพรัก	รู้จักทั่ว
ราชการ	งานเมือง	แม่ครอบครวั
ท่านแนะนำ	ช่วยเหลือ	เกื้อด้วยดี
บำรุงรัก	เลี้ยงลูก	และปลูกฝัง
ทั้งสั่งสอน	ให้ได้ดี	มีหลักฐาน
มีวิชา	ประดับกาย	จนวายปราณ
มีทั้งทรัพย์	ศฤงคาร	บริบูรณ์
เกียรติประวัติ	คุณน้ำ	นันทามนัก
แม่ชีพจัก	ลับไป	ไม่สิ้นสูญ
สร้างชื่อเสียง	สูงส่ง	แก่วงศ์ตระกูล
สร้างสงเสริม	เพิ่มพูน	คุณบ้านเดิม
ณ วัดกลาง	ทำเรือ	เพื่อถนรัก
ท่านจึงมัก	ทนบำรุง	มุ่งสงเสริม
ความเจริญ	น้อยใหญ่	ให้เพิ่มเติม
ท่านเผด็จ	ผดุงไว้	ได้ครบครัน

เทศบาล	ท่าเรือ	เพื่อการศึกษา
สิ่งมีค่า	แก่ชีวิต	คิดช่วยเหลือ
ร่วมเสริมส่ง	อุดหนุน	และจุนเจือ
มีค่าเหลือ	แก่ลูก - หลาน	ถิ่นท่าเรือ...
นับแต่นี้	คุณความดี	ที่ระลึก
จะผืนนี้	เนาจิตต์	สนิทเนื่อง
ดุจประทีป	สุกปลั่ง	มลังเมลิอง
อร่ามเรือง	ชวนิจ	นิรันดร
ขอบุญญา	บารมี	ที่เคยสร้าง
ช่วยนำทาง	ท่านพบสุข	สโมสร
เสวยสรวรรค์	บรรลुสรวง	ห้วงอัมพร
สถาพร	สถิตกาล-	นานเทอญ

อาจารย์บุญเรือน พุ่มชะเอม และครอบครัว

บ่อน้ำพุแห่งคุณธรรม

ท่านประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เป็นผู้ใหญ่ที่เจริญด้วยวุฒิทั้งสาม คือ วิทยุฒิ คุณวุฒิ และ ชาติวุฒิ แล้วยังเป็นผู้ที่มีประสพการณ์สูงทั้งในด้านการงานและชีวิต ท่านจึงเป็นเสมือนขุมทรัพย์มหาศาลทางปัญญา ความรู้และแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่ผู้ใกล้ชิดกับท่าน นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมโดยเฉพาะเมตตาธรรม แม้จะมีโชติสนิทดั่งด้วยเหตุที่ครอบครัวเราไปมาหาสู่กับท่านอยู่เป็นเนืองนิตย์ ท่านจึงเปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่สนิทสนมของผมนตลอดมา ผมได้รับเมตตาจากท่านอยู่เนื่อง ๆ ไม่ว่าจะเรื่องกิจการงานหรือเรื่องส่วนตัว กล่าวได้ว่าทุกครั้งที่ผมรู้สึกว่ามีปัญหาเมื่อได้รับคำปรึกษาจากท่านแล้ว ก็จะได้รับความรู้ ความคิด และแนวทางแก้ปัญหาด้วยดีจากท่านเสมอมา ยิ่งกว่านั้นรอยยิ้มอันแสดงถึงความสุจริตใจและจริงใจที่ท่านแสดงให้ปรากฏจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้เราได้รับความสุขใจยิ่งขึ้นไปอีก ท่านจึงเป็นบ่อน้ำพุแห่งคุณธรรมที่ให้แต่ความสุข สดชื่น ร่มเย็น แก่ผู้ใกล้ชิดอยู่เสมอมา

ชีวิตของท่านเป็นชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ความดี ตามหลักของพุทธศาสนา ท่านดำเนินชีวิตด้วยการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นอยู่ตลอดมา จึงเป็นผลให้ท่านประสบแต่สงบสุขร่มเย็นตลอดชีวิต แม้เมื่อท่านต้องล่องลับไปตามธรรมดาโลก ท่านก็จากไปด้วยดี ทั้งไว้แต่คุณงามความดีให้เราผู้อยู่ภายหลังอาลัยอาวรณ์ในความดีของท่าน ผมหวังว่ากุศลผลบุญและคุณงามความดีที่ท่านได้ทำไว้ในชาตินี้ จะเป็นปัจจัยนำท่านไปสู่สุคติภพ ประสบแต่ความสุขชั่ววันจิณรันดร์

เจริญ สุวรรณมงคล

ที่ฝั่งของเราในวันที่พวกเราขาดแม่

อาลัยคุณพ่อ...

เมื่อเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เป็นวันที่พวกเราได้รับความเสียใจอย่างที่สุดในชีวิตนั่นก็คือ เป็นวันที่คุณพ่ออันเป็นที่รักของพวกเรา ได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๔ เราได้เสียคุณแม่อันเป็นที่รักของเราไป ซึ่งเราคิดว่าวันนั้นก็เป็นที่เราสูญเสียอย่างมากแล้ว แต่ครั้งนั้นเรายังมีคุณพ่อคอยให้กำลังใจและปลอบโยนพวกเราตลอดเวลา แต่ในครั้งนี้เราได้หมดที่พึ่งคนสุดท้ายของเราแล้ว นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของพวกเราทั้ง ๖ คน

เดิมคุณพ่อท่านเป็นคนที่มีความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ น่าจะมีอายุยืนนานเพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของบุตรหลานต่อไปอีก แต่ท่านก็ได้มาด่วนจากไปเสียก่อน ท่านประกอบอาชีพมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เคยก่อความเดือดร้อน หรือเบียดเบียนใคร มีแต่ให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนเมตตาช่วยเหลือผู้เดือดร้อนจริง ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะพวกเราทั้ง ๖ คน ท่านอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จ ขณะนี้มีอาชีพเป็นหลักฐานสามารถช่วยตนเองและครอบครัวได้แล้วทุกคน แม้แต่หลานของท่านก็ตาม คนใดต้องการสิ่งใดที่พอเหมาะพอสมก็จัดให้ตามปรารถนาเสมอไม่เคยผิดหวังเลย มีเฉพาะแต่วัตถุสิ่งของเท่านั้น ในเรื่องวิชาความรู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ก็ได้รับคำอธิบายชี้แจงให้หมดข้อสงสัย เสมือนเป็นครูอาจารย์ทีเดียว นอกจากนั้นท่านยังได้บำเพ็ญกรณียกิจทั้งในทางราชการและส่วนตัว ให้เกิดประโยชน์แก่วงศ์ตระกูลอีกหลายประการ อันเป็นผลให้บุตรหลานมีความภาคภูมิใจในเกียรติประวัติที่ผู้บังเกิดเกล้ากระทำไว้ ซึ่งจะขอถือโอกาสยกมากล่าว ณ ที่นี้บ้างเพียงบางประการ

ประการที่ ๑ การบำเพ็ญกรณียกิจในทางราชการนั้น โดยที่ท่านรับราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาต่อเนื่องมาเกือบ ๓๘ ปี ได้เลื่อนขึ้นเป็นเลขาธิการรัฐสภา อันเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการสามัญในรัฐสภา ดำรงตำแหน่งนี้อยู่กว่า ๑๐ ปี และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และสมาชิกวุฒิสภา มาจนวนพันจากราชการ ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภานั้น มีผลงานทั้งของรัฐสภาไทย และงานเกี่ยวกับรัฐสภาของ

นานาชาติ

ก่อนที่ท่านจะพ้นจากราชการในรัฐสภา โครงการบางอย่างที่ท่านกำหนดขึ้น แต่ไม่สามารถอยู่ปฏิบัติให้เสร็จสิ้นตามที่ตั้งเจตจำนงไว้ ยังได้บันทึกขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ต่อไปนำไปพิจารณาด้วย ปรากฏว่าข้อเสนอแนะบางอย่างทางราชการรับไปดำเนินการจนเป็นที่ประจักษ์อยู่เช่น เรื่องการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

ครั้นเมื่อท่านพ้นจากหน้าที่ราชการในรัฐสภาแล้วยังได้รับเกียรติจากรัฐสภาเลือกให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญด้วยผู้หนึ่ง และท่านประธานรัฐสภาก็ได้แต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาประจำของรัฐสภาอีกระยะหนึ่งด้วย

นอกจากนั้นในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติให้ทำหน้าที่เลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญด้วย ฉะนั้นในพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ท่านจึงเป็นผู้อัญเชิญรัฐธรรมนูญ ซึ่งทรงลงพระปรมาภิไธยไปประดิษฐานไว้ ณ ท่ามกลางมหาสมาคมอันมีพระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา คณะทูตานุทูตผู้แทนนานาชาติและข้าราชการผู้มีตำแหน่งเฝ้า

ประการที่ ๒ การบำเพ็ญกรณียกิจในทางส่วนตัวนั้น โดยที่ท่านเคยปรารภกับบุตรหลานเสมอว่า รัฐสภานั้นเป็นชีวิตจิตใจ เพราะรับราชการในรัฐสภามาตั้งแต่เริ่มแรกและยาวนาน จึงสนใจในงานของรัฐสภาทุกยุคทุกสมัย ตลอดเวลามิได้ลืมเลือน แม้ต้องพ้นจากหน้าที่ในรัฐสภาแล้วก็ได้นำบันทึกประวัติความเป็นมาของรัฐสภาซึ่งบันทึกไว้เองเป็นส่วนตัว ในระหว่างที่รับราชการมาเรียบเรียงแล้วพิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม ให้ชื่อว่า “รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี” หวังจะให้ป็นหลักฐานศึกษาค้นคว้าเหตุการณ์ในอดีต เมื่อเผยแพร่หนังสือนี้ออกไป ปรากฏว่าท่านที่เคารพนับถือตลอดจนหนังสือพิมพ์ได้แสดงมุทิตาจิตส่งคำนิยมชมเชยและความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์มาเป็นอันมาก

ในคราวที่มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ประกาศเรื่องบำรุงและส่งเสริมวรรณกรรมไทยเชิญชวนให้ผู้รักภาษาและหนังสือไทยส่งบทประพันธ์เข้าประกวดชิงรางวัล เพื่อช่วยธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สร้างวรรณกรรมใหม่ ๆ ได้ปรากฏและผลิตงานไว้เป็นสมบัติของแผ่นดินสืบไป ท่านจึงส่ง “หนังสือรัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี” เข้าประกวดด้วย ในที่สุดมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ได้ประกาศผลผู้ชนะเลิศการประกวดวรรณกรรมไทย ประจำปี

๒๕๒๓ ประเทร้อยแก้ว ได้แก่เรื่อง “รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี”

บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงทั้งในทางราชการก็ตาม ในทางส่วนตัวก็ตามที่บิดาของเรา ได้ปฏิบัติตลอดมา จวบจนวาระสุดท้าย ทั้งที่นำมากล่าวไว้เพียงบางประการและที่ไม่สามารถนำมา กล่าวให้หมดสิ้นได้อีกหลายประการนั้น ถือว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงแก่วงศ์ตระกูล บุตรหลาน ทุกคนย่อมภูมิใจในเกียรตินี้อย่างยิ่ง

ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และด้วยกุศลผลบุญคุณความดีที่คุณพ่อได้เพียรสร้างสม มาตลอดชีวิต และด้วยกุศลผลบุญที่พวกเราบุตรธิดาและหลาน ๆ ตลอดจนญาติมิตรได้ร่วมกันบำเพ็ญ ให้จงเป็นอันสงฆ์ สวดวงวิญญานของคุณพ่อประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ไปสู่สุคติ ประสพแต่ความ สงบสุขทุกประการ ถ้าหากชาติหน้ามีจริง พวกเราทั้ง ๖ ขอตั้งจิตอธิษฐานให้ได้เกิดมาเป็นลูกของ คุณพ่อที่รักอีกทุก ๆ ชาติไป

จากลูก ๆ ทั้งหมด

ไม่ลืมชีวิต

ดิฉัน ศรีสุรางค์ ตันตระกูล ลูกสาวคนโตของพ่อ ดิฉันเป็นผู้ดูแลพ่อมาโดยตลอด โดยการพาพ่อไปพบแพทย์ทุกครั้งที่มีแพทย์นัด พ่อเป็นคนไข้ที่ดีปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์ทุกประการ เป็นผู้ที่รักษาสุขภาพหมั่นออกกำลังกายสม่ำเสมอโดยการเดิน พ่อมีอาการของเส้นเลือดตีบที่หัวใจ มา ๑๐ กว่าปีแต่อาการไม่ชัดเจน ออกมาในรูปของการแสบหน้าอกหลังอาหาร หรือทำงานนาน ๆ เช่น พ่อเป็นคนชอบปลูกต้นไม้โดยเฉพาะตะโก ขณะที่ขุดดินปลูกและตัดต้นไม้พ่อจะมีอาการแสบหน้าอก แต่พ่อได้พักหรือหยุดขุดดิน อาการเหล่านั้นก็หายไป ได้ไปพบแพทย์ปรึกษากันก็ลงความเห็นว่าง่ายโรคระเพาะอาหารก็รักษากันมาเรื่อย จนมาระยะ ๒-๓ ปี พ่อมีอาการแสบหน้าอก ไปพบแพทย์ตรวจหัวใจด้วยไฟฟ้าจึงพบว่าเส้นเลือดตีบจริง ก็รักษากันเรื่อยมาโดยความกรุณาของอาจารย์นายแพทย์เกรียงศักดิ์ ตีรยานนท์ แห่งโรงพยาบาลพญาไท ดูแลรักษาและให้กำลังใจเสมอมา

ต่อมาประมาณปีเศษ ตันกรกฎาคม ๒๕๒๙ เวลาประมาณ ๒ทุ่มเศษ ๆ พ่อเริ่มมีอาการแสบหน้าอกจึงตามดิฉัน น้อง ๆ และพี่ ๆ มาช่วยกันบีบนวดก็ดีขึ้นและก็เป็นอีก โดยปวดแขนขวา มากกว่าซ้าย ดิฉันให้อมยาใต้ลิ้นเป็นระยะจนเวลาประมาณเกือบ ๒ ยาม ดิฉันเห็นว่าอยู่บ้านไม่ดีแน่จึงได้ชวนพ่อไปโรงพยาบาลพ่อไปแต่โดยดีเพราะพ่อรู้สึกว่ามีไข้ แพทย์รับตัวเข้าห้อง ไอ ซี ยู และต่อว่า ๆ ดิฉันทิ้งพ่อไว้นาน ดิฉันรู้สึกเสียใจว่าพวกเราอนใจเกินไป ดิฉันขอบอกเพื่อเป็นกุศลกับพ่อดิฉันเลยว่า อาการแสบหน้าอกร้าวไปแขนขวานั้น คืออาการของเส้นเลือดตีบที่หัวใจของพ่อดิฉัน เพราะพ่อไม่มีอาการเจ็บหน้าอก แน่นหน้าอกเลย มีอาการปวดแขนซ้ายและขวาโดยเฉพาะแขนซ้ายขวามาก พวกเราจดจำอาการเหล่านี้มาโดยตลอด เราเฝ้าดูอาการของพ่อจน ๒ นาฬิกา จึงกลับบ้านตามที่พยาบาลเขาบอก และก็ไปเยี่ยมทุกครั้งที่เขาอนุญาต คือ เช้า กลางวัน เย็น พวกเรา ๖ คนพร้อมครอบครัวจะไปพร้อมกันและผลัดกันเข้าเยี่ยมทีละ ๒-๓ คนจนหมดเวลาโดยความกรุณาของคุณไพลิน หัวหน้าพยาบาล ไอ ซี ยู ซึ่งได้กรุณากับพวกเราตลอดมาจนพ่อถึงวาระสุดท้าย ในครั้งนี้พ่ออยู่ห้อง ไอ ซี ยู ๓ คับ ออกมาอยู่ห้องธรรมดาพักฟื้นอีก ๓ คับ อาจารย์เกรียงศักดิ์ ได้ดูแลอย่างใกล้ชิดโดยให้พ่อหัดยืน เดินรอบเตียง แล้วพาเดินออกนอกห้องจึงอนุญาตให้กลับบ้านได้ ระหว่างที่พ่ออยู่โรงพยาบาลอาจารย์เกรียงศักดิ์ได้เรียกพวกเราไปอธิบายให้ฟังว่าพ่อของ

พวกเรามีอาการมาก “คุณเห็นหน้าคุณพ่ออย่างนี้อีก ๒ ชั่วโมงอาจไม่เห็นก็ได้” พวกเรารับทราบ แต่ทุกคนปิดปากเงียบไม่มีใครเล่าให้พ่อทราบ เพราะพวกเราทราบว่าพ่อมีความวิตกกังวลมาก และอ่อนแอเกินไปที่จะรับทราบเรื่องแบบนี้ วิธีที่จะช่วยได้อีกอย่างก็คือทำผ่าตัดเปลี่ยนเส้นเลือดที่หัวใจ ซึ่งดิฉันได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ศิริราช และวชิระแล้ว อาจารย์ทุกท่านยินดีช่วยเหลือ แต่ให้ข้อคิดที่ว่า “คุณพ่อของคุณนอกจากเส้นเลือดหัวใจตีบแล้ว ยังมีเส้นเลือดที่สมองตีบ อายุ ๗๗ ปีแล้ว ลองปรึกษากันดูถ้าต้องการทำก็นำมาจะรับเข้าไว้และทำการตรวจอย่างละเอียดอีกครั้ง โดยการฉีดสีเข้าเส้นเลือดหัวใจ เพื่อทดสอบว่าตีบมากน้อยเพียงใด สมควรทำหรือไม่” พวกเรามาตกลงกัน ๖ คนก่อนแล้วนำไปปรึกษากับพ่อเพราะมีสิทธิที่จะตัดสินใจชีวิตของพ่อเอง พ่อแข็งแรงและมีสติสัมปชัญญะดีกว่าพวกเราเสียอีก พ่อตกลงไม่ทำ พวกเราแนะนำพ่อจะไปทำผ่าตัดเมืองนอกเอาใหม่ เพื่อนพี่สะใภ้คนโตเป็นพยาบาลอยู่เมืองนอก พ่อบอกไม่เอาอยู่ใกล้ลูก ไม่มีลูกตามไปดูแล ถึงจะมีดิฉันตามไปก็จะสร้างปัญหาให้กับตัวดิฉันในระหว่างที่พ่ออยู่โรงพยาบาล เรื่องผ่าตัดเปลี่ยนเส้นเลือดทั้งในและนอกประเทศเป็นอันงดไป

กลางเดือนมกราคม ๓๐ นี้ พวกเราและพ่อต่างสังเกตว่าพ่อชืดมาก และตอนกลางคืนพ่อนอนไม่ได้เลยต้องลุกขึ้นนั่งตอนเวลา ๒-๓ นาฬิกาเสมอ ได้ไปปรึกษาอาจารย์ศรชัย แห่งโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อนและอาจารย์เกรียงศักดิ์ มีความเห็นตรงกันว่าพ่อต้องได้เม็ดเลือดแดง ไม่เช่นนั้นจะเป็นอันตรายต่อหัวใจและสมอง พ่อจึงเข้าโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อนซึ่งดิฉันทำงานอยู่ พ่อรักโรงพยาบาล แพทย์ และพยาบาลที่นี่มาก หลังจากให้เลือดแล้วพ่อสบายมาก อาการต่าง ๆ หายไปพ่อแข็งแรง ต่อมาอีก ๑ เดือนได้เข้าให้เลือดที่โรงพยาบาลพญาไทอีกกลับบ้านได้ ๑ วัน ตกกลางคืนพ่อไม่สบายได้ลมยาได้ลิ้นโดยมีต้อยนอนเป็นเพื่อนพ่อ ดิฉันพาพ่อไปโรงพยาบาลพญาไทตอนตี ๔ คราวนี้เราไม่มีห้องเดี่ยวเรามีห้อง ๓ คน ซึ่งพ่อได้เป็นคนสุดท้าย ต้อยขับรถไปส่งดิฉันและพ่อ แล้วต้อยก็กลับ ดิฉันและพ่อก็เข้าโรงพยาบาล ดิฉันไม่เคยคิดเลยว่านี่คือการเข้าโรงพยาบาลครั้งสุดท้ายของพ่อ เข้าต้อยน้องสาวอีกคนก็มาเปลี่ยนดิฉันเพื่อให้ดิฉันไปพบแพทย์โรงพยาบาลพระมงกุฎเพราะดิฉันไม่ค่อยสบาย ตอนเที่ยงดิฉันได้โทรเข้าไปเยี่ยมพ่อ ต้อยบอกได้ห้องเดี่ยวแล้ว ไม่ต้องห่วงให้ดิฉันนอนพักเพื่อมานอนเป็นเพื่อนพ่อตอนกลางคืนเขาบอกว่าพ่อสบายดี ๒ ทุ่มดิฉันก็ไปโรงพยาบาลเพื่อนอนเป็นเพื่อนพ่อพร้อมเด็กรับใช้หนึ่งคน เมื่อไปถึงพ่อหน้าตาสดใสบายดีนั่งอยู่บนเตียงดูดีและสามิเขานั่งคุยอยู่ พ่อเห็นดิฉันเข้าไปก็บอกให้ทั้งสองคนกลับ บอกว่ากลับไปพักผ่อนที่เขามาแล้วต้อยเขาก็ไม่ค่อยสบาย ดิฉันลงมือจัดของให้เด็กลงไปซื้ออาหารไว้ทานเพราะดิฉันยังไม่ได้ทานข้าวเย็น ดิฉันจัดของไปก็คุยกับพ่อไป พ่อยังเล่าให้ฟังว่าตอนบ่ายขมานั่งคุยกับพ่อตั้งนาน ขณะนั้นต้อยก็โทรศัพท์เข้าไปเยี่ยมพ่อและบอกว่าไม่

มาเยี่ยมพ่อนะ พ่อขอพูดกับตั๋ย พ่อบอกไม่ต้องเป็นห่วงที่เขามาแล้วให้ตั๋ยสอนการบ้านลูกและนอนพักเสีย บอกตั๋ยว่าพ่อสบายดีแล้วก็วางโทรศัพท์ บอกให้ดิฉันทานข้าว ดิฉันว่ายังไม่หิวไม่เป็นไร เวลานั้นดิฉันนั่งคุยหน้าเตียงพ่อ พยาบาลนำยาก่อนนอนมาให้พ่อเกือบ ๓ ทุ่ม ดิฉันให้พ่อทานพ่อบอกมีแน่นท้องเล็กน้อย ดิฉันขอยาน้องพยาบาล เขาบอกมียาน้ำแดงพ่อยังถามเขาว่า ยาอะไรดิฉันบอกยาขับลมที่พ่อเคยทานไงละ พ่อตกลง แล้วบอกกับดิฉันว่าจะนอนดิฉันจัดหมอนข้าง หมอนหนุนให้พ่อนอนในท่าที่สบาย (พ่อเคยพูดเสมอว่าใครจัดหมอนให้นอนก็ไม่สบายเท่าตั๋ยและแตัวจัดให้) พ่อหลับตั๋ยโทรศัพท์เข้ามาเยี่ยมพ่อ ดิฉันบอกพ่อเพิ่งหลับไม่ได้ยินเสียงโทรศัพท์ ตั๋ยบอกว่าดีแล้วเพราะเมื่อคืนพ่อไม่ได้นอน ในขณะที่พ่อไอ ดิฉันสังเกตทันที พ่อไอแต่หน้าอกส่วนอื่น ๆ ไม่ขยับเขยื้อน ผิดปกติแน่ ดิฉันจึงบอกตั๋ยว่าให้วางโทรศัพท์เพราะพ่อไม่ปกติ ดิฉันเขย่าพ่อ พ่อไม่รู้ตัวแล้วดิฉันกดออกดเรียกพยาบาลดึงสายออกซิเจนห้วนอนมาให้พ่อ พยาบาลวิ่งมา ดิฉันถามว่าให้ยานอนหลับอะไรพ่อเพิ่งหลับสนิทอย่างนี้ตามหมอเถิด ในขณะที่ดิฉันก็หม่นโทรศัพท์เข้าห้อง ไอ ซี ยู ซึ่งมีน้องสุภาพเป็นพยาบาลหัวหน้าเวรป่วยและเป็นผู้ที่พ่อดิฉันรักและไว้ใจมาก ดิฉันบอกให้น้องมาช่วยดิฉันเพราะพ่อดิฉันหยุดหายใจเป็นพัก ๆ น้องรีบวิ่งขึ้นมาพร้อมอาจารย์ เกรียงศักดิ์ก็เข้ามาส่งยาต่าง ๆ ซึ่งดิฉันหุ้อแล้วเริ่มร้องไห้เพราะความรู้สึกว่าเห็นที่จะลำบากแล้วอาการของพ่อน่าวิตก ดิฉันออกไปติดต่อบ้านให้เขาบอกต่อ ๆ กันไป ภายในไม่กี่นาทีพวกเรา ก็มาครบ พ่อถูกนำเข้าห้อง ไอ ซี ยู พวกเราเฝ้าดูอาการจน ๒ ยามผ่านไปน้องสุภาพบอกให้พวกเรา กลับเขาจะดูแลให้เองมีอะไรจะตาม ๖.๐๐ น. ได้รับโทรศัพท์จากน้องสุภาพว่าให้พวกเรารีบไป ดิฉันใจหายบอกพี่น้องแล้วดิฉันก็ถึงโรงพยาบาลพญาไท น้องสุภาพบอกว่าพ่อหยุดหายใจตั้งแต่ ๒.๐๐ น. ช่วยกันจนสุดฝีมือ โดยการปั๊มหัวใจฉีดยาเข้าหัวใจ กระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้า สภาพที่พวกเราเห็นพ่อ คือ นอนนิ่ง หายใจตามเครื่อง พวกเราร้องไห้วนเวียนเข้าดูพ่อตลอดเวลา มันเร็วเหลือเกินพวกเราตั้งตัวไม่ติด ไม่มีที่ปรึกษาพวกเราจึงอยู่พร้อมกัน ๖ คน พร้อมเขย สะใภ้ และหลานเพื่อปรึกษาและพร้อมที่จะทำตาม ถ้าพวกเราตกลงเป็นเสียงเดียวกัน บ่ายโมงกว่า ๆ คุณไพลินให้พวกเราไปพักที่บ้านมีอะไรจะโทรตาม พวกเราก็กลับแต่ไปรวมที่บ้านใหญ่ของพ่อ และแม่ เราทำอะไรไม่ถูกเพราะปกติเราจะมีพ่อเป็นหัวหน้าสั่งการให้พวกเราปฏิบัติตาม เมื่อขาดพ่อก็ได้แต่มองหน้ากันและคล้าทางกันเอง ดิฉันและน้องชายไปวัด ไปสำนักพระราชวัง แล้วก็กลับจะเอาอย่างไรดีในเมื่อพ่อยังไม่เป็นไรทำไมจะทำ ความคิดสับสนแต่ดิฉันนั้น ๑๐๐% ว่าพ่อไม่อยู่กับพวกเราแน่ เพราะทราบว่ามีมาตาขยายคงที่มาหลายชั่วโมงแล้ว แต่ทำอะไรไม่ได้พี่น้อง ไม่ยอม ๑๕.๓๐ น. โทรศัพท์จากโรงพยาบาลพญาไทโดยคุณไพลินว่าพี่ให้รีบมาคุณพ่อรอพี่ ดิฉันแทบเป็นลมทั้ง ๆ ที่ตั้งสติแล้ว อดบอกตัวเองว่าเป็นลมไม่ได้งานข้างหน้ารออยู่อีกมาก พวกเรา

ไปถึงห้อง ไอ ซี ยู ดิฉันเข้าไปเป็นคนแรกดูที่กราฟหัวใจเห็นเด่น ๒๐ ครั้งต่อนาทีตามติด ๆ ด้วย ด้อย ต้อย ชาย และพี่น้อง หัวใจยังคงเต้น ๒๐ ครั้งเท่าเดิม ดิฉันเข้าไปกระซิบข้างหูพ่อว่า พ่อพวกหนูมากันแล้วนะ หัวใจพ่อเริ่มลดลง ๑๙, ๑๘, ๑๗, ๑๖ ลงมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งพ้มลและพี่แจ็ดมาถึงกราฟก็ลดลงมาที่ ๐ ดิฉันแทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง ด้อยร้องไห้มากเพราะเขาเชื่อว่าพ่อจะฟื้นคืนมาดิฉันต้องปลอบคุณไพลินต้องประคองด้อย ดิฉันกราบพ่อกอดพ่อแนบหน้าทีแก้มพ่อเป็นครั้งสุดท้าย ทุกคนกราบพ่อ พี่น้อยกราบอกพ่อและลูบหน้าผากพ่อ ขณะนั้นเวลา ๑๖.๐๐ น. ดิฉันติดต่อห้องพยาบาลให้ช่วยฉีดยาให้ศพพ่อและต้องฝากพ่อไว้ ๑ คืน เพราะเย็นแล้วกว่าจะนำพ่อเข้าห้องเก็บศพก็เวลา ๑๘.๐๐ น. เพราะเป็นกฎของโรงพยาบาลที่ต้องเก็บศพไว้ในแผนก ๒ ชม. จึงเคลื่อนย้ายได้ น้อง ๆ พยาบาลช่วยอาบน้ำแต่งตัวให้พ่อ เรารอจนเขาพาพ่อมาเข้าห้องเก็บศพ พวกเราทำพิธีจุดธูปให้พ่อฝากพ่อกับผู้ดูแลแล้ววันรุ่งขึ้นตอนบ่ายเราจะมารับพ่อ แล้วพวกเราก็กลับบ้าน ดิฉันได้แอบชวนพ่อกลับบ้านด้วย คืนนั้นดิฉันและด้อยโทรศัพท์แจ้งผู้ใหญ่ที่เคารถนับถือตลอดจนเพื่อนของพ่อ ทุกคนให้ความช่วยเหลืออย่างดีโดยรับจะช่วยติดต่อให้

เช้าวันรุ่งขึ้น เราต่างเตรียมงานโดยแยกกันไปติดต่องานที่เราคิดไว้อย่างเรียบร้อยแล้วไปรับพ่อจากโรงพยาบาลพญาไทไปวัดมกุฏ โดยรถพยาบาลมีชายหนึ่งหน้ารถกับพระภิกษุ ๑ องค์ ส่วนดิฉันนั่งในรถกับพ่อซึ่งพ่อนอนมา ดิฉันบอกทางพ่อและดูหน้าพ่อตลอด ในเย็นนั้นผู้คนและผู้หลักผู้ใหญ่มารดน้ำพ่ออย่างคับคั่ง จนสุดท้ายก็จบลงโดยน้ำหลวงอาบศพอย่างสมเกียรติของพ่อ เราภูมิใจว่าเราทำได้อย่างไร ดิฉันคิดว่าพ่อตั้งใจให้พวกเราทำ บางครั้งเราทำอะไรไม่ถูกหยุดซังกไปแต่ก็ทำต่อไปอย่างถูกต้อง เช่นพวกเรากำลังจัดทำหนังสืองานศพของพ่อ ประวัติพ่อจะขึ้นต้นอย่างไร จัดรูปแบบไหนขณะที่เรากำลังว่ารุ่นก็ค้นพบสมุดของพ่อซึ่งเขียนประวัติอย่างเรียบร้อย โดยบอกว่าให้ลงรูปตรงไหน หาได้จากหนังสืออะไร เล่มไหน ปีไหน จัดรูปข้อความมารวมให้ไว้เป็นหน้า ๆ พวกเราร้องไห้ ดูเถิดแม้พ่อจะจากเราไปแล้วพ่อก็ยังห่วงพวกเรา พ่อรักพวกเรา มาก พ่อพูดเสมอว่าพ่อต้องการพวกเราไม่ต้องการใคร โดยเฉพาะ ๗ เดือนที่พ่อเจ็บและหมอนอนนอนข้างบนบ้านเพราะต้องขึ้นบันได พ่อมาอยู่กับเราที่ตึกใหญ่ของแม่ ต้อยและดิฉันผลัดกันนอนเป็นเพื่อนตลอดมา ยิ่งเวลาเข้าโรงพยาบาลดิฉันจะนอนเป็นเพื่อนทุกครั้งไป เพราะพ่อให้เหตุผลว่าไม่ต้องการใครนอกจากดิฉัน เราทำบุญให้พ่อทุกวันอาทิตย์ พ่อสอนให้พวกเราประหยักรู้จักจับจ่ายใช้สอย พวกเราได้ดีมาจนทุกวันนี้เพราะเรามีพ่อและแม่ที่ดีประเสริฐสุด สุดจะหากำมาพรณา พ่อรักดิฉันสามีและลูกทั้งสองของดิฉันมาก ก่อนพ่อจะสิ้นได้ประมาณ ๑ อาทิตย์ ลูกชายดิฉันได้นำพานรัฐธรรมนูญมาให้คุณตาติดที่ปกเสื้อข้าราชการสภา คุณตาดีใจแอบชมกับดิฉัน

และบอกกับลูกชายว่ากว่าตาจะได้ติดแบบแกตาทำงานนับ ๑๐ ปี

ดิฉันขอตั้งจิตอธิษฐานว่า ด้วยผลบุญคุณความดี และกุศลที่ดิฉัน ลูก หลานได้ทำไว้และ
กุศลผลบุญที่พ่อได้ทำมาโดยตลอด จงเป็นอานิสงส์ส่งดวงวิญญาณพ่อไปสู่สุคติ ประสพแต่ความ
สงบสุข ดิฉันขอเกิดเป็นลูกพ่อทุกชาติไป

ศรีสุรางค์ ต้นตระกูล
ศรีสุรางค์ ต้นตระกูล

รำลึกถึง“คุณพ่อ”

วันพุธที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ นับเป็นวันที่ดิฉันโชคร้ายที่สุดในชีวิต เป็นวันที่ดิฉันได้สูญเสียคุณพ่ออันเป็นที่เคารพรักยิ่งไป การสูญเสียครั้งนั้นนับได้ว่าเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ เพราะครั้งนี้ดิฉันจะไม่มีทั้งคุณพ่อและคุณแม่ ซึ่งเปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของดิฉันและครอบครัวตลอดมา เมื่อครั้งที่ดิฉันเสียคุณแม่ขณะนั้นก็มีความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจอาลัยคิดถึงคุณแม่มาก แต่ในส่วนลึกก็ยังรู้สึกว่าคุณพ่อเป็นหลักชัยของชีวิต มีความรู้สึกอบอุ่นใจไม่เปล้าเปลี่ยวอ้างว้างเสียทีเดียว ไม่เหมือนคราวนี้ที่ดิฉันมาสูญเสียคุณพ่ออันเป็นที่เคารพรักยิ่งไปอีกคน ทำให้รู้สึกว่าตัวดิฉันไม่มีใครอีกแล้ว สมัยที่คุณพ่อยังมีชีวิตอยู่ ดิฉันและสามีมักจะพูดกันเสมอว่า เรายังดีที่มีคุณพ่อเป็นที่พึ่งให้ความรักความเมตตา ซึ่งทำให้ครอบครัวของดิฉันมีความอบอุ่นใจมาโดยตลอด

ดิฉันเป็นลูกคนที่ ๔ และเป็นลูกสาวคนกลางของคุณพ่อ เมื่อมีครอบครัวแล้วก็แยกบ้านมาอยู่ที่บางเขน แต่ความเคารพรักคิดถึงของดิฉันก็ยังคิดถึงคุณพ่ออย่างสม่ำเสมอ สมัยที่คุณพ่อยังมีสุขภาพแข็งแรง ครึ่งใดที่ครอบครัวของดิฉันจะไปเที่ยวต่างจังหวัด จะต้องพาคุณพ่อพร้อมทั้งครอบครัวของพี่สาวซึ่งมีลูกชายและลูกสาววัยเดียวกันไปด้วยกันเสมอ แต่มาในระยะหลังเมื่อสุขภาพของคุณพ่อไม่แข็งแรงเหมือนเดิม คุณพ่อจึงไม่กล้าไปต่างจังหวัดไกล ๆ เพราะเกรงว่าจะไม่สบายและมาโรงพยาบาลไม่ทัน แต่ดิฉันก็ไปหาคุณพ่อที่บ้านราชวัตรเป็นประจำเสมอ แม้ในตอนกลางวันถ้ามีเวลาจะโทรศัพท์ถามอาการป่วยแทบทุกวันและในบางโอกาสก็จะรับคุณพ่อมาที่บ้านบางเขนบ้างเพื่อได้เปลี่ยนบรรยากาศ โดยออกกำลังกายเดินเล่นที่สนามหญ้าและปลูกต้นไม้ คุณพ่อทำนรักต้นไม้มากและชอบลงมือปลูกด้วยตนเอง ฉะนั้นส่วนใหญ่ต้นไม้ในบ้านของดิฉันคุณพ่อจึงเป็นผู้ปลูกให้ และมักจะมีดอกออกผลดกตลอดมา

มาระยะหลังนี้เมื่อสิ้นคุณพ่อแล้ว ไม่ทราบว่าคุณพ่อเป็นอย่างไรถ้ามีเวลาว่าง และนั่งอยู่คนเดียว ดิฉันจะมีความรู้สึกเหงาอ้างว้างอย่างจับใจ ดิฉันมักจะนั่งรำลึกถึงความหลัง นึกถึงความผูกพันใกล้ชิด นึกถึงพระคุณของคุณพ่อที่มีต่อครอบครัวของดิฉันซึ่งไม่มีใครเสมอเหมือน คุณพ่อคือผู้ให้ความสุขสมหวังแก่ครอบครัวดิฉันทุกอย่างดิฉันอดภูมิใจไม่ได้เมื่อมักมีคนมาทักดิฉันว่าเหมือน

คุณพ่อ และคุณพ่อมักจะพูดกับใคร ๆ ว่าท่านรักดิฉัน เพราะดิฉันหัวอ่อน ว่าง่าย ไม่เคยเถียง
พ่อแม่ และไม่เคยนำความเดือดร้อนใจมาให้ท่าน ดิฉันก็รักคุณพ่อ คิดถึงคุณพ่อตลอดเวลา ระยะเวลา
หลังนี้คุณพ่อยิ่งรักและห่วงใยดิฉันมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่สุขภาพคุณพ่อไม่ค่อยดี เพราะคุณพ่อทราบว่า
ดิฉันมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงหลังจากประสบอุบัติเหตุรถคว่ำ และยังเป็นโรคตับอักเสบชนิดเรื้อรัง
อีก มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ดิฉันพร้อมด้วยพี่สาวได้นั่งคุยกับคุณพ่อ ซึ่งต่างก็คุยปรับทุกข์กันถึงเรื่องสุขภาพ
ของตัวเองดิฉันได้พูดว่า เราสองคนซึ่งหมายถึงดิฉันและพี่สาวอาจจะตายก่อน แต่คุณพ่อได้พูดว่า
“ถ้าแกสองคนตาย พ่อก็ขอตายด้วย” คำพูดนี้ก็เหมือนครั้งที่คุณแม่เคยพูดว่า “ถ้าไม่มีตุ้ยกับแต้ว
แม่ก็ไม่อยากอยู่” เมื่อดิฉันนึกถึงที่ไรก็อดรู้สึกใจหายไม่ได้

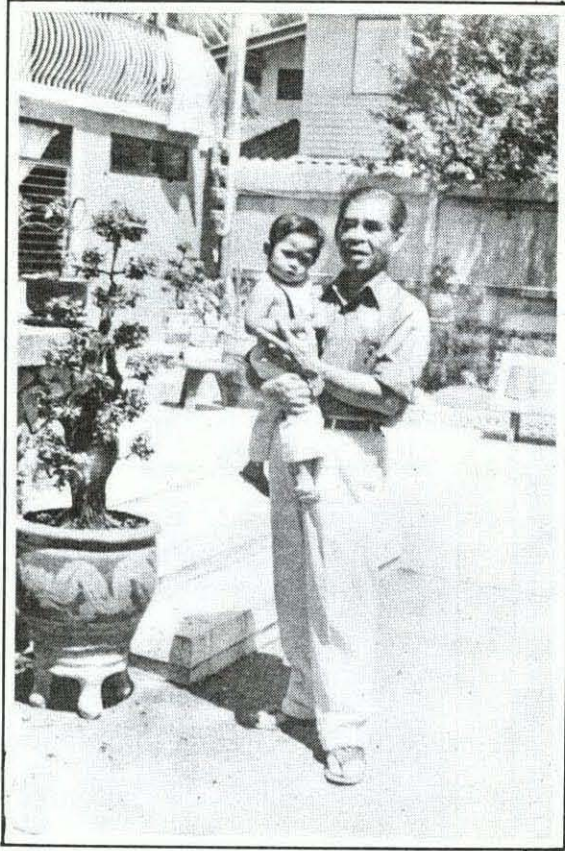
หากวิญญานของคุณพ่อสามารถล่วงรู้ได้ ขอให้โปรดทราบว่าดิฉันรักและคิดถึงคุณพ่อ
มากที่สุด ดิฉันสวดมนต์ระลึกถึงคุณพ่อทุกคืน ขอให้วิญญานของคุณพ่อไปสู่สวรรค์และขอตั้งจิต
อธิษฐาน ถ้าชาติหน้ามีจริงดิฉันขอเกิดเป็นลูกคุณพ่อทุกชาติไป

ด้วยความเคารพรักและระลึกถึงเสมอ

จาก

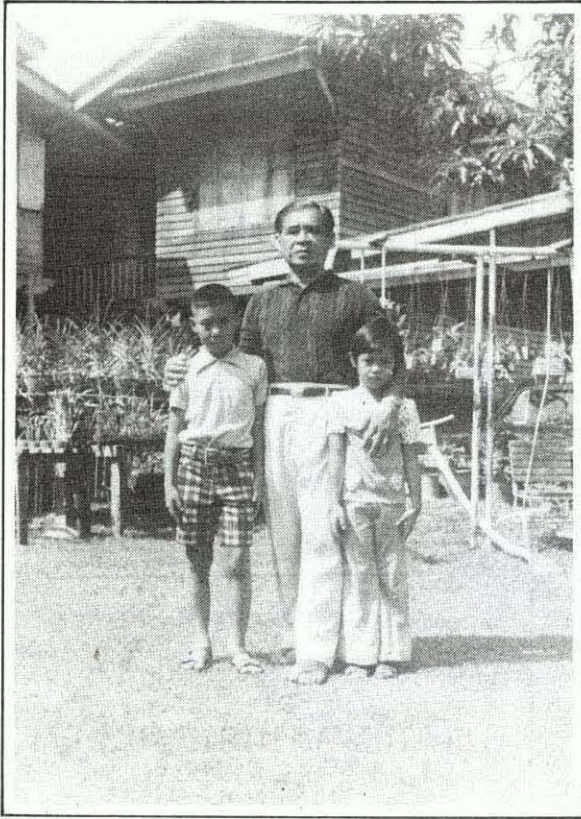
ตุ้ย ลูกสาวของคุณพ่อ

๒๘ เมษายน ๒๕๓๐

คุณตากับหลานต้นและต๊อบ

คุณตากับหลานเอ้และโอ้

วันนี้..ไม่มีแล้ว

ตลอดเวลาที่สิบปีที่ดิฉันและพ่อได้อยู่ใกล้ชิดกัน แม้ว่าขณะนี้ดิฉันจะมีครอบครัวแยกออกไปแล้วก็ตาม แต่ก็คงปลุกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพ่อ มีความสนิทสนม ใกล้ชิดและสามารถจะพูดได้ว่าดิฉันสนิทกับพ่อกว่าแม่ เนื่องจากดิฉันมีนิสัยชอบ และทำอะไรต่าง ๆ คล้ายพ่อ เราจึงพูดคุยกันรู้เรื่อง ในบางเรื่องที่ลูกหลาย ๆ คนไม่เข้าใจ แต่เราพ่อลูกสองคนเข้าใจกันอย่างดี

เมื่อก่อนพ่อแข็งแรงมาก ครอบครัวของเราและพ่อชอบนั่งรถไฟจากสถานีสามเสนไปลงที่หัวลำโพงและเดินเล่นดูของต่าง ๆ ไปจนถึงเขาวราช ท่านอะไรเสร็จเรียบร้อยก็จะเดินกลับมาขึ้นรถไฟกลับบ้านเป็นประจำ ในตอนปิดเทอมลูกดิฉันอยู่บ้านดิฉันต้องไปทำงาน พ่อจะคอยดูแลลูกให้ดิฉัน คอยเอาใจใส่เรื่องอาหารการกินตลอดเวลา โดยเฉพาะเกือบทุกวันคนในซอยจะเห็นพ่อเดินจูงหลาน ๒ คน คือ หลานต้นและต๊อบ ซึ่งเป็นบุตรสาวของดิฉัน ออกไปตลาดเพื่อจะซื้อของทาน สิ่งที่พ่อไม่เคยลืม คือ จะต้องสั่งต้นต๊อบให้เลือกของมาฝากดิฉันทุกครั้ง และคอยบอกหลานเสมอว่า “อย่ากวนแม่เขานะลูก อยากได้อะไรมาบอกตา” ทำให้ดิฉันรู้สึกว่าจะหาพ่อที่ได้อย่างนี้ไม่ได้อีกแล้ว คอยเอาใจใส่ดิฉันตั้งแต่เล็กจนมีครอบครัวแล้วยังเห็นดิฉันเป็นเด็กตลอดเวลา นอกจากนั้นแล้วพ่อยังรักและเอาใจใส่กับลูกหลานทุก ๆ คน ให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ยิ่งเมื่อขาดแม่ไปเสียคนแล้ว พ่อยังรักและทำตัวเปรียบเสมือนแม่ของเราในทุก ๆ ด้าน พ่อเป็นคนใจดีลูกหลานขออะไรไม่เคยขัด ถ้าสามารถให้ได้ก็จะให้ทุกอย่าง แต่พวกเราก็ไม่ค่อยกล้าขอเพราะทั้งรักและเกรงใจพ่อ ความรักและความห่วงใยที่พ่อมีต่อเราลูกทุก ๆ คน ก็ทำให้เลยมีมาถึงหลาน ๆ พ่อเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญาและความจำอันแม่นยำ ลูกหลานคนไหนสงสัยปัญหาอะไรถามพ่อก็ได้คำตอบที่ถูกต้องเสมอ จนเป็นที่ติดปากทุกครั้งเมื่อลูกและหลานคนไหนพบปัญหาที่จะต้องร้องหาพ่อทุกคน นอกจากนั้นพ่อยังให้ความรักและความเสมอภาคแก่เขยและสะใภ้ ตลอดจนให้คำแนะนำเปรียบเสมือนลูกของตนเอง ซึ่งทำให้เขยและสะใภ้ทุกคนรักและเกรงพ่ออย่างมาก

ในระยะหลังครอบครัวดิฉันต้องห่างเหินจากพ่อไปบ้าง เพราะสามีของดิฉันย้ายไปประจำอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ แต่ก็ทำให้ดิฉันและลูก ๆ ได้มานอนกับพ่อทุกคืนวันอาทิตย์ - พุธหับดี

ตลอดเวลาเกือบ ๕ เดือนเต็ม เหมือนเป็นลางบอกวาระเวลาที่ดิฉันและพ่อจะมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยเต็มที่ ทำให้เราพ่อลูกนอนพุดคุยกันแทบทุกคืน รัชนีนั้นพ่อเริ่มไม่สบายแล้ว บางคืนจะลุกขึ้นมานั่งเพราะนอนไม่หลับเนื่องจากแน่นและบางครั้งก็ปวดแขน ดิฉันต้องนั่งเป็นเพื่อนหายใจให้ทาน บางคืนต้องนั่งนาน ๆ แม้พ่อจะไม่สบายแต่ก็อดห่วงดิฉันไม่ได้ คอยบอกให้ดิฉันนอนพ่อไม่เป็นอะไรมากพุงนี้ก็ต้องไปทำงานแล้ว คุณเถิดว่าแม้ตัวพ่อเองกำลังไม่สบายแต่ก็ยังอดห่วงลูกไม่ได้

ดิฉันไม่นึกฝันว่าเวลานี้จะมาถึงเร็วนัก เพราะคืนวันจันทร์ที่ ๒๓ พ่อไม่ค่อยสบาย อึดอัดนอนไม่หลับ ให้ไปโรงพยาบาลก็บอกว่าไม่เป็นไร นอนคุยกับดิฉันจนตี ๔ จึงเกิดเจ็บหน้าอกขึ้นมาอีก ดิฉันรีบขึ้นไปตามพี่แแต้วมาพาพ่อไปโรงพยาบาลพญาไทโดยดิฉันเป็นคนขับรถไป เมื่อส่งเสร็จดิฉันก็กลับมาบ้านเพราะจะต้องไปส่งลูกที่โรงเรียนเพราะใกล้จะสอบแล้ว ตอนกลางวันตั้งใจจะไปเยี่ยมพ่อที่ขับรถไม่ไหวเพราะทั้งคืนดิฉันไม่ได้นอนเลย ได้โทรศัพท์ไปถามพี่ตุ้ยที่โรงพยาบาลก็ทราบว่าพ่อสบายดีแล้วไม่ต้องเป็นห่วง จึงทำให้ดิฉันตัดสินใจไม่ไปและได้นอนหลับตอนเที่ยงคิดว่าตอนเย็นจะได้ไปพบพ่อได้ แต่พอถึงตอนเย็นปรากฏว่าการบ้านของลูกทั้งสองคนมีมากและต้องทำรายงานอีกจึงไม่มีเวลาไปเยี่ยมพ่ออีกจนได้ แต่เวลาประมาณ ๒ ทุ่มดิฉันโทรไปหาพี่แแต้วเพื่อให้บอกพ่อว่าดิฉันไปเยี่ยมไม่ได้และถามอาการจากพี่แแต้วก็ทราบว่าพ่อสบายดีทั้งวัน และพ่อต้องการจะพูดโทรศัพท์กับดิฉัน เมื่อพ่อพูดสายก็ไม่มีอะไรมาก พ่อบอกว่า “อย่าเป็นห่วงพ่อเลย ดูแลลูกและทางบ้านให้ดีก็แล้วกันพ่อสบายดี” ดิฉันไม่นึกเลยว่านั่นเป็นคำพูดครั้งสุดท้ายที่พ่อได้พูดกับดิฉัน เวลาประมาณ ๓ ทุ่มครึ่งพี่แแต้วได้โทรศัพท์มาบอกว่าพ่อหยุดหายใจแล้ว ดิฉันทำอะไรไม่ถูกพูดคนเดียวว่าเป็นไปไม่ได้ ๆ เมื่อตั้งสติได้เราแม่ลูกก็รีบขับรถไปที่โรงพยาบาลเพื่อไปพบพ่อ เมื่อไปถึงก็พบพ่อนอนบนเตียงมีอาการอึดอัดหน้าแดง เมื่อดิฉันไปถึงก็ร้องเรียกพ่อว่า “พ่อขาต้อยมาแล้วทำใจดี ๆ นะคะ คุณหมอเกรียงศักดิ์ที่พ่อรักก็มาแล้ว” พ่อดูเหมือนจะรับรู้ที่ดิฉันพูด มีไขว่คว้าว่าจันดิฉันต้องเอื้อมมือไปจับมือพ่อ พ่อบีบมือดิฉันแน่นและพูดอะไรออกมาจับใจความไม่ได้ เพราะพูดเร็ว รัว ยาวมากหลังจากนั้นหมอก็พาพ่อเข้าห้อง ไอ ซี ยู นับจากนั้นมาพ่อก็ไม่รู้สึกตัวอีกเลย จนวันที่ ๒๕ พ่อก็หยุดหายใจ จากดิฉันไปโดยไม่ได้สั่งเสียอะไรเลย

ทำไมพ่อจึงด่วนจากไปเร็วนัก พ่อของดิฉันยังแข็งแรง หนุ่มและน่ารักเสมอในสายตาดิฉัน ไม่นึกฝันว่าจะเป็นความจริงจนบัดนี้ดิฉันยังมีความรู้สึกที่พ่อยังมีชีวิตอยู่ กำลังนอนอยู่ที่บ้าน แต่เมื่อกลับไปบ้านเห็นห้องที่พ่อเคยนอนคุยกับดิฉันเกือบทุกคืน ทำให้แทบจะร้องไห้เสreiraใจ ว่าแห้วเจียบเหงาขึ้นมาทันที ต่อแต่นี้ไปเมื่อดิฉันมีความทุกข์ มีปัญหาคงจะหมดที่พึ่งอีกแล้ว ดิฉันจะ

พยายามทำตัวให้ดี สมนกับที่พ่อเคยอบรมสั่งสอน และจะดูแลกิจการของพ่ออย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

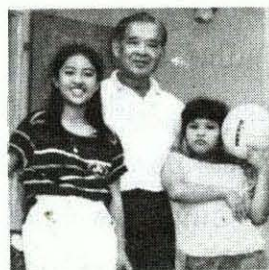
การจากไปของพ่อ คงจากไปแต่เพียงร่างกายเท่านั้น ส่วนคุณความดีทั้งหลายยังอยู่ในความทรงจำของดิฉันเสมอไป ดิฉันขอตั้งจิตอธิษฐาน ชาตินี้หน้ามีจริงดิฉันขอเกิดเป็นลูกของพ่อคนนี้อย่างตลอดไป

จากต้อยลูกคนสุดท้ายของพ่อ

อ้อ พ่อขา....

ต้น - ตีออบฝากกราบคุณตามาด้วยบทยกกลอนนี่นะคะ

ระลึกถึงคุณตา

เดือนหกที่เขารบ
ข้าทนต์ไธการุณ
พอพบกลอนบทนี้
วันทรมี่เฮ่าเฝ้า
เสียงนารบ้นรกายนั้
ตาทงูไยมว้า

หลนทอนน่นอหมงคุณ
อ้อบออบอ้อมเคี้ยวทลนมา
อ้อบอ้ออ้อไม่ทีเขา
เพราะเต้นั้นลิ้นคุณตา
นงานค้อลิ้นตาบอทมา
นลนนั้นนพารักตาออย

จาก นลนทัก้าและค้ออ้วคุณตา
ในอ้อมอ้อม นลนอ้อ (อ้อ)

อ้ออ้อ อ้ออ้อ (อ้อ)

จากดวงใจของหลานโอ้...

คุณตาขา... คุณตาทราบมั๊ยคะว่าโอ้เสียใจ เสียใจมากกับการจากไปของคุณตาซึ่งเป็นที่รักของโอ้และทุก ๆ คน ความรู้สึกเสียใจและคิดถึงมันเกิดขึ้นในจิตใจและสมองของโอ้ มันสับสนด้วยความไม่คาดคิดว่าโอ้ต้องเสียคนที่โอ้รักและภูมิใจตลอดมา คำถามว่า ทำไม? มันก้องอยู่ในใจเสมอ มันเป็นคำถามที่ยากที่ใครจะตอบได้ แม่เคยเล่าให้โอ้ฟังว่าตอนที่แม่จะคลอดโอ้ ซึ่งขณะนั้นโอ้อยู่ในท้องแม่ได้ 7 เดือนและมีความจำเป็นต้องผ่าออกก่อนกำหนด หมอถามคุณตาว่าจะเอาลูกหรือแม่ไว้ คุณตาบอกให้เอาแม่ไว้ แต่ผลปรากฏว่าจากความพยายามของหมอแม่และโอ้ก็ปลอดภัยทั้ง ๒ คน ตอนนั้นคุณตาก็รู้สึกเสียใจ เหมือนกับสั่งให้ฆ่าหลานซะแล้ว คุณตาเคยล้อโอ้ว่าตาจะให้หมอเขาเอาลงถึงขยะไปแล้ว คุณตาจึงรักสงสารและห่วงใยโอ้ เพราะโอ้เป็นเด็กที่ไม่ค่อยจะแข็งแรงนัก พอมาตอนโตคุณตาก็ห่วงใยเรื่องเรียนคอยถามอยู่เสมอว่า เรียนทันคนอื่นมั๊ย สอบได้หรือเปล่า เวลาแม่ดูโอ้หรือสอนการบ้านโอ้แล้วโอ้ร้องให้คุณตามักจะดูแม่ว่าอย่าไปเคียวเข็นนัก ตัวเล็กนิดเดียวเรียนไม่ได้ตาเลี้ยงเอง ทุกครั้งที่โอ้ไปโรงเรียนหรือไปมหาวิทยาลัย โอ้จะสวัสดิคุณตาพร้อมกับพูดว่า “คุณตาขาสวัสดิค๊ะ” คุณตาจะโบกมือเป็นการทักทายแล้วก็ยิ้มทุกเช้า พอกลับมาจากโรงเรียนโอ้ก็จะมาสวัสดิคุณตาทุกครั้ง คุณตาจะสนใจเรื่องการเรียนของหลาน ๆ มาก เพราะคุณตาทราบดีจากประสบการณ์ของคุณตาว่าการศึกษาคำทำให้คนดีขึ้นและคุณตาก็เล่าให้ฟังเสมอถึงความบากบั่นของการที่คุณตาจะได้เรียนหนังสือ คุณตาบอกว่าพวกเรามีโอกาสดีกว่าคนอื่น ๆ อีกหลายคนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ดังนั้นควรจะพยายามเรียนให้ดี ทุกครั้งที่โอ้มีคำถามและปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย โอ้จะมาหาคุณตาทุกครั้งเพราะโอ้เชื่อในความสามารถของคุณตา และภูมิใจในตัวคุณตาตลอดเวลา

คุณตาขา... โอ้จำได้ว่าตอนโอ้อยู่ที่ ๑ โอ้เรียนกฎหมายทั่วไป โอ้นำเรื่องขั้นตอนการเสนอร่างพ.ร.บ. มาถามคุณตาให้คุณตาช่วยอธิบาย คุณตาอธิบายให้โอ้ฟังจนชัดเจนเป็นขั้นตอนไป คุณตาไม่เคยเหนียวหรือเบื่อหน่ายที่จะอธิบายหลาย ๆ ครั้งในเรื่องของกฎหมายที่คุณตาชอบพร้อมกับเป็นการอธิบายให้หลานซึ่งคุณตาดินดีเสมอที่จะทุ่มเทและเสียสละให้ ปรากฏว่าผลการสอบของ

กฎหมายออกมาโอ้ได้รับคำชมจากอาจารย์ว่า เป็นการเขียนขึ้นตอนเสนอร่างพ.ร.บ.ที่ดีที่สุดในชั้นปีของโอ้ โอ้อดภูมิใจไม่ได้เลย คืออาจารย์ก็ทราบว่โอ้ได้รับการช่วยเหลือจากคุณตา อาจารย์ยังบอกว่า โอ้มีคุณตาที่น่ารักมาก คุณตาเป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจดี อ่อนน้อมถ่อมตน เวลาโอ้ไปขออะไรจากคุณตา โอ้ไม่เคยได้ยินว่า ตาไม่มี คุณตาจะบอกว่า ของตามีถึงจะไม่มีคุณตาก็พยายามที่จะหามาให้โอ้ทุกอย่าง

ช่วง ๗ เดือนหลังจากคุณตาไม่สบายโอ้ใกล้ชิดคุณตามากขึ้นเพราะแม่คอยดูแลคุณตา โอ้ก็ติดตามแม่ไปทุกครั้ง โอ้ได้มีโอกาสนับรพาศคุณตาไปหาหมอโรคหัวใจที่โรงพยาบาลพญาไทเพื่อตรวจเช็คหัวใจ ในบางครั้งนับรพาศคุณตาไปหาหมอฟัน โอ้ตั้งใจอย่างน้อยได้ดูแลเอาใจใส่คุณตา เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณของคุณตาบ้าง และช่วงนี้โอ้ทานข้าวกับคุณตาเกือบทุกมื้อ เพราะคุณตาจะมาทานข้าวที่บ้านโอ้เป็นประจำตอนเย็น คุณตาห่วงโอ้ทุกเรื่อง แม้กระทั่งเรื่องคู่ครอง คุณตาพูดขึ้นมาว่า “ใครไม่รักหลานฉันจริงฉันไม่ให้เข้าบ้าน” โอ้ฟังแล้วก็อดดีใจไม่ได้ว่าคุณตานี้ก็ห่วงหลานสาวเหมือนกันนะ ทุก ๆ วันดำเนินไปตามปกติ

จนกระทั่งถึงวันที่ไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ช่วงนี้คุณตาเข้าโรงพยาบาลพญาไทเพราะแสบหน้าอกบ่อย วันสุดท้ายที่แม่ไปเฝ้าคุณตาเสียงโทรศัพท์บ้านลงน้อยดังขึ้นและแม่บอกว่าคุณตาหยุดหายใจ โอ้ตกใจมาก พยายามควบคุมสติว่าไม่มีอะไรหนักหนาคุณตาต้องไม่เป็นอะไร ตอนนั้นโอ้ยังสงบไม่เสร็จเหลืออีก ๓ วันจะสงบเสร็จ ทุกคนไปโรงพยาบาลแต่โอ้ไม่ได้ไปเพราะรุ่งขึ้นโอ้ต้องสอบ โอ้รออยู่บนทุกคนกลับมา แม่บอกว่าคุณตาอยู่ห้องไอ ซี ยู ตอนนี้หัวใจเต้นแล้วแต่ยังไม่รู้สึกตัว หมอบอกว่ารุ่งนี้ก็จะดีขึ้นเหมือนปกติทุกคนก็ใจชื้น วันรุ่งขึ้นโอ้ก็ไปสอบและกลับมาบ้าน ทุกคนก็มาพักที่บ้านเพราะทางห้องไอ ซี ยู เขากำลังเช็คตัวคุณตา พอดตอนบ่ายทางโรงพยาบาลโทรมาตามให้ทุกคนรีบไป โอ้ก็ไม่ได้ไปเพราะรุ่งขึ้นก็จะสอบเป็นวิชาสุดท้าย นายชายโทร.จากโรงพยาบาลบอกว่าคุณตาจวนสิ้นลม พอประมาณ ๔ โมงเย็นวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ นายชายโทรมาบอกว่าคุณตาเสียแล้ว ความรู้สึกของโอ้ตอนนั้นสับสนมากไม่อยากจะเชื่อที่นายชายบอก ตามตัวเองว่าจริงหรือไม่ คุณตาขา...โอ้เสียใจมากโอ้พูดได้แค่นี้เพราะจะให้โอ้บรรยายความรู้สึกทั้งหมดเป็นตัวหนังสือไม่ได้หรอกค่ะ มันไม่มากพอกับความรู้สึกเสียใจมาก คุณตาคงทราบนะคะว่าหลานคนนี้เสียใจมากแค่ไหน คุณตาขา... คุณตาทราบเถอะนะคะว่าโอ้เสียใจมากที่ไม่ได้ไปเยี่ยมคุณตาเลย ช่วงที่คุณตาอยู่โรงพยาบาล เพราะโอ้คิดอยู่เสมอว่าคุณตาต้องหายและกลับมาบ้านเราให้โอ้หายคิดถึงคุณตา ทุกครั้งคุณตาเข้าโรงพยาบาล โอ้ไปเยี่ยมคุณตาทุกครั้ง โอ้ขอโทษคุณตาค่ะ แต่โอ้

ทราบดีว่าคุณตาไม่โกรธไอ้เพราะคุณตาอยากให้อี้อีสอบได้ คุณตาขา ไอ้รักคุณตามากนะคะเพราะคุณตาเป็นที่พึ่งของไอ้และหลาน ๆ ตอนนี้จะให้ไอ้คิดถึงคุณตาแค่นั้นก็ไม่ได้เจออีกแล้ว มันรวดเร็วเกินไปที่คุณตาจะจากพวกเราไป ไอ้คงไม่ได้เห็นอริยาบทที่นอนนุ่มถ่อมตัวเวลาคุยกับผู้อื่นตอนที่คุณตาเดินเล่นตอนเย็นกับแม่และไอ้ในซอยบ้านเรา คุณตาทักทายคนในซอยเสมอไม่ว่าเขาผู้นั้นจะอยู่ในฐานะใด แล้วคุณตาก็จะบอกแม่ว่าเขาคนนั้นคือใครเพื่อให้แม่รู้จัก กริยา มารยาทเช่นนี้คนในซอยจะรู้จักดี คุณตาไม่เคยทะนงตัวว่าคุณตาเป็นใคร คนในซอยจึงรักคุณตาและเกรงใจคุณตา เวลาคุณตาคุยกับลูกหลานคุณตาจะคุยหัวเราะอย่างมีความสุข ภาพเหล่านี้ไอ้ก็จะไม่เห็นอีกแล้วใคร ๆ ทราบข่าวว่าคุณตาเสียไม่มีใครเชื่อเลยเพราะเย็นก่อนที่จะเสียคุณตายังเดินอยู่หน้าบ้านทักทายผู้คนที่เดินผ่าน ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าคุณตายังแข็งแรง กระฉับกระเฉง ดูหนุ่มกว่าอายุมาก คุณตาขาหลานไอ้ขอบอกคุณตาว่ารักและคิดถึงมาก แต่ก่อนถ้าคิดถึงก็เดินไปหาที่ตึกใหญ่ได้ และตอนนี้ถ้าไอ้คิดถึงคุณตาไอ้จะทำยังไงไปที่ตึกใหญ่ก็มีแต่ความว่างเปล่า เหลือแต่ความทรงจำ แม่ยังคงร้องไห้เสมอเมื่อเดินมาห้องที่คุณตาอยู่ คุณตาขาคุณตาจากไอ้ไปแต่ร่างกายเท่านั้นนะคะ ในใจไอ้อยังมีคุณตาคอยอยู่เป็นเงาคุ้มครอง ช่วยเหลือไอ้ตลอดไป

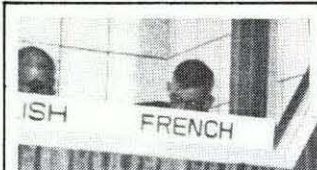
รักคุณตา

๗๕

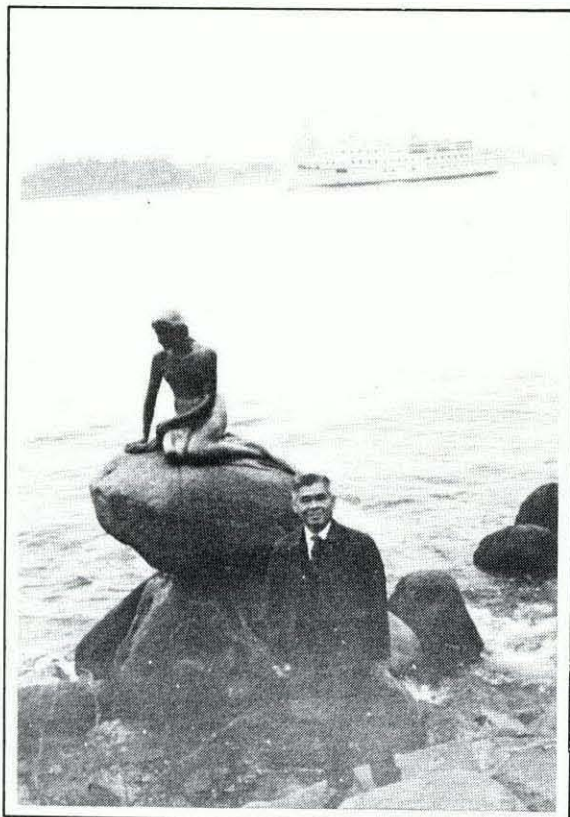
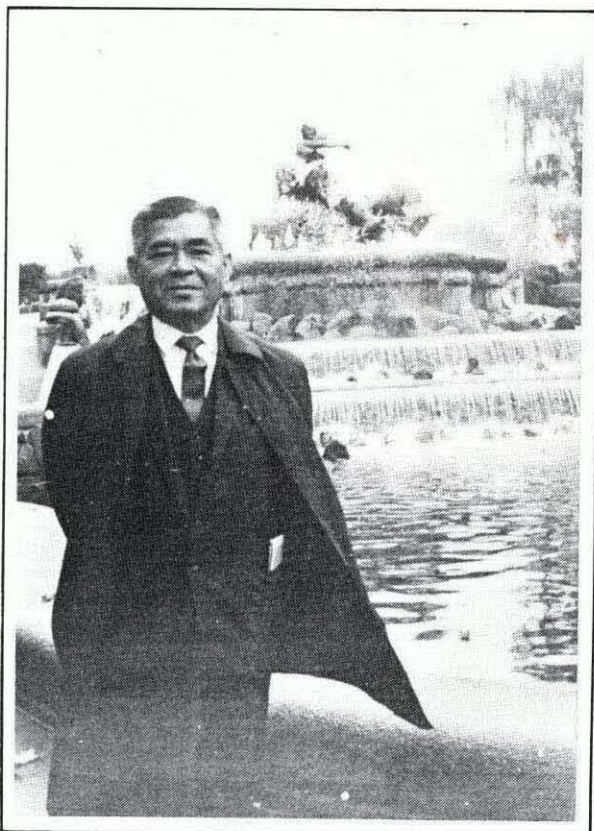

ไปราชการต่างประเทศ

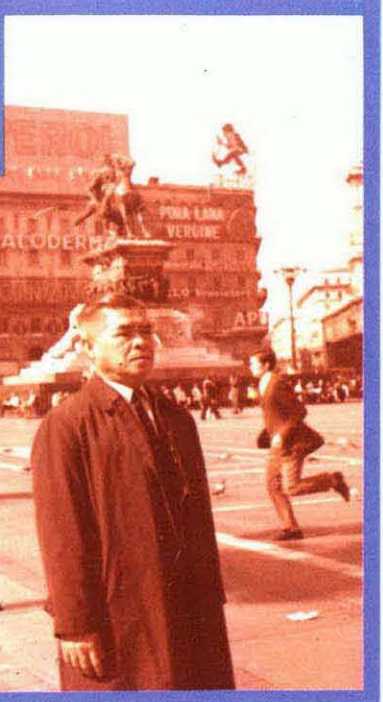

ไปประชุมสหภาพรัฐสภาและแวงกราบ
ท่านปรีดี พนมยงค์ พี่ชาย

„MADURODAM“
de kleinste stad der wereld
SCHEVENINGEN - HOLLAND

ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการพระราชทานรัฐธรรมนูลย์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑

ภาพในอดีต

ส่งลูกเขยไปดูงานต่างประเทศ

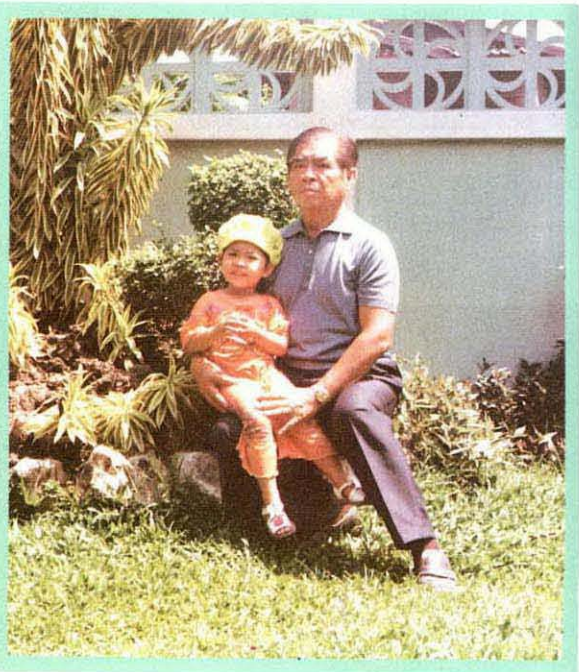
ถ่ายกับหลานเก้ - ดาว

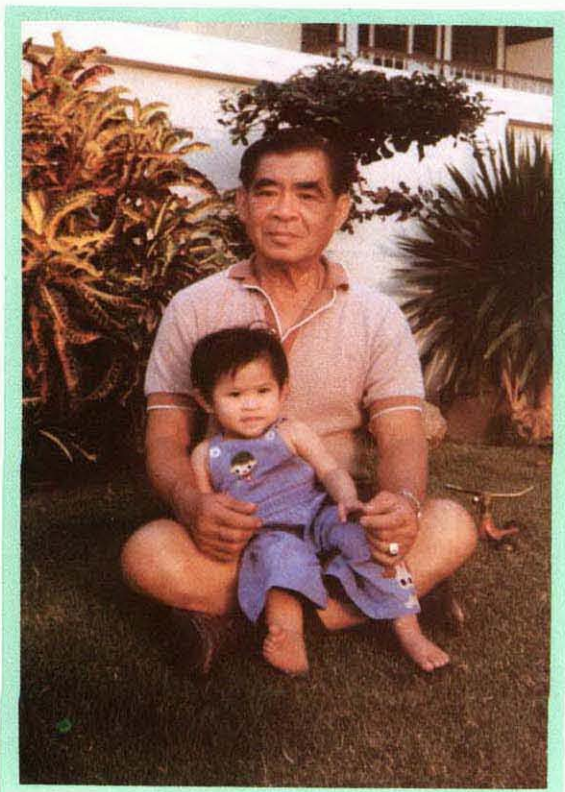
ส่งหลานต้น ซึ่งเป็น
ยูทูตไปอเมริกาพร้อม
กับครอบครัว

กับครอบครัว

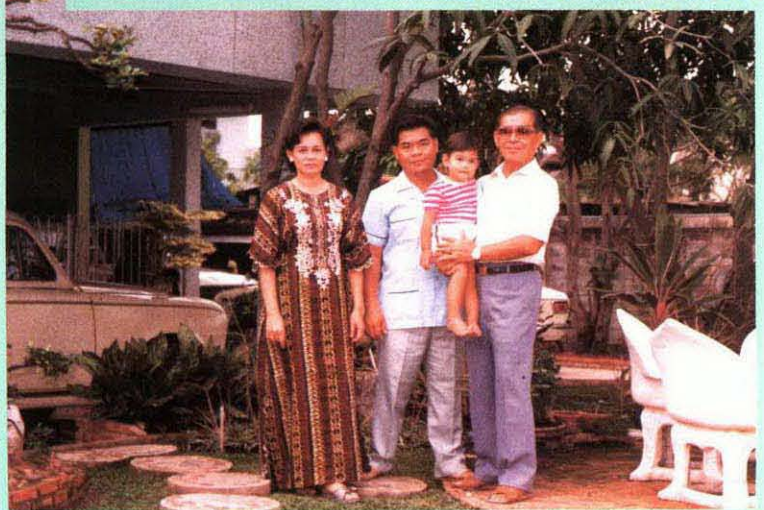
กับหลานต้น

กับหลานต๊อบ

ถ่ายภาพคุณแม่และลูกหลาน

ถ่ายภาพครอบครัวบุตรชาย
คนโตและเหลนคนแรก

ถ่ายภาพครอบครัวเมื่อปี 2484

งานวันเกิดสภาผู้แทนราษฎร ปี ๒๔๘๖

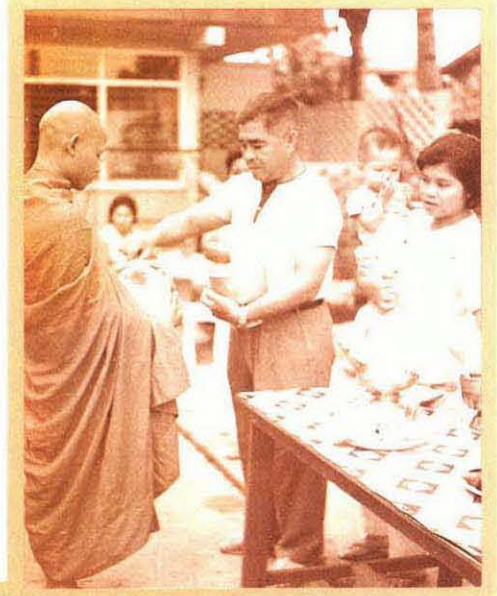

ถ่ายกับภรรยาและลูกหลาน

▷ ตัดผมไฟหลานคนที่ 15

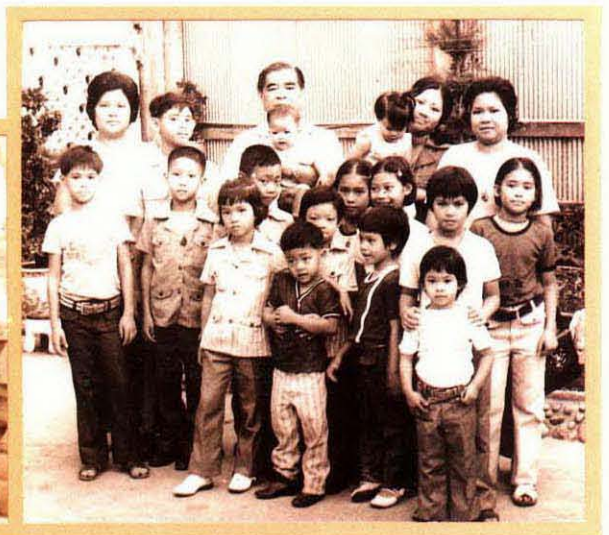

▷ ตักบาตรพระลูกชาย

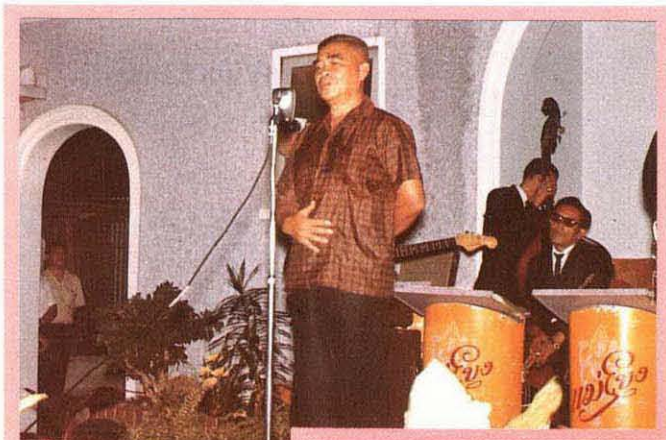
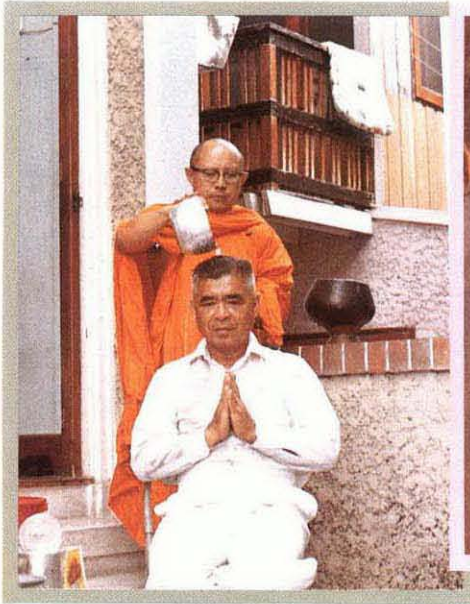

▷ พระลูกชายมาฉันท

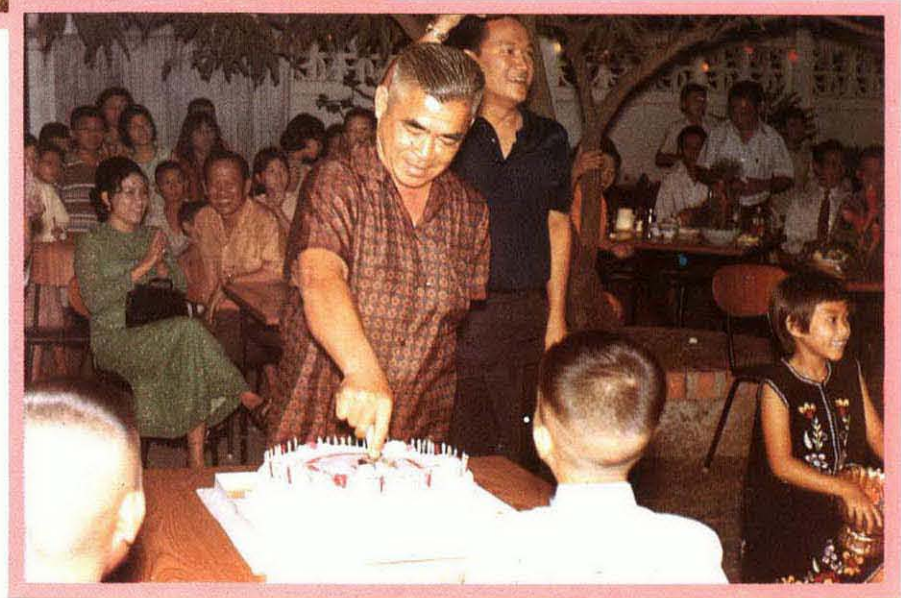
▷ เพื่อนร่วมงานในสภาฯ

▷ กับลูกและหลาน

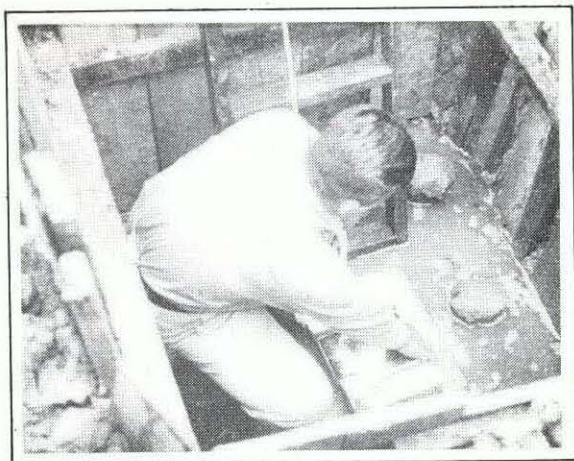
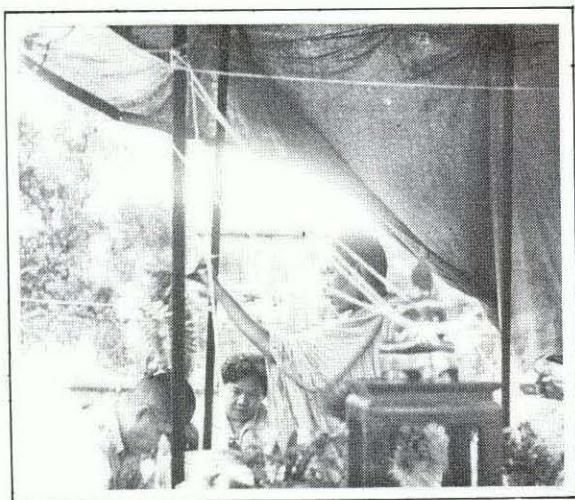
วันเกิดคุณพ่อ...
อายุครบ ๖๐ ปี

🎵 บ้านที่แสนสุขของครอบครัว “ปัทมะสุกนธ์” 🎵

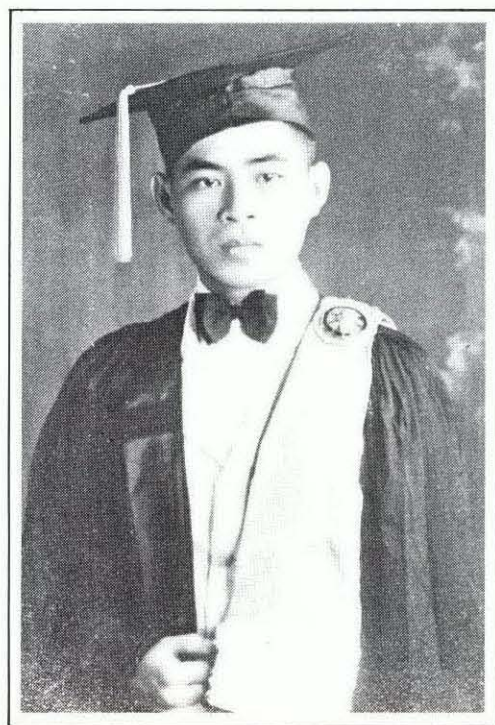
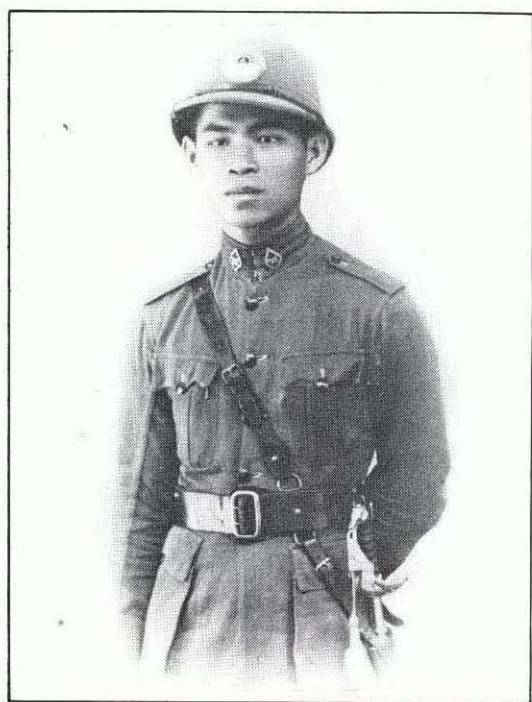

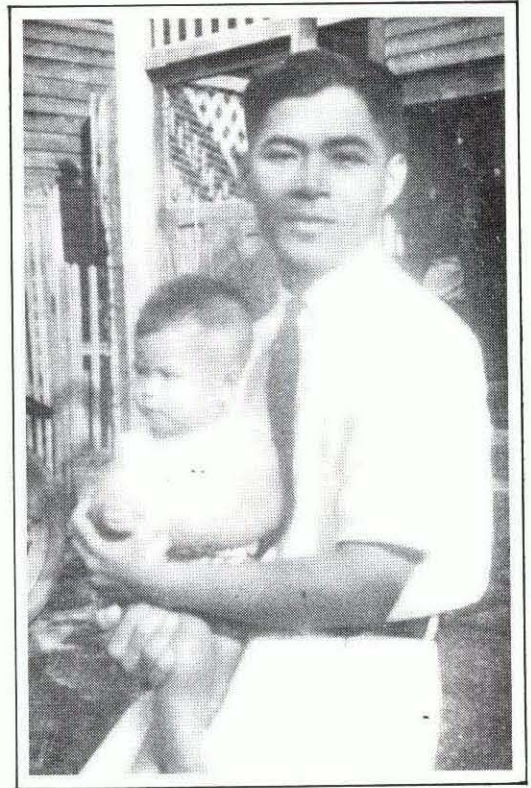
พิธีวางศิลาฤกษ์ บ้าน “ปัทมะสุกนธ์”

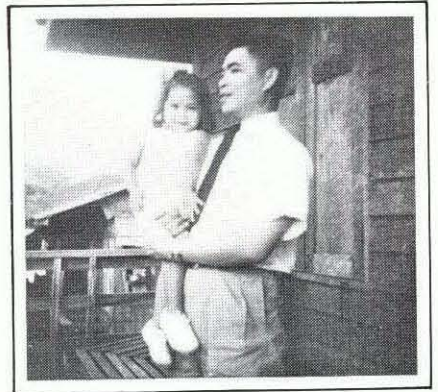

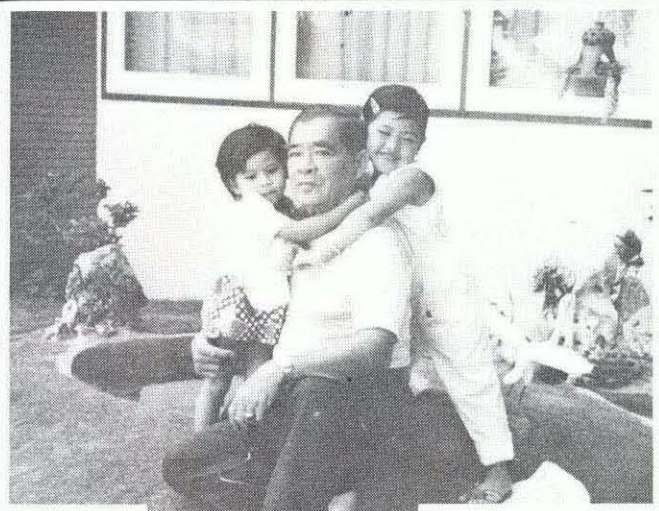
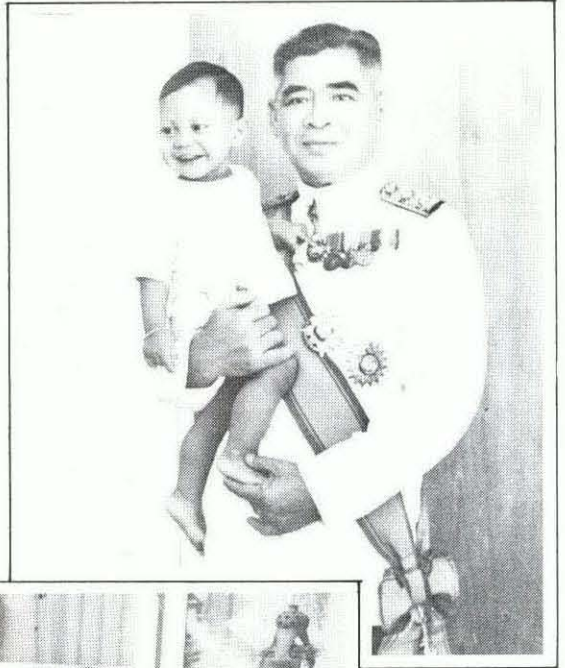
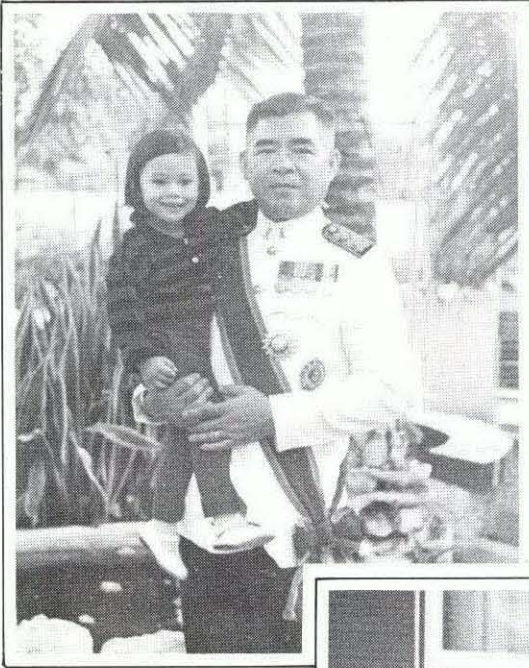
ภาพในอดีต....

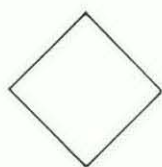
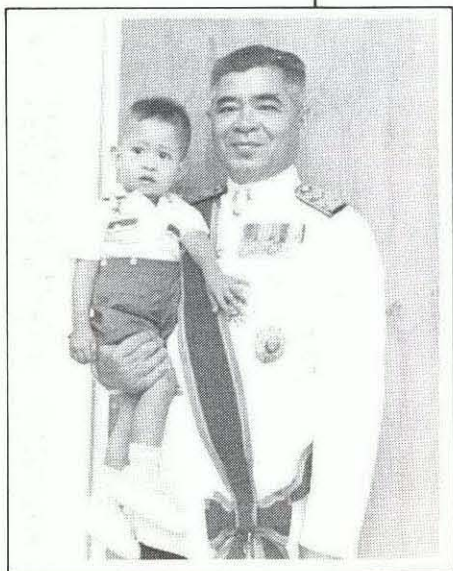

ความรักของคุณพ่อที่มีต่อลูก ๆ

ความรักของคุณปู่ คุณตา
ที่มีต่อหลาน ๆ

ทัศนากับครอบครัว

ไปปิ้ง

ไปชมร

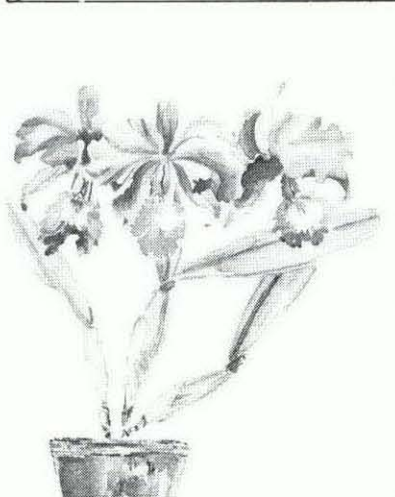
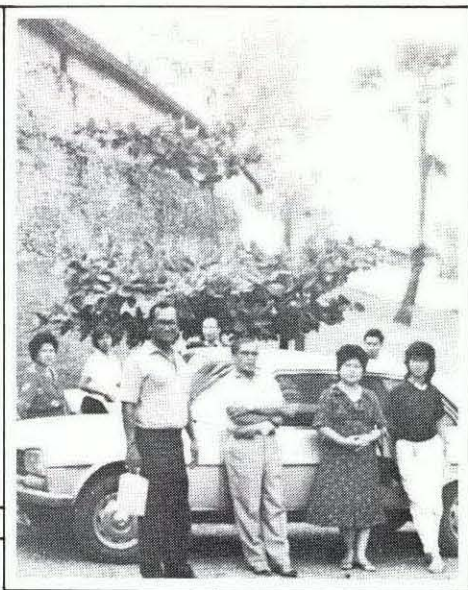

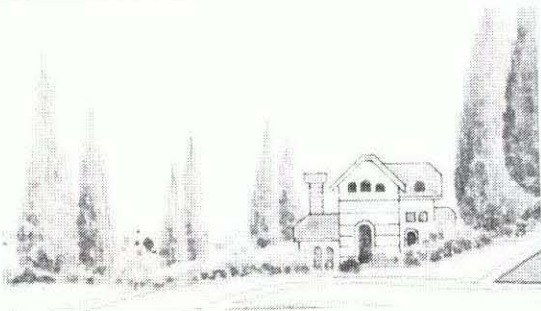
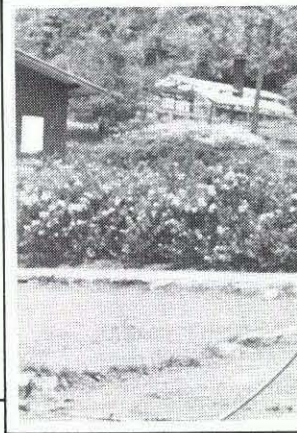
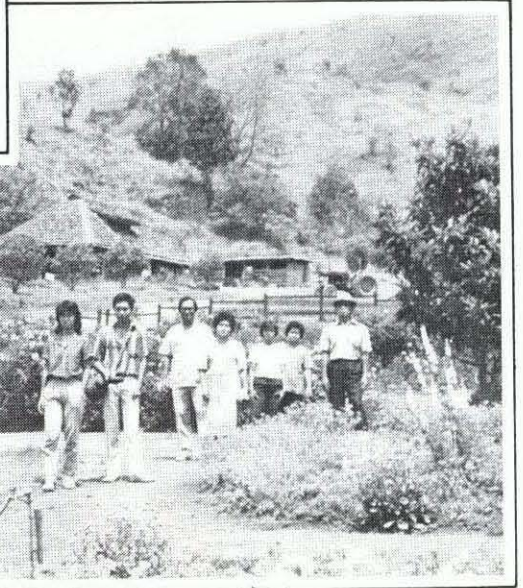
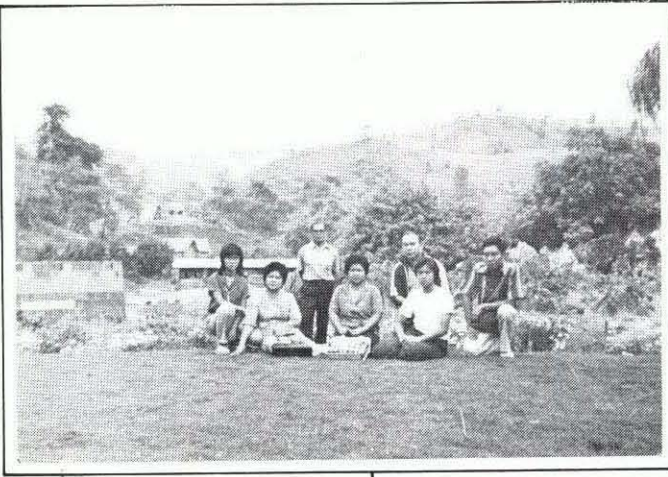
ไปสุหง-โกลด

ไปเชียงใหม่

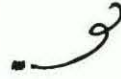

ดอยอินทนนท์

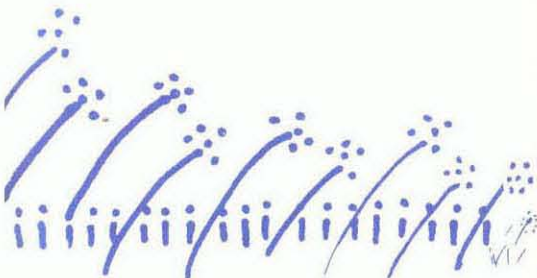
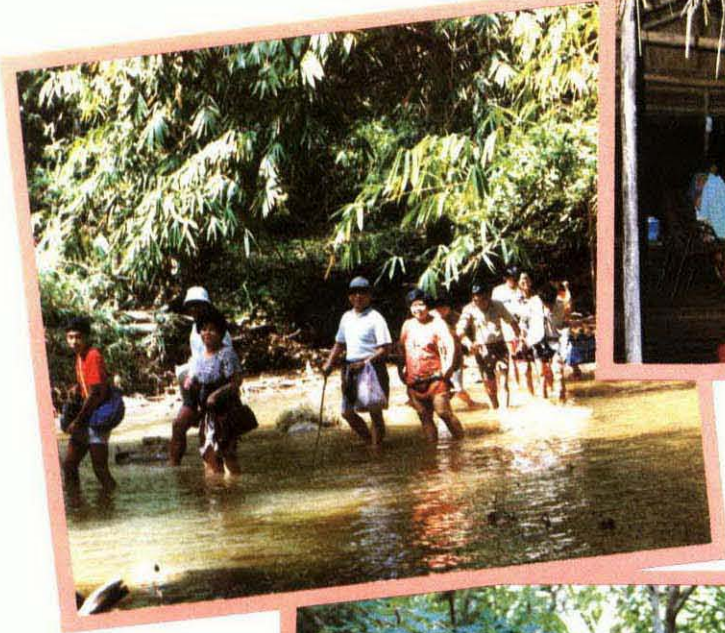
๖
เชียงใหม่

สวนนงนุช

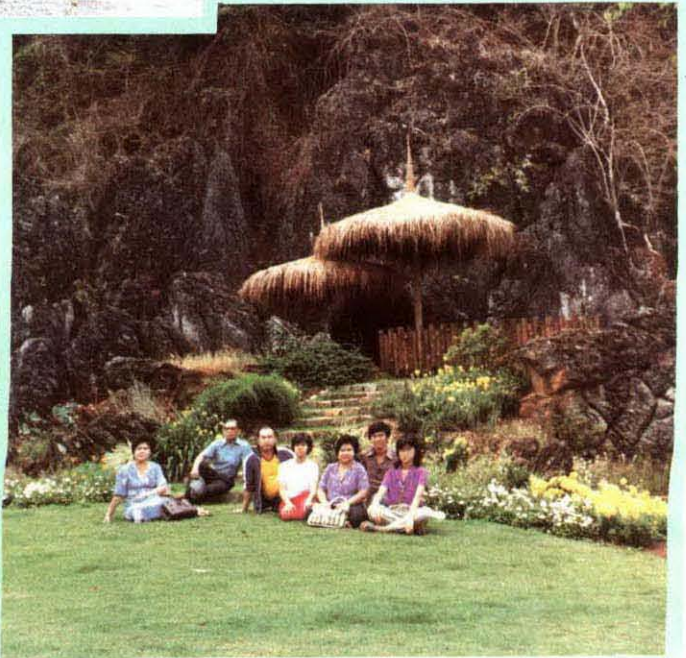

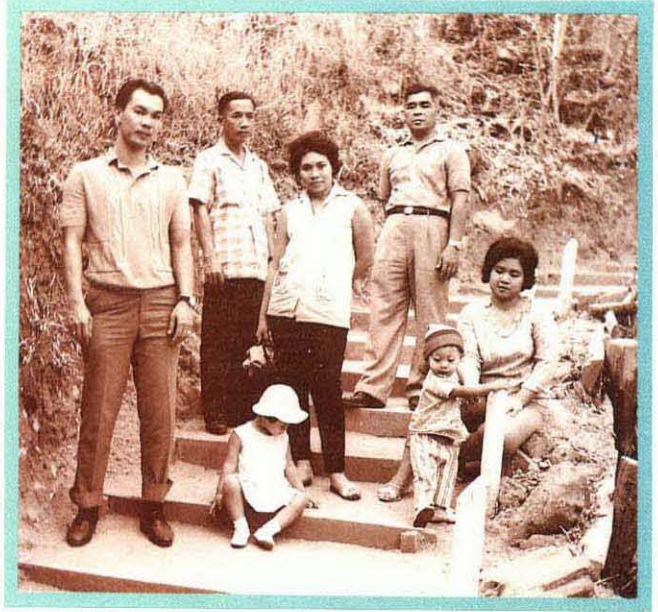
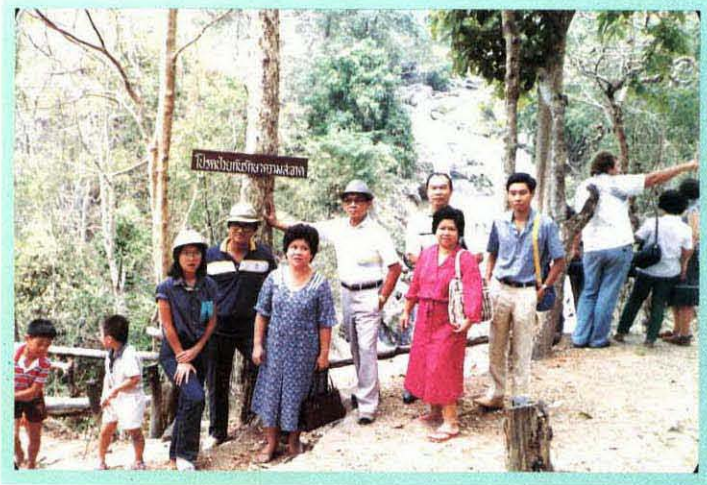
ระยอง

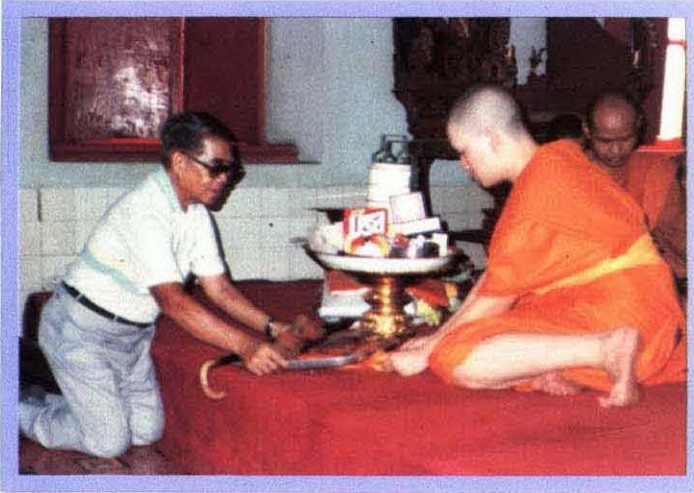
พัทยา

ดอยอ่างขาง

ปรานบุรี

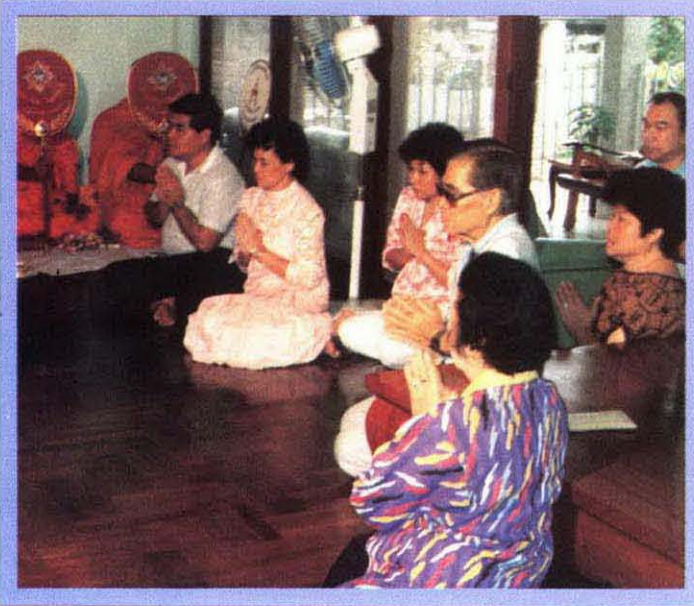
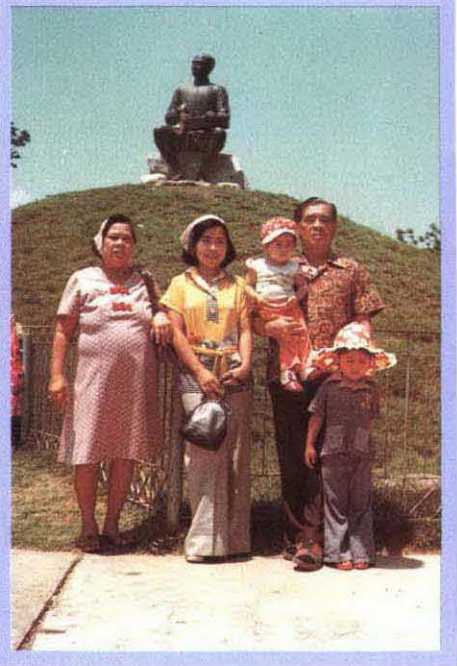

ถวายของพระหลานชาย

ถ่ายภาพภรรยาลูกและหลานสุดท้อง

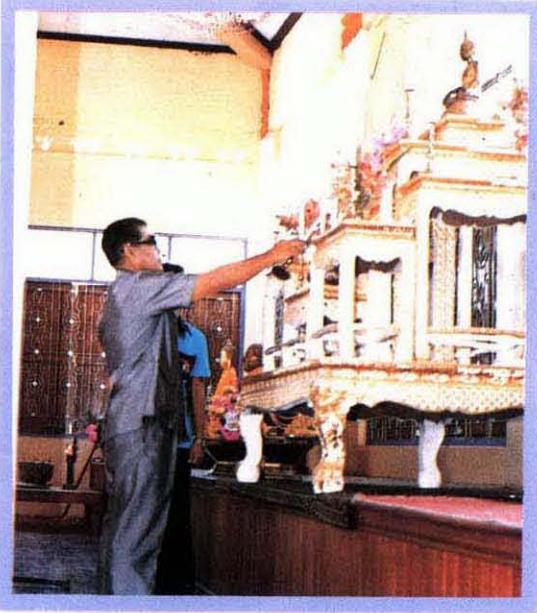
ฉลองเครื่องราชฯ ลูกชายคนโต

เหลนคนแรกของปู่ทวด

ประกอบพิธีทางศาสนา

ทอดกฐินวัดกลางท่าเรือ

บวชพระหลานชาย

วันเก็บอัฐิภรรยาและนำไปบรรจุไว้ที่
วัดกลาง อำเภอท่าเรือ

แสดงความยินดีกับหลานๆ ในวัน ..

รับ
ปริญญา
ค่ะ

รับพระราชทาน
นำหลวงอาบศพ

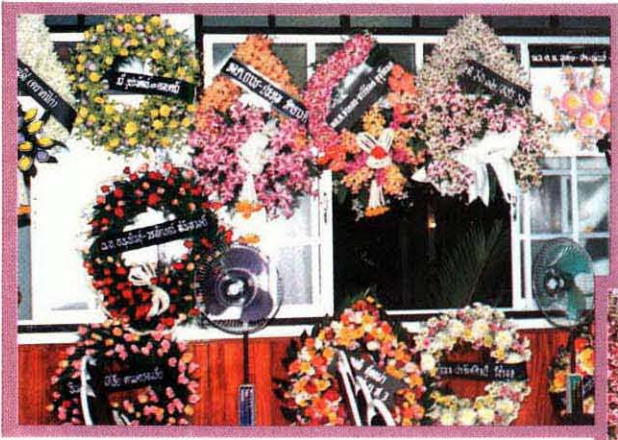

โบริตเกล้าๆ รับศพไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์

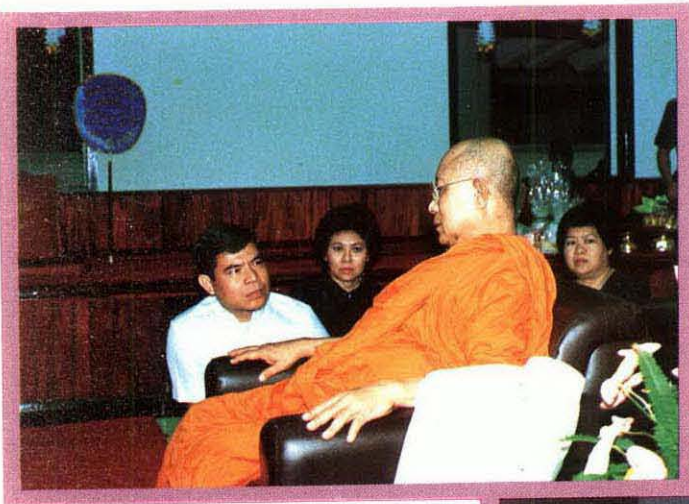

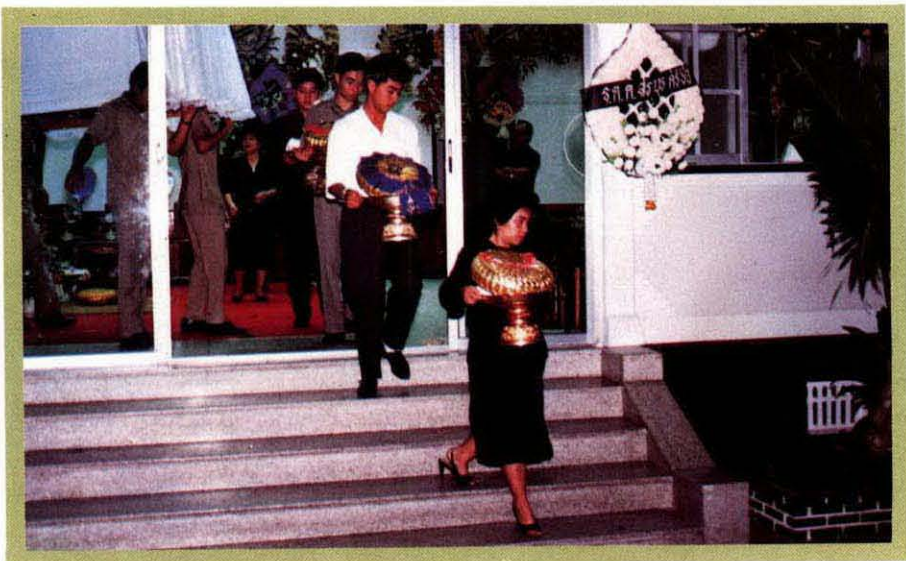
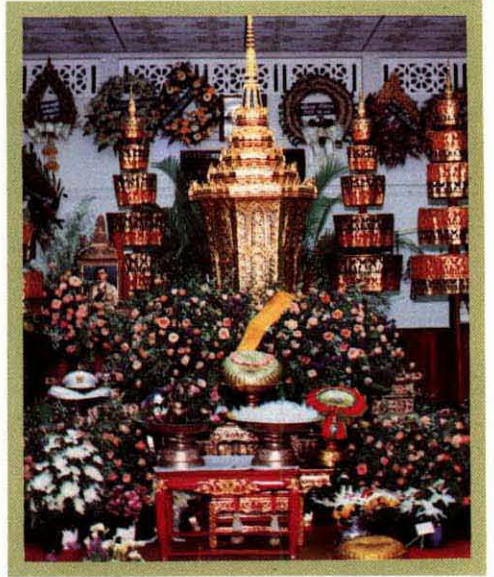
พวงมาลาจากผู้เคารพรัก...

ตั้งศพสวดพระอภิธรรม

ตั้งศพสวดพระอภิธรรม
พร้อมทั้งถวายภัตตาหารเพล
และบังสุกุลทุกวันอาทิตย์

บุตร-ธิดาทั้ง ๖ คน

บุตร-ธิดา
เขย-สะใภ้

รวมญาติ

△ ครอบครัวปรมัย

△ ครอบครัวพ.อ.
(พิเศษ) ปรีมด

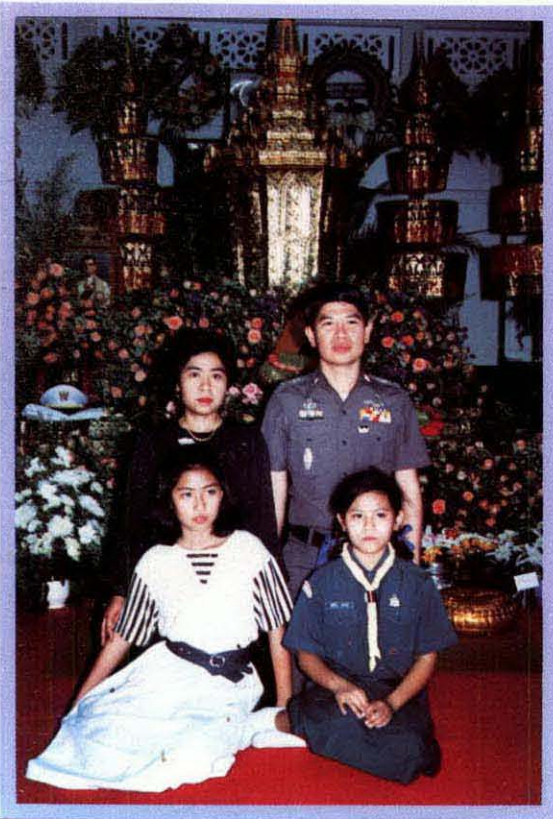
△ ครอบครัวศรีสุรางค์

ครอบครัวสุมาลัย

ครอบครัวสมชาย

ครอบครัวสุนทร

ทำบุญทุก ๆ ๗ วัน

ทำบุญครบ ๕๐ วัน

รัฐสภาสาร

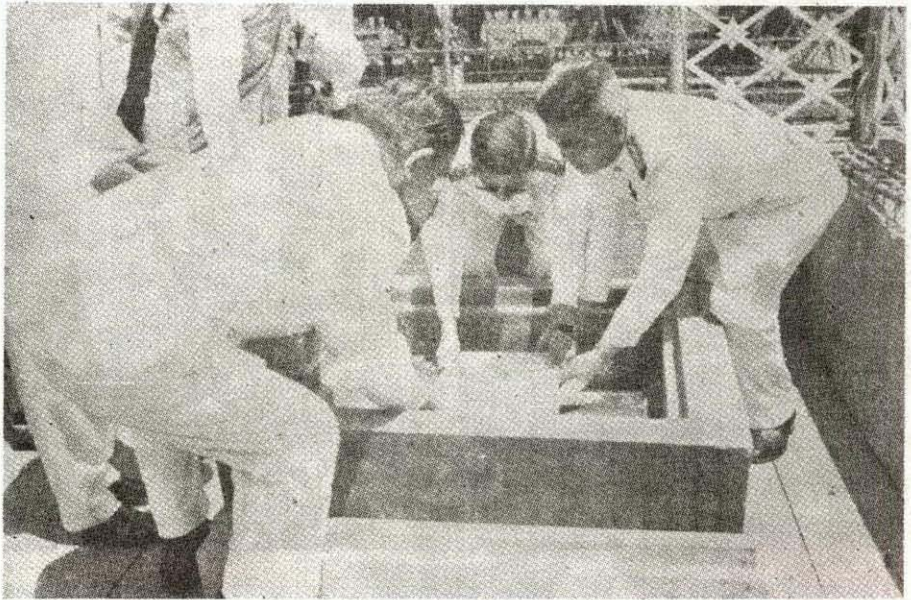
สัปดาห์ สังฆมุตานันท์ สำนึกดี วุฒิสภารีกา

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา กล่าวรายงานความเป็นมาของการริเริ่ม
สร้างอาคารของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ในพิพิธวงศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๗ กันยายน
๒๕๑๔

วพณว พันเอก นายวรการบัญชา ประธานรัฐสภา วางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานเลขาธิการ
รัฐสภา ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านเหนือของพระที่นั่งอนันตสมาคม ๗ กันยายน ๒๕๑๔ โดยมี
นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา เป็นผู้ช่วย

(ภาพโดย แผนกภาพโฆษณา กรมประชาสัมพันธ์)

บรรณาธิการแถลง

โดยที่นายประเสริฐ ปัทมะสุนทร เลขาธิการรัฐสภาได้รับราชการตั้งแต่เริ่มมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นลำดับมาจนได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา บรรดาข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชา มีความเคารพรักท่านมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี มีน้ำใจประกอบด้วยความสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้น้อยเสมอ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือผู้อยู่ในบังคับบัญชาในยามได้รับความทุกข์เดือดร้อนตามควร ไม่มีใจอิจฉาริษยา เมื่อผู้น้อยได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็ยินดีด้วย ท่านปกครองบังคับบัญชาด้วยความยุติธรรมไม่ลำเอียง มีสติยังคิดโดยรอบคอบก่อนแล้วจึงทำเพื่อมิให้ทำสิ่งที่ผิดพลาดอันจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ผู้อยู่ในบังคับบัญชาทั้งรู้ในการกระทำกิจการต่าง ๆ ว่าผิดหรือถูกประการใด มีใจละเอียดที่จะประพุดติเสื่อมเสีย ชื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อหน้าที่ รู้หน้าที่ รู้รับผิดชอบ ตรงต่อคำพูด ตรงต่อเวลา ประพุดติสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ มีความสุภาพอ่อนโยนต่อเพื่อนข้าราชการและบุคคลทั่วไป และมีความขยันหมั่นเพียรเป็นเยี่ยงอย่างที่ดี อันเป็นผลให้การปกครองบังคับบัญชาและการปฏิบัติหน้าที่ราชการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยด้วยดี บัดนี้ ท่านจะครบเกษียณอายุในวันสิ้นเดือนกันยายนศกนี้ ข้าราชการทั้งหลายในสำนักงานนี้ ต่างมีความอาลัยท่านเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง การก่อสร้างอาคารที่ทำการของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งกำลังทำการก่อสร้างอยู่ขณะนี้ นั้น ท่านเป็นผู้ริเริ่มเสนอให้มีการสร้างขึ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ท่านจะครบเกษียณอายุเสียก่อนอาคารหลังนี้ยังไม่ทันแล้วเสร็จ ดังนั้น เพื่อเป็นการระลึกถึงท่านผู้มีความริเริ่มที่ดี จึงขอเสนอบทความเรื่อง “การสร้างอาคารของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา” จากบทความเรื่องนี้ ท่านผู้อ่านจะได้ทราบความมุ่งหมายในการจัดวางรูปอาคารและวัตถุประสงค์ในการใช้สถานที่ของอาคารสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาโดยละเอียด

การสร้างอาคารของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

โดย บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร

เนื่องจาก นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา เข้าปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการของสภามาตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ในชั้นแรกมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสภาเพียง ๖ - ๗ คน. ตั้งที่ทำการชั่วคราวอยู่ ณ วังปารุสกวัน ดึกพลเรือน ครั้นเมื่อมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรชุดแรกขึ้นแล้ว จึงได้ย้ายมาเปิดทำงาน ณ ที่สำนักงานเลขาธิการปัจจุบันนี้ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๖ ข้าราชการชุดแรกที่กล่าวนั้น ยังอยู่ปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาต่อเนื่องมาจนถึงบัดนี้เพียงคนเดียว คือ ท่านเลขาธิการรัฐสภา คนปัจจุบันนี้เท่านั้น

โดยที่ท่านเลขาธิการรัฐสภา เป็นผู้ริเริ่มเสนอความเห็นให้มีการสร้างที่ทำการของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เพื่อให้เป็นสถานที่ทำการอันถาวร เพราะเท่าที่ปรากฏอยู่ ข้าราชการในสภาได้แยกย้ายกันปฏิบัติงานตามอาคารหลังเล็ก ๆ หลายหลัง ยากแก่การสั่งงานและบังคับบัญชา ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติงานเท่าที่ควร โดยเฉพาะจำนวนข้าราชการเจ้าหน้าที่ของสภาจากแรกเริ่มเพียง ๖ - ๗ คน แต่บัดนี้มีกว่า ๒๐๐ คนแล้วนับว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมตามกำลังงานที่เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ประกอบกับที่ประชุมสภาซึ่งได้ใช้ประชุม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ก็ไม่เพียงพอแก่จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น ความพยายามในเรื่องนี้ ท่านเลขาธิการรัฐสภาได้พยายามเสนอความเห็นขอสร้างอาคารของรัฐสภามาหลายครั้งหลายหน แต่ก็ต้องระงับไปเพราะเหตุผลบางประการถึงกระนั้นก็ดีก็ได้แสดงความตั้งใจ ภายหลังเมื่อมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันขึ้น มีผู้แทนถึง ๒๑๙ คน และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นจำนวน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน คือ ๑๖๔ คน สมาชิกทั้งสองสภาจะต้องประชุมร่วมกันในบางกรณีจึงต้องมีที่นั่งให้เพียงพอแก่จำนวนสมาชิก ๓๘๓ คน และคณะรัฐมนตรีอีก ที่นั่งประชุมจึงไม่สามารถจะจัดได้เพียงพอในการเลือกตั้งครั้งต่อไปนี้ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนและสมาชิกวุฒิสภา ก็จะต้องเพิ่มขึ้นตามส่วนของจำนวนพลเมืองอย่างแน่นอน เมื่อท่านประธานวุฒิสภา และท่านประธานสภาผู้แทนปัจจุบันนี้ ได้พิจารณาเห็นความจำเป็นดังกล่าว จึงเห็นด้วยว่าควรจะได้จัดสร้างสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาขึ้นตามที่เสนอ และให้มีอาคารสถานที่ปฏิบัติงานของสภาให้เพียงพอ แต่เพื่อให้การพิจารณาจัดสร้างโดยเหมาะสมจึงได้อนุมัติให้เลขาธิการรัฐสภาและนายช่างผู้ออกแบบเดินทางไปศึกษาและดูกิจการของรัฐสภาในประเทศ เพื่อนำความคิดเห็นและประสบการณ์นั้น ๆ มาจัดดัดแปลง

อาคารให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของรัฐสภาไทย ภายหลังเมื่อท่านเลขาธิการรัฐสภาได้เสนอโครงการในเรื่องนี้ โดยจุดมุ่งหมายว่าควรจะให้พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นรัฐสภามาแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ก็คงให้ถือว่าพระที่นั่งอนันตสมาคมคงเป็นรัฐสภาต่อไปตามเดิม ใช้ในโอกาสกระทำพิธีเปิดประชุมรัฐสภาและงานรัฐพิธีเกี่ยวกับสภาอื่น ๆ ส่วนอาคารที่จะสร้างใหม่ก็สร้างสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งให้มีห้องประชุมของสภา ห้องประชุมกรรมการของสภา สามารถใช้ประชุมได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้น ก็ให้จัดเป็นที่ทำงานของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนด้วยเป็นเครื่องช่วยให้สมาชิกได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มภาคภูมิ ทั้งนี้รวมทั้งสโมสรรัฐสภาด้วยเมื่อได้เสนอความเห็นและโครงการดังกล่าวไปยังคณะรัฐมนตรี ในที่สุดคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติให้ดำเนินการจัดสร้างได้ตามที่เสนอ โดยใช้งบประมาณในการสร้างเป็นเงิน ๗๘,๑๑๒,๖๒๘ บาท โดยแบ่งงวดการจ่ายเงินเป็น ๓ ปี เริ่มตั้งแต่งบประมาณ ปี ๒๕๑๓ เป็นต้นไป และได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานที่ดินบริเวณทิศเหนือของพระที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อสร้างอาคาร นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้สร้างได้

การก่อสร้างอาคารนี้ ได้เริ่มดำเนินการมาแล้วตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ และในวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๑๔ ก็จะได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์ในเวลา ๑๒.๕๙ นาฬิกา โดย วพณฯ ประธานรัฐสภา จะกรุณาเป็นประธานในงานนี้

เนื่องจากท่านเลขาธิการรัฐสภา ผู้ริเริ่มงานนี้ จะต้องพ้นจากหน้าที่ราชการไปเพราะครบเกษียณอายุในวันสิ้นเดือนกันยายนนี้ ซึ่งท่านได้บันทึกโครงการและความคิดเห็นที่ได้ดำริไว้ว่าจะจัดวิธีดำเนินการในอาคารนี้อย่างไร เสนอต่อท่านประธานทั้งสองสภาเพื่อทราบ ดังนั้น เพื่อเป็นการระลึกถึงท่านผู้มีความริเริ่มที่ดี มีเจตนาที่จะให้ราชการฝ่ายรัฐสภามีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงได้นำบันทึกความมุ่งหมายในการจัดวางรูปอาคารและวัตถุประสงค์ในการใช้สถานที่ที่สร้างนี้ ซึ่งท่านได้นำเสนอเป็นหลักฐานต่อ วพณฯ ประธานรัฐสภา และ วพณฯ ประธานสภาผู้แทน มาลงพิมพ์ไว้เป็นอนุสรณ์ ดังต่อไปนี้

เรื่อง การริเริ่มสร้างอาคารของรัฐสภา

ขอประทานเสนอ วพณฯ ประธานรัฐสภา (ผ่าน วพณฯ ประธานสภาผู้แทน)

เนื่องจากการสร้างรัฐสภาได้ถูกระงับไว้หลายครั้ง ต่อมาประสบปัญหาเรื่องห้องประชุมสภา ห้องประชุมกรรมการ และที่ทำการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ไม่เพียงพอแก่การปฏิบัติงานในปัจจุบันนี้ กระผมจึงได้ริเริ่มเสนอโครงการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ แต่มิใช่สร้างรัฐสภา เพียงแต่สร้างอาคารบางหลังขึ้น เพื่อให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน โดยยึดเอาพระบรมราชโองการที่

พระราชทานให้ใช้พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นที่ประชุมสภาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี ๒๔๗๕ มา คงถือว่าพระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นตึกรัฐสภา ขอสร้างเฉพาะสถานที่ปฏิบัติงานที่จำเป็นขึ้น เพื่อให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น อาคารที่จะจัดสร้างขึ้นนั้นได้แก่ อาคารสำนักงานเลขาธิการ ห้องประชุมสภา และกรรมาธิการ ห้องทำงานของสมาชิก อาคารสโมสรรัฐสภา รวมทั้งการจัดบริเวณ เช่น สนาม สวนต้นไม้ ถนนและที่จอดรถด้วย คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งท่านประธานสภาได้ให้กระผมซึ่งเป็นผู้ริเริ่มไปชี้แจงต่อคณะรัฐมนตรี ในที่สุดคณะรัฐมนตรีอนุมติให้ดำเนินการได้ตามที่เสนอนั้น บัดนี้ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างเฉพาะตัวอาคาร ๓ หลังแล้ว แต่รายละเอียดในการจัดสถานที่ อุปกรณ์รวมทั้งบริเวณ เช่น รั้วและสนามจะต้องดำเนินการในโอกาสต่อไป

โดยที่การก่อสร้างอาคารตามที่กระผมได้ริเริ่มเสนอไว้นั้น มีรายละเอียดและความมุ่งหมายในการจัดอยู่เป็นอันมากจากที่ได้ประสบในการปฏิบัติราชการมาเองบ้าง และได้พบเห็นมาจากประเทศอื่นบ้าง แต่ไม่สามารถระบุไว้ในเอกสารที่เสนอไปโดยครบถ้วนได้ ด้วยเหตุที่กระผมเองจะต้องพ้นจากหน้าที่ไป เพราะเกษียณอายุในเวลาอันใกล้นี้ จึงใคร่ชี้แจงความมุ่งหมายเดิมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบว่า อาคารหลังใด ตอนใด ห้องใด หรือพื้นที่ส่วนไหน ตั้งใจเดิมว่าจะให้เป็นอะไร แต่หากในที่สุดจะดำเนินการตามเจตนาเดิมนั้นหรือจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้นประการใด เป็นเรื่องของอนาคตสุดแต่ผู้ดำเนินงานต่อไปจะพิจารณา

ความมุ่งหมายเดิมนั้น มีว่า

อาคารหลังที่ ๑ เป็นที่ทำงานสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น (นับจากล่าง)

ก. ชั้นที่ ๑ แบ่งเป็นห้อง ๆ เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่กองกลางและกองปฏิคมเพราะเพื่อจะได้ปฏิบัติงานในการติดต่อกับสมาชิกและประชาชนทั่วไปซึ่งให้อยู่ในอาคารชั้นล่างมิให้ปะปนกับสมาชิกในขณะประชุม ในอาคารชั้นนี้จัดเป็นห้องพักสำหรับผู้แทนหนังสือพิมพ์ และประชาชนจะขึ้นฟังการประชุมสภาด้วย จากห้องพักนี้จะมีบันไดตรงขึ้นสู่ที่นั่งฟังประชุมในห้องประชุม โดยไม่ผ่านห้องอื่น ๆ เลย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปโดยเอกเทศ ในอาคารชั้นนี้ประกอบด้วยห้องต่าง ๆ ดังนี้คือ

ก. กองกลาง

๑. ห้องทำงานหัวหน้ากองกลาง มีที่รับแขกและสุขา
๒. แผนกสารบรรณ
๓. แผนกการเจ้าหน้าที่
๔. แผนกเงิน

๕. แผนกบัญชีและพัสดุ

สำหรับแผนกห้องสมุด ซึ่งอยู่ในสังกัดกองนี้ ได้แยกไปไว้ ณ อาคารหลังซึ่งเป็นตึกที่ทำการของสมาชิกสภา เพราะจะได้สะดวกในการค้นคว้าเอกสาร และมีเจ้าหน้าที่ดำเนินกิจการตามที่ต้องการด้วย

ข. กองปฏิคมและสถานที่

๑. ห้องทำงานหัวหน้ากองปฏิคมและสถานที่ มีที่รับแขกและสุขา
๒. แผนกปฏิคม
๓. แผนกสถานที่
๔. แผนกขยายเสียงและบันทึกเสียง
๕. ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาต
๖. ห้องพักประชาชนก่อนเข้าฟังการประชุม
๗. ที่พักผู้แทนหนังสือพิมพ์ก่อนเข้าฟังการประชุม
(ที่พักประชาชนและผู้แทนหนังสือพิมพ์ประมาณ ๔๐ - ๖๐ ที่ มีที่สุขาร่วมเพียงพอ)
๘. ที่นั่งสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

ส่วนแผนกตำรวจสภานั้น ตามความมุ่งหมายเดิมจะสร้างที่ทำการขึ้นใหม่ใกล้ ๆ ทางเข้า-ออกแต่เพื่อประหยัดจึงตั้งใจจะให้ใช้ตึกสำนักงานเลขาธิการสภาเดิม ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะรื้อให้เป็นที่จอดรถนั้น เป็นที่ทำงานไปก่อน แต่จะสร้างกองรักษาการณ์ขึ้นหน้าประตูทางเข้าออก

ข. อาคารชั้นที่ ๒ เป็นห้องประชุมสภา - ภายในห้องประชุมนั้นแบ่งเป็น ๒ ชั้น

ชั้นที่ ๑ จัดเป็นห้องประชุมสภาตามแบบ แยกเป็นรายการดังนี้

๑. บัลลังก์ที่นั่งประธาน - รองประธาน จุทีนั่งและที่เขียนหนังสือ ๓ ที่
เลขาธิการ ๑ ที่ รองเลขาธิการ ๑ ที่ หัวหน้ากองการประชุมและเจ้าหน้าที่
ชวเลขลดหลั่นกันลงไปอีก ๗-๘ ที่
๒. ที่นั่งคณะรัฐมนตรี พร้อมทั้งที่เขียนหนังสือ ๒๕ - ๓๐ ที่
๓. ที่นั่งสมาชิกรัฐสภา พร้อมทั้งที่เขียนหนังสือประมาณ ๔๕๐ ที่ มีประตู
เข้า-ออก ๔-๕ ประตู
๔. ที่นั่งของคณะกรรมการที่เข้ามาแถลงในสภา
๕. ห้องโทรศัพท์
๖. เป็นห้องลงนามสมาชิกมาประชุม ประกอบด้วยแผงรับเอกสาร
๗. แผงป้ายของเครื่องลงคะแนนไฟฟ้า มีสายเดินถึงโต๊ะสมาชิกแต่ละคน
ไฟ ๓ สี น้ำเงิน ขาว แดง

๘. มีที่สำหรับติดตั้งเครื่องโทรทัศน์ และส่งวิทยุกระจายเสียงด้วย

บัลลังก์ประธานสนทนานั้น ตามความมุ่งหมายก็ใครจะให้เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์โดยจะติดต่อกจากท่านผู้แทนราษฎรทุกจังหวัด ขอไม้ชนิดหนึ่งชนิดใดที่ถือว่าเป็นไม้ที่มีคุณค่าที่สุดของจังหวัด เช่น ไม้สักทองของจังหวัดเชียงใหม่ ไม้ประดู่ของจังหวัดนครสวรรค์ ไม้มะค่าของจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น เพียงคนละเล็ก ๆ น้อย ๆ นำไม้นั้นมาประกอบเป็นบัลลังก์ประธาน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่าบัลลังก์ประธานนั้นเป็นที่รวมของผู้แทนราษฎรทั้ง ๗๑ จังหวัด เป็นต้น

โต๊ะเก้าอี้ของสมาชิก จะทำให้มั่นคงแข็งแรง ตรึงติดกับที่ แถวละ ๒-๓ ตัว เป็นอย่างมาก ให้ระยะห่างพอให้เข้าออกไม่รบกวนคนข้างเคียง มีที่เขียนหนังสือที่วางเอกสาร จัดเป็นรูปครึ่งวงกลม ประธานที่ประชุมมองเห็นสมาชิกโดยทั่วถึง

ที่นั่งรัฐมนตรีกับที่นั่งกรรมการอยู่ข้างขวาและซ้ายของประธานสภาตามลำดับ หันหน้าเข้าหาสมาชิก จะเตรียมที่นั่งไว้ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่รัฐมนตรีขออนุญาตให้นำเอกสารหลักฐานมาชี้แจงประกอบ นั่งแถวหลังของคณะรัฐมนตรี

โดยที่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับการนับคะแนนเสียง จึงจะให้มีการลงคะแนนเสียงด้วยเครื่องไฟฟ้า เพื่อตัดปัญหาในเรื่องนี้ และในขณะเดียวกันก็ประสงค์จะให้มีการถ่ายทอดโทรทัศน์จากที่ประชุมให้สามารถเห็นได้ในบริเวณใกล้เคียง เช่น ที่สโมสรสภา ห้องพักประชาชน รวมทั้งที่ทำงานของสมาชิก หรือที่อื่นในบริเวณใกล้เคียงกัน และจะมีการถ่ายทอดวิทยุเพื่อให้สามารถออกอากาศได้ในเวลาที่ต้องการ รวมทั้งมีระบบโทรศัพท์ที่ทั่วทุกอาคารทั้ง ๓ หลังดังกล่าวให้สามารถติดต่อกันได้โดยสะดวก

ชั้นที่ ๒ เป็นส่วนที่ยกระดับครึ่งวงกลมเหนือห้องประชุมขึ้นไปคล้ายระเบียง มีทางขึ้นลงต่างหากจากสมาชิกสภา จัดเป็นส่วน ๆ ดังนี้

๑. ที่นั่งฟังการประชุมของประชาชน จุ ๑๐๐ ที่
๒. ที่นั่งฟังการประชุมของผู้แทนหนังสือพิมพ์ เป็นห้องกระจกเก็บเสียง มีโทรศัพท์และเครื่องพิมพ์ดีดให้ด้วย
๓. ที่นั่งฟังการประชุมของแขกผู้มีเกียรติ จุ ๕๐ ที่
๔. ห้องควบคุมการขยายเสียง ที.วี. เป็นห้องเก็บเสียงสามารถใช้เป็นห้องล่ามได้ด้วย และควบคุมเครื่องลงคะแนนเสียงด้วยไฟฟ้า
๕. ห้องพยาบาล มีพยาบาลและเครื่องปฐมพยาบาลพร้อม
๖. ห้องสุขา แยกเป็นที่สุขาชาย และที่สุขาหญิง
๗. ห้องโทรศัพท์

บริเวณที่ใช้เป็นห้องประชุมนั้น กั้นมิดชิดมีทางเข้าสู่ที่ประชุม ๔ ประตู เป็นประตูใหญ่
 เข้าออกได้เฉพาะประธานที่ประชุม อีก ๑ ประตูเป็นพิเศษ ซึ่งมีตำรวจรักษาการณ์ตามช่องทาง
 ต่าง ๆ ภายนอกห้องประชุมแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนหน้า แยกเป็น

- ๑ - ๒ ห้องทำงานประธานรัฐสภา และรองประธานรัฐสภาประกอบด้วยโต๊ะ
 ทำงานห้องละ ๑ ชุด ที่รับแขก ๖-๗ คน มีที่สุขาห้องละ ๑ ชุด
๓. ห้องพิทนายกรัรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยที่รับแขกและ
 สุขา อาจดัดแปลงเป็นที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและห้องให้สัมภาษณ์
 หนังสือพิมพ์ของนายกรัฐมนตรีได้ด้วย
- ๔ - ๕. ห้องทำงานเลขาธิการ - รองเลขาธิการ ประกอบด้วยโต๊ะทำงานห้องละ
 ๑ ชุด ที่รับแขก มีที่มีสุขาแต่ละห้อง
๖. ห้องประชุม อ.ก.พ. กระทรวง และมีอ.ก.พ. กรมที่หนึ่ง ๑๑ คน มีที่สุขา
๗. ห้องทำงานหัวหน้ากองวิเทศสัมพันธ์
๘. ห้องประชุมกรรมการบริหารหน่วยฯ ประกอบด้วยโต๊ะประชุมจุดที่หนึ่ง
 ๑๑ ที่
๙. ห้องโถงสำหรับตั้งเครื่องตีพิมพ์
๑๐. ห้องรับแขกผู้มีเกียรติที่มาเยี่ยมค่านับประธานสภา จุประมาณ ๒๕
 คน ทำให้ประณีตสวยงามเป็นพิเศษ รวมทั้งชุดรับแขกอย่างเหมาะสม
๑๑. ห้องทำงานนิติกรพิเศษ มีที่รับแขก และมีที่สุขา

ส่วนหลัง จัดเป็นที่ทำงานเจ้าหน้าที่กองการประชุม ซึ่งสามารถให้เจ้าหน้าที่จกรายงาน
 การประชุมหมุนเวียนออกมาแปลรายงานการประชุมได้โดยทันที มีเครื่องมือในการพิมพ์ ถ่าย-
 เอกสารและโรเนียว ครบถ้วน

จากห้องประชุมในชั้นนี้มีทางเดินไปยังอาคารหลังที่ ๒ ซึ่งใช้เป็นที่ทำงานของสมาชิกซึ่ง
 จัดขึ้นเป็นที่รับรองในยามพักประชุมหรือเมื่อสมาชิกต้องการสามารถเดินจากที่ประชุมไปยังห้อง
 รับรองได้โดยไม่ต้องผ่านประชาชน จำหน่ายอาหารและเครื่องตีพิมพ์ และชั้นนี้ส่วนหนึ่งเป็น
 ห้องสมุดของสภาด้วย

ก. อาคารชั้นที่ ๓ จัดเป็นห้องประชุมกรรมการของสภา แยกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

- ๑-๒. ห้องประชุมคณะกรรมการของแต่ละสภา โดยปกติเป็นห้องโถงใหญ่ มีห้องสุขา
 ร่วม และระเบียบตั้งเครื่องตีพิมพ์ (หมายถึง น้ำร้อน น้ำเย็น) เพียงพอ ห้องประชุม
 กรรมการนี้ อาจกั้นซอยเป็นห้องเล็ก ๑๐ ห้อง จุห้องละ ๑๕ ที่นั่งเมื่อกั้นซอยแล้ว

แต่ละห้องอาจจัดเป็นที่พบปะหารือของกรรมการวิสามัญหรือที่พบปะหารือของกรรมการร่วมได้ด้วย

๓. ห้องประชุมร่วมของกรรมการ ๒ สภา ปกติเป็นห้องโถงใหญ่ จุประมาณ ๔๐ ที่นั่ง มีห้องสุขาร่วม ห้องนี้อาจจัดเป็นห้องประชุมกรรมการวิสามัญ หรือที่พบปะหารือของกรรมการร่วมได้ด้วย
๔. มีห้องประชุมของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งจัดขึ้นเหมือนบัลลังก์ของผู้พิพากษา รวมทั้งบัลลังก์จำศาล บังลังก์โจทก์ จำเลย และที่นั่งผู้ฟังการประชมพิจารณา เพราะในบางกรณีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องทำหน้าที่เช่นผู้พิพากษาในกรณีพิจารณาชี้ขาดเรื่องว่าสมาชิกสภาจะขาดสมาชิกภาพหรือไม่
๕. ห้องประชุมของคณะกรรมการบริหารหน่วยสหภาพสมาชิกรัฐสภาและหน่วยสมาชิกรัฐสภาเอเชีย ซึ่งอาจเป็นห้องเดียวกัน มีจำนวนเท่ากัน จุประมาณ ๑๑ คน
๖. ห้องโถงร่วม ใช้เป็นที่พัก ที่รับแขกของประธานกรรมการ กรรมการ เลขานุการแต่ละสภา ให้ตั้งโต๊ะรับแขกได้ ๕ - ๗ ชุด
๗. ห้องทำงานหัวหน้ากองกรรมการ ที่รับแขกและที่สุขา
๘. ห้องค้นคว้าเตรียมการในด้านนิติบัญญัติของกรรมการแต่ละสภา จุโต๊ะทำงาน ๓ - ๕ ที่
๙. ห้องที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ในกองกรรมการ
อาคารหลังที่กล่าวนี้ มีเครื่องปรับอากาศ แต่สามารถเปิด - ปิดได้ตามห้องต่างๆ
สุดแต่จะต้องการ

อนุสาวรีย์พระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ หน้าอาคารหลังนี้ ได้กำหนดจะให้เหมือนุสรณ์ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่ด้วย จึงได้ปรึกษาหารือกับนายช่างผู้ออกแบบให้เตรียมสถานที่ไว้ โดยตั้งใจจะให้มีการบรรจุรูปของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับยืนยืนฉบบัรัฐธรรมนูญพระราชทานแก่ราษฎรซึ่งชุมนุมอยู่ข้างหน้า แสดงอาการว่าได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชน และจะให้มียุปลักษณ์อย่างใดสุดแต่ผู้ชำนาญการจะเป็นผู้พิจารณากำหนด ทั้งนี้ก็ได้เสนอความเห็นนี้ไปยัง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีแล้ว ยังมีได้โปรดว่าประการใด

นอกจากนั้น ณ อาคารหลังนี้ ก็ได้ให้นายช่างสถาปนิกเตรียมที่ไว้สำหรับจารึกประวัติความเป็นมาของอาคารว่า ได้ริเริ่มสร้างเมื่อใด ในสมัยที่ใครเป็นนายกรัฐมนตรี ใครเป็นประธาน ใครเป็นนายช่างออกแบบการก่อสร้าง ใครเป็นผู้สร้างด้วย

อาคารหลังที่ ๒ แบ่งออกเป็น ๗ ชั้น (นับจากล่าง)

ชั้นที่ ๑ เป็นโรงพิมพ์และห้องเก็บพัสดุ เช่น เครื่องเขียนแบบพิมพ์และหนังสือรายงาน

การประชุมของสำนักงานเลขาธิการฯ แยกได้เป็น ๑๒ ห้องใหญ่ (จุห้องละขนาด ๑ แผนก) เป็นที่เก็บพัสดุไม่สู้นัก ๘ ห้อง (พัสดุของคลังเอกสารกองต่าง ๆ - หนังสือรายงานการประชุม) อีก ๔ ห้อง เป็นที่ทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ (บางส่วนของแผนกพัสดุห้องเรียงของโรงพิมพ์เจ้าหน้าที่โรงพิมพ์) มีที่สุขาชาย-หญิง เพียงพอ

บริเวณประมาณ ๔ ห้อง กันไว้เป็นที่ตั้งแทนพิมพ์และกระดาษของโรงพิมพ์ มีห้องสุขาชาย - หญิง บริเวณนอกนั้นกันเป็นห้องโถง

โรงพิมพ์นี้มีแท่นพิมพ์ซึ่งสามารถจะพิมพ์เอกสารต่าง ๆ ได้เหมือนโรงพิมพ์ทั่ว ๆ ไป ในชั้นแรกจะรับงานพิมพ์ต่อไปนี้ คือ

๑. รายงานการประชุมของสภา ทำเป็นเล่มเช่นปัจจุบัน โดยไม่ต้องไปจ้างโรงพิมพ์ที่อื่นทำอีกต่อไป

๒. พิมพ์หนังสือรัฐสภาสาร เป็นเล่มจำหน่าย

๓. พิมพ์เอกสารต่าง ๆ เช่น ระเบียบวาระและเรื่องอื่น ๆ แทนเครื่องโรเนียวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ จะเรียบร้อยสวยงามถูกต้องดีเช่นในนานาประเทศเขาทำกัน

๔. รับงานพิมพ์จากหน่วยราชการหรือจากสมาชิกสภาที่ต้องการจะพิมพ์เผยแพร่ เช่น ใบปลิวโฆษณา คำอภิปรายในสภา-จากเจ้าหน้าที่จัดไว้ออกโฆษณาให้ประชาชนทราบทันที

ชั้นที่ ๒ ตรงกับชั้นที่ ๒ ของอาคารหลังที่ ๑ ครั้งหนึ่งจัดเป็นห้องรับรอง มีจำหน่ายเครื่องดื่ม-อาหาร แก่สมาชิกและรัฐมนตรีโดยเฉพาะ มีทางเดินแยกมาจากหลังห้องประชุมสภาให้มีห้องพักผ่อนด้วย อีกครั้งหนึ่งเป็นแผนกห้องสมุดของสภา มีที่ทำการของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด (เค้เตอร์ยืมและส่งหนังสือ ตู้เก็บหนังสือ) มีที่สุขาร่วม

สำหรับห้องสมุดนั้น ได้ตั้งใจไว้ว่าจะได้จัดหาเอกสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องในประเทศนั้น นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา โดยจัดรวบรวมไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ให้ทราบถึงความเป็นมาของสภา ว่ามีความเป็นมาอย่างไร จึงได้มีการพระราชทานรัฐธรรมนูญ รวมทั้งความเป็นมาในเรื่องเครื่องแต่งกายของสมาชิกสภาว่ามีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร โดยจะทำเป็นรูปหุ่นประกอบ ยิ่งกว่านั้นจะแสดงหลักฐานเอกสารหรือรูปบุคคลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับงานทางสภาที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น ประธานสภา นายกรัฐมนตรี และบุคคลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้น อาจทำเป็นรูปปั้น รูปถ่าย ประกอบไว้เป็นพิพิธภัณฑ์

นอกจากนั้นจะพยายามจัดหาหรือซื้อหนังสือทั้งภาษาต่างประเทศและภาษาไทยที่ให้ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในทางกฎหมาย ทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร การคลังฯ โดยจะจัดหาเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ในทางนั้น ๆ มาเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ ค้นคว้าตำรา ต่าง ๆ ทุกสาขา เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะ

เป็นผู้ให้รายละเอียดข้อเท็จจริง หลักเกณฑ์ต่าง ๆ แก่ผู้ต้องการทราบ เช่น สมาชิกสภาต้องการทราบเรื่องเกี่ยวกับภาวเขื่อากรว่าเป็นมาอย่างไร เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการคลัง ก็สามารถให้ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาเป็นความรู้ ให้แก่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกสามารถตัดสินใจได้ ส่วนจะตัดสินใจอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของสมาชิกเอง ทางเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาเท่านั้น ในการตั้งกระทู้ถามก็ตาม ญัตติต่าง ๆ รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติก็ตาม ทางสมาชิกต้องการจะให้ร่างกระทู้ถามเรื่องใด จะให้ร่างพระราชบัญญัติเรื่องใด เพียงแต่ให้หลักการเหตุผลแก่เจ้าหน้าที่เท่านั้น เจ้าหน้าที่จะเขียนให้ตามความประสงค์ของสมาชิกในทางเทคนิค ส่วนนโยบายอย่างใดเป็นเรื่องของสมาชิกเอง จะต้องหาเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอแก่งาน สามารถอำนวยประโยชน์แก่สมาชิกสภาในทางหลักวิชาเท่านั้น

วิธีการดังกล่าวนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและเอเชียได้กระทำกันอยู่แล้ว แต่ของเราจะพยายามทำขึ้น จะพยายามให้ห้องสมุดของสภามีความหมาย เป็นประโยชน์แก่สมาชิกให้มากที่สุด

ชั้นที่ ๓ เป็นห้องโถง สามารถจัดเป็นที่ประชุมของสมาชิกสภาที่เป็นพรรคการเมืองเดียวกัน หรือตามที่พรรคการเมืองขออนุญาตมา

ชั้นที่ ๔-๗ เป็นห้องทำงานของสมาชิกวุฒิสภา ๑ ชั้น ห้องทำงานของสมาชิกสภาผู้แทน ๓ ชั้น ชั้นละ ๒๐ ห้อง ห้องละ ๔ คน แบ่งออกเป็นห้อง ๆ ตามความเหมาะสม

อาคารหลังที่ ๓ เป็นสโมสรสภา

อาคารสโมสร ประกอบด้วย

๑. ห้องรับประทานอาหาร เป็นห้องโถงใหญ่ จุโต๊ะอาหารโต๊ะละ ๑๐ คน ได้ ๕๐ โต๊ะ สามารถแบ่งกันได้ เป็นห้องเล็ก ๆ ประกอบด้วยบาร์เครื่องดื่ม

๒. ห้องพิเศษสำหรับเลี้ยงรับรองแขกของสภา มีเวทีเพื่อใช้แสดงเบ็ดเตล็ดในการเลี้ยงรับรองด้วย

๓. ห้องบิลเลียด ๒ ห้อง

๔. ห้องกีฬาในร่ม ๔ ห้อง

๕. ห้องกีฬาอื่น หรือดนตรี ๒ ห้อง

๖. ห้องตัดผม

๗. ห้องครัว

สามารถดัดแปลงใช้เป็นห้องจัดงานมงคลสมรสหรือพิธีต่าง ๆ ได้ด้วย (ให้มีห้องสุขา ห้องน้ำ ห้องแต่งตัว แยกหรือรวมให้เพียงพอ)

ลานจอดรถ ของสมาชิกภายในบริเวณอาคารที่ทำการและสโมสรเป็นลานคอนกรีตหรือ

ลาดยางแอสฟัลต์ สามารถจอดรถยนต์นั่งได้ ๓๐๐-๔๐๐ คัน (หรืออาจจัดเป็นลานไว้เป็นหย่อม ๆ รวมแล้วจอดรถได้ตามที่ประมาณไว้) และมีโรงเก็บรถยนต์ของสภา ประมาณ ๑๐-๑๕ คัน มีโรงอาหารสำหรับคนขับรถของสมาชิกสภาด้วย

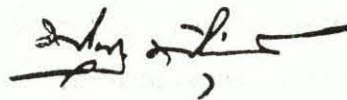
การตกแต่งบริเวณและสถานที่โดยรอบ จัดบริเวณให้มีสวนต้นไม้ สระน้ำ ทำศาลาท่าน้ำ เป็นที่พักผ่อนด้านข้างของสำนักงาน (ตามผังที่แสดงไว้) ต้องทำทางระบายน้ำให้ระบายน้ำได้โดยสะดวก มีตุ้มยารักษาการณ์ของตำรวจรัฐสภาหน้าประตูทางเข้าออกเป็นต้น

รั้ว จะรั้วที่เดิมจากประตูนิเวศน์พลไปจนจรดถนนราชวิถีทำเป็นรั้วโปร่ง มีลักษณะรูปร่างเหมือนรั้วโปร่งด้านหน้าของพระที่นั่งอนันตสมาคมทุกประการ รั้วด้านหลังคงเป็นไปตามสภาพเดิมแต่ตกแต่งให้สมบูรณ์เรียบร้อยจัดถมที่ให้สูงให้มีทางระบายน้ำได้สะดวกทุกฤดูกาล ถนนภายในจัดให้รถยนต์เข้าออกได้โดยสะดวกไม่สับสน

ถนนภายนอก จากประตูสำนักนิเวศน์พลไปถนนราชวิถี ทางซ้ายจะรั้วอาคารตำรวจรัฐสภา แล้วร่นถนนขยายเข้ามาชิดกำแพง ส่วนทางขวาก็นถนนขยายเข้าไปชิดรั้วเขาดินวนา เช่นเดียวกัน เพื่อให้ถนนกว้างขวางยิ่งขึ้น ตอนปลายถนนบรรจบกับถนนราชวิถี ผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้อนุญาตให้ร่นรั้วเข้าไปในเขตเขาดินวนา เพื่อให้เปิดทางให้ได้ส่วนทั้งสองข้างตามความสวยงามเพื่อให้กว้างขวางรับกับริมขอบถนนทั้งสองข้าง

กระผมได้เตรียมการไว้ตามที่เสนอมานี้ แต่การก่อสร้างยังไม่สำเร็จลงได้ในเร็ววัน กระผมก็ต้องพ้นจากราชการไปในระยะอันใกล้นี้ จึงได้บันทึกเป็นหลักฐานขึ้นไว้เพื่อให้ทราบความมุ่งหมายที่กระผมริเริ่มและกำหนดไว้แต่เดิม

การจะควรประการใด ขอให้โปรดพิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป.

(นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์)

เลขาธิการรัฐสภา

ด้วยเหตุที่สถานที่นี้ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชานรัฐสภา จึงได้กำหนดให้มีการวางศิลาฤกษ์ของอาคาร ตามวันเวลาดังกล่าวแล้วข้างต้น และได้เชิญแขกผู้มีเกียรติมาร่วมในพิธีนี้ เช่น คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาตลอดจนนายกลสมาคมหนังสือพิมพ์ และผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เป็นต้น ครั้นภายหลังที่พระสงฆ์ ๙ รูปได้เจริญพระพุทธมนต์และถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์แล้ว ได้เวลาฤกษ์ ท่านเลขาธิการรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ริเริ่มงานนี้ ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการริเริ่มสร้างอาคารของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ดังต่อไปนี้

“ท่านประธานรัฐสภา ที่เคารพ”

ตามที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ได้ริเริ่มเสนอให้จัดสร้างสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาขึ้น ณ ที่ดินบริเวณทิศเหนือของพระที่นั่งอนันตสมาคม รวมทั้งอาคารอื่น ๆ เพื่อให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานของสภา เพราะจำนวนสมาชิกและปริมาณงานได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก ซึ่งท่านประธานรัฐสภาได้กรุณาพิจารณาเห็นชอบและมีคำสั่งให้ขออนุมัติดำเนินการไปยัง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในที่สุดคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๒ อนุมัติให้จัดสร้างได้ตามที่เสนอ ภายในวงเงิน ๗๘,๑๑๒,๖๒๘ บาท โดยแบ่งงวดการจ่ายเงินเป็น ๓ ปี เริ่มตั้งแต่งบประมาณปี ๒๕๑๓ เป็นต้นไป และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินบริเวณดังกล่าวข้างต้นให้แก่รัฐสภา เพื่อสร้างอาคารตามที่ขอพระราชทานด้วย

อาคารที่จะจัดสร้างขึ้นนี้ มีอาคาร ๓ หลัง คือ

อาคารหลังที่ ๑ เป็นสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น

ชั้นที่ ๑ ส่วนใหญ่เป็นที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ ใช้เป็นที่ติดต่อกับสมาชิกรัฐสภา และบุคคลภายนอก

ชั้นที่ ๒ เป็นห้องประชุมของสภา สามารถจัดให้สมาชิกร่วมประชุมได้ถึง ๔๕๐ คน และมีที่ให้ประชาชนและผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เข้าฟังการประชุม และสังเกตการณ์ได้ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ คน

ชั้นที่ ๓ เป็นห้องประชุมกรรมการทั้งของวุฒิสภาและสภาผู้แทนโดยจัดแบ่งเป็นห้องๆ เล็กใหญ่ตามความต้องการอย่างเพียงพอ

อาคารหลังที่ ๒ เป็นอาคาร ๗ ชั้น ชั้นล่างเป็นโรงพิมพ์ของรัฐสภา ต่อจากนั้นก็จัดเป็นห้องรับรอง ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ของรัฐสภา และห้องทำงานของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนด้วย

อาคารหลังที่ ๓ เป็นสโมสรของรัฐสภาสูง ๒ ชั้น สามารถให้บริการแก่สมาชิกเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนการบริการทั่ว ๆ ไป ในเรื่องการกีฬาบันเทิงด้วย

ในการก่อสร้างอาคารที่กล่าวนี้ มีกรรมการคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เป็นคณะกรรมการเขียนแบบ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐสภา

เมื่อได้ดำเนินการประกวดราคาก่อสร้างอาคาร ๓ หลังแล้ว ปรากฏว่าบริษัทพระนครก่อสร้างจำกัด เป็นผู้เสนอราคาต่ำสุด จึงเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างได้ทำสัญญาก่อสร้างเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ ในราคาก่อสร้าง ๕๑,๐๒๗,๓๖๐ บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน ๘๕๐ วัน นับแต่วันลง

นามในสัญญาเป็นต้นไป ส่วนในขั้นดำเนินการก่อสร้างนั้นคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ท่านอธิบดีกรมโยธาเทศบาล เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง และตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างขึ้นอีกคณะหนึ่ง ซึ่งมีท่านอธิบดีกรมทางหลวงเป็นประธานประกอบด้วยผู้มีความรู้ความชำนาญทั้งทางวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมอีกหลายท่านร่วมเป็นกรรมการ ขอประทานกราบเรียนว่า ท่านกรรมการเขียนแบบ ท่านผู้ควบคุมการก่อสร้างตลอดจนท่านกรรมการตรวจการจ้างทุกท่าน ได้สละเวลาอันมีค่าอุทิศทั้งกำลังกาย สติปัญญาความสามารถ ร่วมมือดำเนินการเพื่อให้การก่อสร้างอาคารของรัฐสภาสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย ควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง

อาคารที่กล่าวนี้ เมื่อก่อสร้างเสร็จตามเจตนาที่กำหนดไว้ ก็จะเป็นอาคารที่มีเครื่องอุปกรณ์ทันสมัย สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่กิจการธุรกการของสภาได้โดยสมบูรณ์ และสมาชิกสภาจะใช้สถานที่นี้ปฏิบัติกิจการในหน้าที่ได้อย่างเต็มภาคภูมิ

ด้วยความกรุณาของ วุฒฒว ประธานและรองประธานรัฐสภา คณะรัฐมนตรีตลอดจนบรรดาท่านสมาชิกวุฒิสภาและท่านสมาชิกสภาผู้แทนทั้งหลาย ที่ได้กรุณาพิจารณาเห็นเป็นการสมควร อนุมัติเงินงบประมาณให้ดำเนินการจัดสร้างอาคารขึ้น นับว่าเป็นการวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเรื่องอาคารสถานที่ให้มั่นคงวัฒนาถาวรยิ่งขึ้น

บัดนี้ ถึงเวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว กระผมขอประทานกราบเรียนเชิญ วุฒฒว ประธานรัฐสภา ได้โปรดวางศิลาฤกษ์อาคารของรัฐสภาต่อไป

ครั้นแล้ว วุฒฒว ประธานรัฐสภา ได้กล่าวตอบมีความว่า

ท่านเลขาธิการรัฐสภาและท่านผู้มีเกียรติ

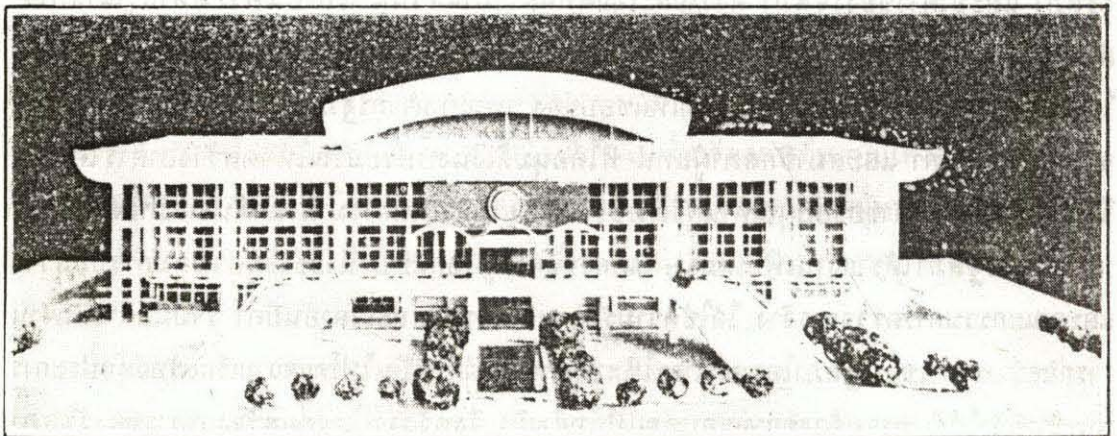
ตามที่เลขาธิการรัฐสภา ได้รายงานความเป็นมาของการริเริ่ม สร้างสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา และอาคารของรัฐสภา ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วนั้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสถานที่ในเขตพระราชฐานให้สร้างอาคารได้ตามที่ขอพระราชทาน และด้วยความเห็นชอบของ วุฒฒว นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ตลอดจนสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทน ที่ได้อนุมัติเงินงบประมาณให้จัดสร้างอาคารได้ งานจึงได้เริ่มขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้ริเริ่มซึ่งได้พยายามดำเนินการมาตั้งแต่ต้นจนเป็นผล ส่วนที่เลขาธิการรัฐสภาได้รายงานเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการผู้ออกแบบ นายช่างผู้ควบคุมการก่อสร้าง และคณะกรรมการตรวจการจ้าง ได้ใช้ความรู้ความสามารถ สละเวลาอันมีค่า ร่วมมือดำเนินการก่อสร้างอาคารของรัฐสภาโดยเจตนาจะให้การก่อสร้างอาคารเป็นไปโดยความเรียบร้อยทุกประการนั้น ข้าพเจ้าได้รับทราบด้วยความขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงหวังว่า การก่อสร้างอาคารของรัฐสภาจะสำเร็จลงโดยเรียบร้อยเป็นไปตามหลักวิชาการอันถูกต้อง

ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี ที่รัฐสภาจะได้มีอาคารปฏิบัติงานได้อย่างเต็มภาคภูมิเป็นการเพิ่มสมรรถภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ท่านสมาชิกวุฒิสภาและท่านสมาชิกสภาผู้แทน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้โดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

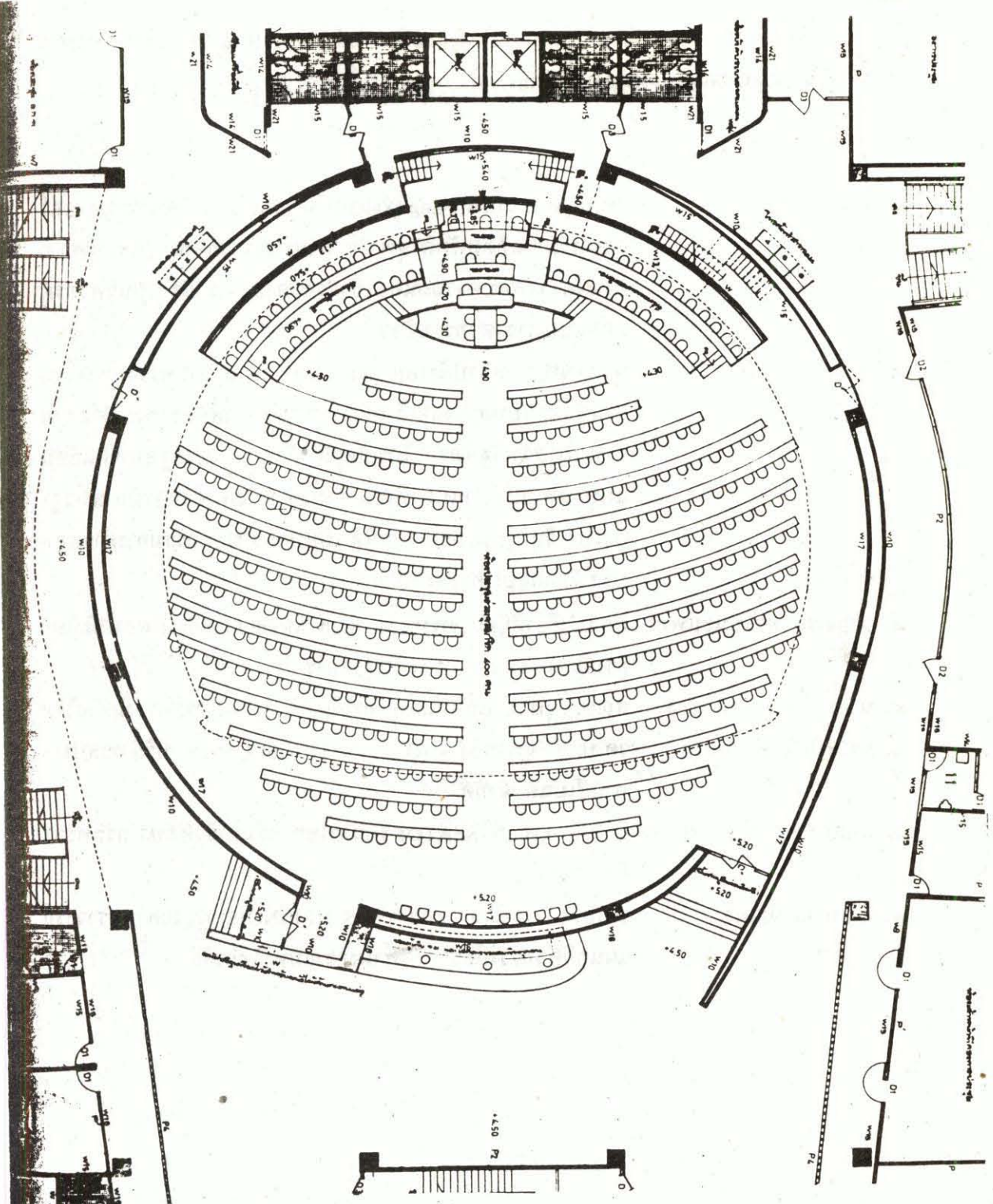
บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าจะได้วางศิลาฤกษ์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาคารของรัฐสภา ณ บัดนี้

ประชาชนสนใจเข้าฟังการประชุมสภา นัดสำคัญ ๆ

หุ่นจำลองแสดง - สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ออกแบบโดย พล จุลเสวก และคณะ

ผังแสดง ห้องประชุมสภา ที่นั่งสมาชิกสภา ๔๐๐ ที่

โดยที่การสร้างอาคารดังกล่าวนี้เป็นงานใหญ่และมีความสำคัญเป็นอันมาก จึงได้มีการรวมดำเนินงานหลายคณะ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ดร.ชัย มุกตพันธ์ วศ.บ วศ.ม ธป. M. Eng (Yale) D.Sc (Michigan) วิศวกรรมศาสตร์
 คุชกรู๊บบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาฯ ศาสตราจารย์คณะวิศว. จุฬาฯ
 เป็นผู้ตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร และเป็นวิศวกรผู้
 ออกแบบทางวิศวกรรมด้วย
๒. นายพล จุลเสวก สถ.บ จุฬาฯ สถาปนิกเอก กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย
 เป็นผู้ออกแบบสร้างต่อเติมห้องประชุมศาลาสันติธรรม ประธาน
 กรรมการสร้างรัฐสภา ได้ขออนุมัติให้เดินทางไปดูรัฐสภาก่อนเขียน
 แบบ หลายประเทศ อาทิเช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน สหรัฐ-
 อเมริกา จีน ญี่ปุ่นและอเมริกาใต้ เป็นประธานอนุกรรมการฝ่ายสถา-
 ปนิกผู้ออกแบบทางสถาปัตยกรรม
๓. นายจุฬา พรรชนะแพทย์ สถ.บ. เกียรตินิยม จุฬาฯ M. Arch. McGill Montreal สถาปนิกเอก
 กรมฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ
๔. นายहररषषष ण บางช้าง สถ.บ. จุฬาฯ สถาปนิกโท กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย
๕. ดร.สมิทธิ คำเพิ่มพูล วศ.บ. จุฬาฯ M.S. (G.E.) Ph. D. WISCONSIN. บริษัทชลประ-
 ทานซีเมนต์ จำกัด
๖. นายสุเชษฐ สิทธิชัยเกษม วศ.บ. จุฬาฯ (SEATO) วิศวกรเอก กรมอาชีวศึกษา กระทรวง
 ศึกษาธิการ
๗. นายอรุณ ชัยเสรี วศ.บ. เกียรตินิยม จุฬาฯ M.S. (ILLINOIS) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 แผนกวิศวกรรมโยธา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรรมการเกี่ยวกับการก่อสร้าง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติแต่งตั้งกรรมการขึ้นเป็นพิเศษ

ประกอบด้วย

๑. กรรมการรับซองประกวดราคา ประกอบด้วย

- (๑) นายประสิทธิ์ ศรีสุชาติ รองเลขาธิการรัฐสภา เป็นประธาน
- (๒) นายจุลประชา สุนทรศารทูล ผู้แทนสำนักงบประมาณ
- (๓) นายเป็นนิตย์ สาดราภัย หัวหน้ากองกลาง สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
- (๔) นายสุวรรณ ทองยวน หัวหน้าแผนกสถานที่ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
- (๕) น.ส.เยาวลักษณ์ เนียมสวัสดิ์ หัวหน้าแผนกสารบรรณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

๒. กรรมการเปิดซองประกวดราคา ประกอบด้วย

- (๑) นายสุบัน พูลพัฒน์ รองประธานสภาผู้แทน เป็นประธาน
- (๒) นายดำรง ชลวิจารณ์ อธิบดีกรมโยธาเทศบาล
- (๓) นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา
- (๔) นายพนัส สิมะเสถียร ผู้แทนกระทรวงการคลัง
- (๕) นายบัณฑิต แก้วล้วน ผู้แทนสำนักงบประมาณ

๓. กรรมการตรวจการจ้าง ประกอบด้วย

- (๑) นายเฉลียว วัชรพุกก์ อธิบดีกรมทางหลวง เป็นประธาน
- (๒) ศาสตราจารย์ อรุณ สรเทศน์ คณบดี คณะวิศวกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (๓) ศาสตราจารย์ เสมอใจ ไสละสูต คณบดี คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (๔) ศาสตราจารย์ ดร.ชัย มุกตพันธ์
- (๕) พันเอก อร่าม รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์
- (๖) ม.ร.ว.มิตรรุณ เกษมศรี ผู้แทนสำนักพระราชวัง
- (๗) นายพล จุลเสวก
- (๘) นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา
- (๙) นายประสิทธิ์ ศรีสุชาติ รองเลขาธิการรัฐสภา

๔. ผู้ควบคุมการก่อสร้าง ได้แก่ กรมโยธาเทศบาล

ในการนี้ คณะกรรมการตรวจการจ้าง ได้มีมติแต่งตั้งผู้แทนของคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อให้มีหน้าที่ตรวจการก่อสร้างแทนคณะกรรมการโดยใกล้ชิด ประกอบด้วย

- (๑) ศาสตราจารย์ ดร.ชัย มุกตพันธ์ เป็นหัวหน้า
- (๒) นายพล จุลเสวก

- (๓) นายจุฬา พรรธนะแพทย์
- (๔) นายหรรษา ณ บางช้าง
- (๕) นายอรุณ ชัยเสรี
- (๖) นายวิเชียร เต็งอำนวยการ
- (๗) ดร.สมิทธิ คำเพิ่มพูล
- (๘) นายจรรยา กมลรัตน์

โดยที่ท่านประธานรัฐสภาเห็นว่่างานนี้มีความสำคัญอยู่ จึงได้ขอรับรองให้ท่านผู้แทนราษฎรที่มีความรู้ทางการก่อสร้างมาช่วยดูแลงานนี้แทนอีก ได้แก่ นายกำน รัตนสาขากับนายเผอญ ศรีภูธร ร่วมกับผู้แทนของกรมโยธาเทศบาลที่อธิบดีกรมโยธาเทศบาลส่งมาควบคุมงานอยู่แล้ว คือ นายวิชัย สุทธิราชชาดา นายจะนำ ทองงามขำ นายเฉลียว ฉิมโฉมและมอบให้ นายเป็นนิตย์ สาตราภัย ทำหน้าที่เป็นเลขานุการติดต่อทางธุรการทั่วไป

นับว่่างานนี้สำเร็จลงในขั้นต้นแล้ว เป็นประวัติอันควรแก่การจารึกไว้เป็นหลักฐานดังนี้

อาคารนี้เริ่มสร้างเมื่อ

จอมพล ถนอม กิตติขจร	เป็นนายกรัฐมนตรี
พันเอก นายวรการบัญชา	เป็นประธานวุฒิสภา
พลตรี ศิริ สิริโยธิน	เป็นประธานสภาผู้แทน
นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์	เป็นเลขาธิการรัฐสภา
ดร.ชัย มุกตพันธ์ กับคณะ	เป็นวิศวกรผู้ออกแบบทางวิศวกรรม
นายพล จุลเสวก กับคณะ	เป็นผู้ออกแบบทางสถาปัตยกรรม

บริษัทพระนครก่อสร้าง จำกัด

โดย นายสมศักดิ์ วนาสวัสดิ์ กรรมการผู้จัดการ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง
กรมโยธาเทศบาล

โดย นายดำรง ชลวิจารณ์ เป็นอธิบดี เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง
นายเฉลียว วัชรพุกก์ อธิบดีกรมทางหลวง เป็นประธานคณะกรรมการตรวจการจ้าง
เริ่มสร้างเมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓
กำหนดแล้วเสร็จภายใน ๘๕๐ วัน

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

เลขาธิการรัฐสภา

ผู้เขียน มีความปีติยินดีซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งในการที่ท่านเลขาธิการรัฐสภา ได้ริเริ่มเสนอให้มีการสร้างอาคารของรัฐสภา ด้วยความตั้งใจแน่วแน่และได้พยายามจนเป็นผลสำเร็จได้รับอนุมัติให้มีการสร้าง และหวังว่าถ้าการสร้างอาคารหลังนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วจักเป็นอาคารที่สวยงามทันสมัยทั้งในด้านศิลปะ และด้านบริหารงานของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา สมกับที่เป็นสถาบันอันสูงสุดของชาติไทยในระบอบประชาธิปไตยสืบไป

มอบให้คนประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์
ที่ได้ปฏิบัติราชการมาด้วยดี

จนครบเกษียณอายุ

จอมพล *ว. วัชรกุล*

นายกรัฐมนตรี

๓๐ กันยายน ๒๕๑๔

คำจารึกที่หีบบุหรีถม ซึ่ง ฯพณฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี มอบให้นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา ในงานที่คณะสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน และข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา จัดขึ้นเพื่อไว้อาลัยแก่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ซึ่งจะต้องพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา เพราะครบเกษียณอายุ ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ ณ บริเวณรัฐสภา พระที่นั่งอนันตสมาคม

การพ้นจากตำแหน่งของนายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา

โดย บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

เลขาธิการรัฐสภา

ผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยดีตลอดเวลา ๓๘ ปี

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา ได้เข้าทำงานในสภามาแต่แรกตั้งแต่มีผู้ปฏิบัติงานเพียง ๖ - ๗ คนเท่านั้น ในขั้นแรกยังไม่ได้เงินค่าตอบแทน เพราะยังไม่มีกฎหมายตั้งสำนักงาน และยังไม่มียังงบประมาณ ต่อมาจึงได้รับบรรจุเป็นข้าราชการเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๗๖ ได้รับเงินเดือนครั้งแรก เดือนละ ๖๐ บาท ด้วยความที่ท่านมีใจรักงาน ได้ปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร จึงได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ขึ้นตามลำดับ เป็นหัวหน้าแผนก หัวหน้ากอง และจนถึงตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา อันเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ ครั้นเมื่อทางสำนักงานมีความประสงค์เพื่อเผยแพร่ระบอบประชาธิปไตย เพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานของรัฐสภา และอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ จึงได้จัดทำหนังสือรัฐสภาสารขึ้น ในลำดับต่อมาท่านก็ได้เป็นผู้อำนวยการหนังสือรัฐสภาสารด้วย ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและพนักงาน

เจ้าหน้าที่ในสำนักงานนี้ ปรากฏว่าท่านปกครองโดยยึดหลักพรหมวิหารธรรมเป็นประจำ คือ ท่านมีน้ำใจประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แก่ผู้อยู่ในบังคับบัญชาเป็นอย่างดี ข้าพเจ้าจำได้ว่า ท่านเคยพูดเสมอว่า “พวกเราพร้อมรับราชการเห็นหน้ากันแทบทุกวันเป็นเวลานานปี ย่อมมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันยิ่งกว่าญาติพี่น้อง เพราะว่าญาติพี่น้องอยู่ห่างไกลกัน นาน ๆ จะพบสักครั้ง จึงถือว่าเพื่อนร่วมรับราชการซึ่งเห็นหน้ากันแทบทุกวันเหมือนเป็นญาติอันสนิท การปกครองบังคับบัญชาของข้าพเจ้าถือเสมือนว่าครอบครัวเดียวกัน เมื่อมีความเดือดร้อนก็ช่วยเหลือกันไปตามกำลังและสติปัญญา” ข้อความที่ท่านเลขาธิการกล่าวเช่นนั้น ก็ตรงกับพุทธภาษิตที่ว่า “วิสุตาสา ปรมา ญาติ ความคุ้นเคยได้ชื่อว่าเป็นญาติอันสนิท” ความคุ้นเคยก็หมายถึงการอยู่ร่วมเอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน และมีคำโบราณท่านกล่าวไว้ว่า “ถึงมิใช่ญาติใช่เชื่อ ถ้ามีความเอื้อเพื่อก็เหมือนเนื้ออาตมา” และกล่าวตรงกันข้ามว่า “ถึงเป็นญาติเป็นเชื่อ ถ้าไม่มีความเอื้อเพื่อก็เหมือนเนื้อในป่า” ด้วยเหตุนี้ คำว่าญาติ ตามหลักพุทธศาสนาจึงมีความหมายถึงผู้ที่รับรู้ความเลื่อมความเจริญ ความสุข และความทุกข์ แล้วรักษาส่งเสริมความเจริญความสุขไว้ พร้อมกับช่วยขจัดความเลื่อมแก้ไขความทุกข์เดือดร้อนนั้น บุคคลเช่นนี้แม้มิใช่ญาติท่านก็จัดเป็นญาติอันสนิทยิ่งกว่าญาติสืบสายโลหิต ซึ่งหัวใจแห่งความเป็นญาติไม่มี ก็ได้ชื่อว่าสักแต่เป็นญาติ

การที่ท่านเลขาธิการ มีความเอื้อเพื่อช่วยเหลือ นั้น ท่านยึดหลักธรรมที่มีชื่อว่า “สังคหวัตถุ” ได้แก่ธรรมะเป็นที่ตั้งแห่งความสงเคราะห์ อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกันไว้ได้ ๔ ประการ คือ ๑. ทาน ๒. ปิยวาจา ๓. อุตถจริยา ๔. สมานัตตา ดังชี้ให้เห็นต่อไปนี้

๑. ทาน แปลว่า การให้ ตามปกตินั้น เมื่อผู้อยู่ในบังคับบัญชามีความเดือดร้อน ได้เข้าไปหาชี้แจงเหตุแห่งความเดือดร้อนให้ท่านเห็นความจำเป็น ท่านก็ช่วยเหลือให้พอเหมาะพอควรแก่ความเดือดร้อนนั้น ๆ และคำว่าทานการให้นี้มีได้หมายถึงวัตถุภายนอก เช่นเครื่องอุปโภคบริโภคเท่านั้นแต่หมายถึงการให้วิชาความรู้ ให้คำชี้แจงแนะนำตักเตือนในสิ่งที่ดีงาม ตลอดจนการให้อภัยในสิ่งที่ล่วงเกินโดยมิได้มีเจตนาที่เรียกว่า “อภัยทาน” ซึ่งท่านเลขาธิการฯ ก็ได้ปฏิบัติเช่นนี้ตลอดมา

๒. ปิยวาจา การเจรจาให้เป็นที่รักใคร่ ซึ่งไม่ปรากฏว่าท่านได้พูดคำเป็นเหตุให้ระคายเคือง หรือทำให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้ใด แต่กลับพูดนิมนวลควรแก่การประทับใจยิ่งนัก

๓. อุตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนข้าราชการและต่อหน้าที่ราชการด้วยความอดทนเสียสละ

๔. สมานัตตา ความเป็นผู้วางตนให้เหมาะสมไม่ถือตัว ข้อนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่ได้วางตัวเหมาะสมกับฐานะ เหมาะสมแก่บุคคล เหมาะสมกับเหตุการณ์ เหมาะสมกับกาลเวลาอยู่เสมอ

ด้วยความที่ท่านเลขาธิการรัฐสภา ประกอบด้วยหลักธรรมตามที่กล่าวมานั้นท่านจึงเป็นที่เคารพรัก ควรแก่การนับถือของข้าราชการทั้งหลายในสำนักงานนี้ บัดนี้ท่านครบเกษียณอายุในวันสิ้นเดือนกันยายน ศกนี้ ซึ่งเป็นการจากไปตามกฎหมาย และตามหลักพุทธศาสนาที่ให้พิจารณาเสมอ ๆ ว่า “เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้นเป็นธรรมดา” แต่การจากไปของท่านเลขาธิการฯ เป็นการจากไปเพราะพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่วนคุณงามความดีที่ท่านได้มีต่อเพื่อนข้าราชการและต่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ยังคงจารึกอยู่ไม่มีวันเสื่อมคลาย การจากไปของท่านจึงเป็นการจากไปด้วยดี ด้วยความรักอาลัยมิใช่เฉพาะแก่ข้าราชการในสำนักงานนี้เท่านั้น แม้ท่านสมาชิกรัฐสภาก็ได้ชมเชยยกย่องสรรเสริญในอัธยาศัยไมตรีของท่านซึ่งได้มีต่อมวลสมาชิกทั้งหลายด้วย และด้วยเหตุนี้ ในโอกาสที่ท่านเลขาธิการรัฐสภา จะต้องพ้นจากตำแหน่งไป ทางฝ่ายท่านสมาชิกวุฒิสภาซึ่งชอบพอรักใคร่เป็นส่วนตัวกับท่าน โดยคุณสุรียน ไรวา ได้เป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการเลี้ยงอาหารเพื่อเป็นการไว้อาลัยท่านเป็นพิเศษ ส่วนทางฝ่ายท่านสมาชิกสภาผู้แทนที่เคยร่วมเป็นนักเรียนเก่าวัดสามพระยา มีคุณจรรยา วัฒนากการ เป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการเลี้ยงอาหารเพื่อเป็นการไว้อาลัยพิเศษอีกด้วย นอกจากนั้นบรรดาข้าราชการบ้านาญของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาที่พ้นจากราชการไปแล้ว ซึ่งมีคุณเชื้อ สุวรรณภานู อดีตหัวหน้ากองกรรมาธิการก็ได้ร่วมกันจัดให้มีการเลี้ยงอาหารระหว่างข้าราชการบ้านาญด้วยกัน เพื่อเป็นการต้อนรับเพื่อนข้าราชการบ้านาญใหม่คือ ท่านเลขาธิการฯ ผู้นี้เป็นพิเศษ

อันคุณความดีที่ท่านเลขาธิการรัฐสภา ได้บำเพ็ญตลอดมานั้น จึงเป็นผลให้ท่านได้รับความยกย่องสรรเสริญด้วยความรักใคร่จากบรรดาท่านสมาชิกรัฐสภาและข้าราชการทั้งหลาย แม้หนังสือพิมพ์หลายฉบับก็ยังได้กล่าวยกย่องความดีที่ท่านได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นจนวาระสุดท้ายแห่งการพ้นจากหน้าที่ราชการ เป็นต้นว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๔ ลงในหัวเรื่อง “บุคคคลในข่าว” ว่า “ปรบมือให้ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา ผู้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยดีตลอด ๓๘ ปี จะครบเกษียณสิ้นเดือนนี้...

ก่อนที่ท่านเลขาธิการรัฐสภาจะพ้นตำแหน่งไป ท่านได้เชิญข้าราชการเจ้าหน้าที่ทุกคนในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา มาร่วมชุมนุมเพื่อกล่าวอำลาเป็นครั้งสุดท้าย ณ ที่ทำการของรัฐสภา

ท่านเลขาธิการรัฐสภาได้กล่าวต่อหน้าข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ประมาณ ๒๐๐ คน มีใจความสำคัญว่า

“เพื่อนที่รักทั้งหลาย”

ผมต้องขอภัยที่ได้ถือโอกาสเชิญท่านทั้งหลายมาร่วมชุมนุม ณ ที่นี้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าผมจะต้องพ้นจากหน้าที่ราชการไปเพราะผลแห่งกฎหมาย แทนที่ผมจะไปลาเป็นรายคน ก็ถือโอกาสเชิญท่านมา ณ ที่นี้เพื่อกล่าวอำลาเสียพร้อมกัน

ก่อนอื่น ผมขอขอบคุณเพื่อนข้าราชการทุกท่าน ตั้งแต่ท่านรองเลขาธิการรัฐสภา ลงไป จนถึงเพื่อนข้าราชการชั้นผู้น้อย ที่ได้ให้ความร่วมมือปฏิบัติราชการมาด้วยดีตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ ความร่วมมือที่ดีดังกล่าวเป็นผลให้ผมรับราชการมาได้ตลอดจนได้รับบำนาญในที่สุด ตรงกันข้ามหากว่า ท่านผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติงานผิดพลาดเสียหายร้ายแรงขึ้นผมในฐานะผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ ก็ย่อมจะต้องรับผิดชอบ อาจไม่ได้รับบำนาญก็ได้ ฉะนั้น จึงขอขอบคุณเพื่อนข้าราชการทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือปฏิบัติราชการมาแล้วด้วยดี ผมเองนั้นได้รับราชการที่สภามาตั้งแต่ก่อนมาตั้งสำนักงานที่นี่ นับเป็นเวลากว่า ๓๘ ปี ผมมีความห่วงใยเพื่อนข้าราชการ ได้พยายามส่งเสริมวิทยฐานะ ตลอดจนพยายามก่อสร้างที่ทำการขึ้นใหม่ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของข้าราชการนี้เป็นส่วนรวม ตลอดเวลาที่ผมปฏิบัติงานมาเป็นเวลานาน ได้กระทำไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์เพื่อประโยชน์ดังกล่าว แต่คำสั่งนั้น บางที่อาจล่วงล้ำก้ำกินข้าราชการบางท่านไปบ้างก็ได้ ซึ่งเป็นของธรรมดาคำสั่งจะให้ถูกใจทุกคนย่อมเป็นไปได้ หากเป็นเช่นนั้น ผมก็ขอถือโอกาสนี้ขอร้องท่านเสียด้วย

ผมขอเรียนด้วยความยินดีว่า ผู้ที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาท่านคนต่อไปก็คือท่านรองเลขาธิการรัฐสภาเอง ท่านเป็นผู้ที่รับราชการที่นี้ต่อเนื่องมา ท่านเป็นผู้มีใจกรุณาให้ความอุปการะเอื้อเฟื้อแก่ท่านทั้งหลายมาแล้วโดยตลอด

ก่อนที่ผมจะจากไป ใครขอเตือนเพื่อนทั้งหลายในฐานะที่มีวิญญูติว่าสักเล็กน้อย ทั้งนี้ก็สุดแต่ท่านจะนำเอาไปพิจารณาปฏิบัติหรือไม่ ข้อที่ผมขอเตือนก็เกี่ยวกับเรื่องความสามัคคีของท่านได้โปรดยึดหลักความสามัคคีไว้ในหมู่ข้าราชการ ใครทำผิดพลาดก็พยายามช่วยเหลือแก้ไข ในระหว่างพวกเราเอง ภัยภายนอกที่จะมีมาก็อาจจะจับไป กิจการในสำนักงานเราก็จะราบรื่นตลอดไป หากพวกเราปราศจากเสียซึ่งความสามัคคีแล้ว การบางอย่างที่ไม่พึงปรารถนาอาจเกิดขึ้นได้ ผมจึงขอเรียนเตือนเพื่อนทั้งหลายเพียงประการเดียวเท่านั้น

ในที่สุดนี้ ขออวยพรให้เพื่อนข้าราชการทั้งหลายจงถึงพร้อมด้วยพร ๔ ประการ มี อายุ วรรณะ สุขะ พละ คิดอะไรขอให้สมความปรารถนาและมีความเจริญก้าวหน้าในราชการตลอดไป

ครั้นในวันที่ ๓๐ กันยายน ศกนี้ นายประสิทธิ์ ศรีสุชาติ รองเลขาธิการรัฐสภาผู้ร่วมงานอันใกล้ชิดกับท่านเลขาธิการรัฐสภามา ได้ริเริ่มชักชวนบรรดาข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนี้ จัดงานเลี้ยงเพื่อแสดงความรักอาลัยในการจากไปของท่านเลขาธิการรัฐสภา ตั้งหนังสือเชิญชวนต่อไปนี้

เรียน เพื่อนร่วมราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

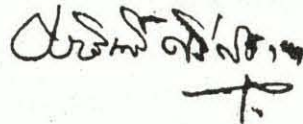
เนื่องด้วยท่านเลขาธิการรัฐสภาของเราจะครบเกษียณอายุราชการในวันสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๑๔ นี้ โดยที่ท่านได้เป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีของเรามาเป็นเวลานาน และท่านเป็นเลขาธิการสภา

๑๔๘

คนแรกที่ได้รับราชการอยู่จนครบเกษียณอายุราชการ ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรที่จะจัดงานเลี้ยงส่งท่าน เพื่อเป็นการแสดงกตเวทิตาจิตตอบแทนคุณความดีที่ท่านได้ปกครองพวกเรามาด้วยความเมตตาปรานี และในการนี้จะได้จัดหาของที่ระลึกมอบให้แก่ท่านด้วย

ฉะนั้น จึงขอเรียนเชิญชวนเพื่อนผู้ร่วมราชการทั้งหลายได้โปรดสละทรัพย์ตามแต่จะศรัทธา เพื่อจัดหาของที่ระลึกในครั้งนี้ และโปรดทราบไว้ด้วยว่า ข้าพเจ้าขอด้วยน้ำใจเท่านั้น ไม่มีการบังคับฝืนใจผู้ใดทั้งสิ้น กำหนดงานของเราคือ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ ณ สโมสรรัฐสภา เริ่มแต่เวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา จึงขอเชิญเพื่อนทั้งหลายมาโดยพร้อมเพรียงกัน

อนึ่ง ยังมีเพื่อนร่วมราชการของเราอีกท่านหนึ่ง คือ ร.ต.ต. ทวี สงวนพัฒน์ ก็จะครบเกษียณอายุราชการพร้อมกัน จึงจะจัดให้พร้อมกันไปด้วย

และได้เรียนท่านสมาชิกรัฐสภา ให้ทราบว่าการในสำนักงานนี้ได้จัดงานเลี้ยงเพื่อไว้อาลัยแด่ท่านเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งครบเกษียณอายุในวันที่ ๓๐ กันยายน ศกนี้พร้อมกับได้เชิญมาร่วมในงานนี้ด้วย ดังหนังสือเรียนเชิญ ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔

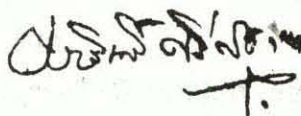
เรียน ท่านสมาชิกรัฐสภา ที่เคารพ

เนื่องด้วยท่านเลขาธิการรัฐสภา คุณประเสริฐ ปัทมะสุนทร จะครบเกษียณอายุราชการ ในวันสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๑๔ นี้ ท่านผู้นี้ได้รับราชการมาด้วยดีตั้งแต่แรกจนถึงบัดนี้เป็นเวลา ประมาณ ๓๘ ปี และเป็นเลขาธิการสภาฯ คนแรกที่ได้รับราชการอยู่นครบเกษียณ กระทบและบรรดาข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้เห็นพ้องกันว่าสมควรที่จะจัดงานเลี้ยงส่งท่านเลขาธิการรัฐสภาผู้นี้ก่อนที่จะออกจากราชการไป พร้อมกันนี้ก็จะได้หาของที่ระลึกสักสิ่งหนึ่งมอบให้เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงคุณความดีที่ได้บำเพ็ญมาแล้วนั้นด้วย

โดยที่ท่านเลขาธิการรัฐสภาผู้นี้ได้ทำงานรับใช้ใกล้ชิดติดต่อกับท่านสมาชิกรัฐสภามาหลายยุคหลายสมัยด้วยดี เป็นที่สนิทสนมคุ้นเคยกับท่านสมาชิกมากท่าน กระทบจึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านสมาชิกรัฐสภามาร่วมด้วยเพื่อเป็นเกียรติ

ฉะนั้น กระทบจึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านสมาชิกรัฐสภามาในงานนี้ ในวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ ณ สโมสรรัฐสภา เวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา หากท่านสมาชิก ๗ มีความประสงค์ จะมาร่วมด้วย ขอให้โปรดแจ้งให้กระทบทราบ เพื่อจะได้จัดอาหารไว้รับรองได้เพียงพอ.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

รองเลขาธิการรัฐสภา

งานเลี้ยงเพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่ท่านเลขาธิการรัฐสภา ได้มีขึ้นเป็นทางการ โดย ฯพณฯ ประธานรัฐสภา เป็นประธานในงานนี้ ณ บริเวณรัฐสภา พระที่นั่งอนันตสมาคมเริ่มตั้งแต่เวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา งานนี้ นอกจากท่านสมาชิกวุฒิสภาหลายสิบท่าน ท่านสมาชิกสภาผู้แทนแทบทุกพรรคการเมือง มีทั้งสมาชิกของพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนมากท่าน มีสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะ ฯพณฯ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรค กรุณาไปร่วมและได้นำของที่ระลึกมามอบให้เป็นพิเศษด้วย มีสมาชิกของพรรคแนวประชาธิปไตย ซึ่งมี ดร.ไพฑูริย์ เครือแก้ว หัวหน้าพรรค มีสมาชิกของพรรคประชาชน ซึ่งมีคุณไชแสง สุกใส มีสมาชิกของพรรคสัมมาชีพช่วยชาวนา มีคุณล้วน เวชชาลีگانน มีสมาชิกของพรรคอิสราธรรม มีคุณทองดี อิศราชีวิน พรรคแนวร่วมเศรษฐกิจ มีคุณสนั่น ชีระศรีโชติ แม้สมาชิกสภาผู้แทนที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด เช่น คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ คุณชิต เวชประสิทธิ์ เป็นต้น และท่านสมาชิกอื่นอีกหลายท่านก็ได้มาร่วมงานด้วย นับว่าเป็นประวัติน่าชื่นชมที่มีท่านสมาชิกให้เกียรติมาร่วมในงานนี้อย่างมากมาย จากทุกพรรคทุกฝ่าย ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ก็มาร่วมงานแทบทุกท่าน นอกจากนั้นยังมีท่านผู้ใหญ่ที่รักใคร่ในท่านเลขาธิการรัฐสภาเป็นส่วนตัวก็ได้มาร่วมในงานนี้ด้วย เช่น ฯพณฯ พระยามานวราชเสวี องคมนตรี ฯพณฯ ประธานสภาผู้แทน ฯพณฯ รัฐมนตรีบางท่าน เป็นต้น ได้มีการรับประทานอาหารอย่างกันเอง โดยมีวงดนตรีแสดงเพื่อความครึกครื้นของงานด้วย

เมื่อถึงเวลาพอสมควร คุณประสิทธิ์ ศรีสุชาติ รองเลขาธิการรัฐสภาได้กล่าวเชิญให้ ฯพณฯ พันเอก นายวรการบัญชา ประธานรัฐสภา ซึ่งเป็นประธานของงานนี้ขึ้นกล่าวเป็นวาระแรก

ฯพณฯ พันเอก นายวรการบัญชา ประธานรัฐสภา ได้กล่าวมีความว่า

“กราบเรียน ฯพณฯ เจ้าคุณมานวราชเสวี องคมนตรี อดีตประธานสภา เป็นผู้ซึ่งรู้จักคุณประเสริฐเป็นอย่างดี วันนี้ท่านก็ได้กรุณามาด้วย แม้ท่านจะเป็นผู้ใหญ่แก่เฒ่าอย่างไรก็ตาม ท่านนึกถึงความหลังของสถานะิตบัญญัตินี้ ท่านจึงได้มาร่วมด้วย นอกจากนั้นผมขอขอบคุณท่านรัฐมนตรีที่ได้มาร่วมในงานนี้ ผมก็รู้ว่า ทุกท่านมีงานแยะ วันนี้ผมดีใจที่สุดที่ท่านสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งเรียกรวมว่า ท่านสมาชิกรัฐสภาผู้มีเกียรติ มาร่วมในงานนี้มากมาย ผมนั้นนอกจากจะเป็นเจ้าหน้าที่ เป็นประธานรัฐสภาเป็นประธานวุฒิสภา เป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ผมอยากให้เห็นเหลือเกินว่าสภา สถาบันแห่งนี้ เป็นที่รักบูชาของประชาชนทั้งหลาย ในโอกาสนี้เป็นการเลี้ยงส่งคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ซึ่งเป็นเลขาธิการรัฐสภาคนเดียวที่ทำงานในสภานี้มากกว่า ๓๘ ปี แล้วก็ต้องออกไปโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ท่านออกไป พวกเรามีความรักใคร่นับถือท่าน ท่านอยู่มานาน ถึงท่านสมาชิกบางท่านจะมาใหม่ก็มีความรักใคร่นับถือท่าน ท่านผู้นี้มีคุณสมบัติอย่างไร ทุกท่านย่อมทราบดี เพราะฉะนั้น การที่ท่านจะจากไปครั้งนี้

บรรดาข้าราชการในที่นี้ มีความรู้สึกว่า คนเราอยู่ด้วยกันมากกว่า ๓๘ ปี ก็ย่อมมีความอาลัยหรือห่วงใย แต่ท่านไม่ไปไหนหรอก ท่านยังหนุ่มมากอายุ ๖๐ ปีเท่านั้นเอง นี่ท่านก็คงเบื่อหน่าย ออกไปแล้ว ก็ไม่มีงานทำ ท่านก็คงจะแสวงหาของท่านเอง ในโอกาสนี้ ผมก็ไม่รู้ว่าจะพูดว่าอะไรดี นอกจากผมอยากจะเรียนต่อท่านทุกท่าน เป็นภาษาอังกฤษเห็นจะดีที่สุด จินตกรวีอังกฤษ คือ เช็คสเปียร์ ว่า "passing intrust with sorrow" แปลเป็นไทยว่า "มีเสียใจแห่งความหวาน" อะไรต่าง ๆ ฟังไม่เข้าใจ ที่นี้ถ้าผมจะพูดถึงจินตกรวีไทยบ้าง คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ท่านมาหรือเปล่า ท่านสุนทรภู่ได้กล่าวว่า "จากเรือนเหมือนนกที่จากรัง อยู่หลังได้แต่แลชะเง้อคอย" ผมก็ไม่ทราบว่าคุณนี่ก็อาจจะ romantic sentiment หรืออะไร แต่มันเหมือนกัน ท่านจากไป ท่านก็ไม่ไปไหนหรอก ว่า ๆ คงจะมาเยี่ยมเยียนพวกเราบ้าง ดร.ไพฑูริย์ อยู่ที่นี่ คุณแปลเอาเองก็แล้วกันนะ

ในโอกาสนี้ ผมขอประทานเชิญท่านเจ้าคุณมานวราชเสวี องคมนตรี ซึ่งเป็นผู้ใหญ่และตั้งแต่ผมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนมา ผมก็พบท่านแล้ว ขอประทานให้ท่านกล่าวอะไรสักเล็กน้อย ในนามของท่านสมาชิกรัฐสภาและแขกผู้มีเกียรติ และขอประทานได้โปรดมอบของที่ระลึกซึ่งทางพวกเราได้จัดไว้ให้ท่านเลขาธิการรัฐสภาด้วย"

เมื่อ ๖ ทุ่ม ๖ ท่านเจ้าคุณมานวราชเสวี องคมนตรี ได้มอบหีบบุหรีซึ่งมีคำจารึกว่า "ในโอกาสที่ได้รับราชการมาจนครบเกษียณอายุ คณะสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทน และข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ขอมอบหีบบุหรีนี้แก่คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภา ไว้เป็นที่ระลึก (๓๐ กันยายน ๒๕๑๔)" ให้คุณประเสริฐ เลขาธิการรัฐสภาแล้ว ๖ ทุ่ม ๖ ได้กล่าวคำปราศรัย มีความว่า

"ท่านประธานรัฐสภา ท่านสมาชิกสภาผู้แทนและท่านสมาชิกรัฐสภาทั้งหลาย

ผมมีความยินดีอย่างที่สุดที่ได้รับเกียรติให้มาพูดในคำวันนี้ ผมได้มีโอกาสรู้จักกับคุณประเสริฐ เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ นับจนถึงวันนี้ก็ ๓๘ ปีกว่าแล้ว แล้วก็งานที่คุณประเสริฐทำ ท่านทั้งหลายก็คงทราบ เป็นงานของสภา ซึ่งไม่เหมือนกับนั่งเรือในบ่อน้ำ สภานี้มีคลื่น มีลม บางทีก็จัด บางทีก็เบา เวลาสมาชิกแกเฮี้ยวขึ้นมาขึ้น ทางประธานไม่รู้จะทำอย่างไร ตั้งหลายหนแล้วในชีวิตผม แต่ว่าคุณประเสริฐ ได้ทำหน้าที่เป็นอย่างดีที่สุดเป็นเวลา ๓๘ ปี แล้วก็ทำทั้งในเวลาที่มีคลื่น มีลม และในเวลาสงบเรียบตลอดจนในเวลาสนุกสนานเช่นคำวันนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นในการที่คุณประเสริฐ ทำงานมาได้จนถึงครบเกษียณอายุนี้ ก็น่าจะเป็นดีที่สุดในชีวิต ซึ่งผมเองก็นับว่าเป็นเพื่อนกับเขา มา ในโอกาสที่เขาจะจากไป ผมก็มีความยินดีอย่างที่สุด เพราะเขาจะจากไปด้วยดี ผ่านคลื่นผ่านลมมาหลายครั้งหลายหน ในโอกาสสุดท้ายนี้ ผมขอชักชวนท่านทั้งหลาย ดื่มเพื่อความสุขความเจริญของคุณประเสริฐ และขอให้มีความสุข อยู่สบาย ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย ที่แล้ว ๆ มา ขอให้ไปพักให้สบาย ๆ เสียคราวหนึ่งก่อน แล้วจะมาทีหลังก็ไม่เป็นไร จะมาเป็น

ผู้แทนก็ได้ เพราะมีความรู้ในเรื่องนี้มาถึง ๓๘ ปีแล้ว และผมเองก็อยากจะฟังคำพูดของคุณประเสริฐ ในสภานี้ในวันข้างหน้า ในโอกาสนี้ขอชักชวนตีพิมพ์เพื่อความสุภาพความเจริญของคุณประเสริฐ”

ต่อจากนั้น นายประสิทธิ์ ศรีสุชาติ รองเลขาธิการรัฐสภาได้เชิญให้ ๖ พรรค พลตรีศิริ สิริโยธิน ประธานสภาผู้แทน ขึ้นกล่าวเป็นอันดับต่อไป

๖ พรรค พลตรี ศิริ สิริโยธิน ประธานสภาผู้แทน ได้กล่าวมีความว่า

“ท่านองคมนตรี ท่านประธานรัฐสภาและเพื่อนสมาชิกรัฐสภาที่รัก

สิ่งสำคัญนั้น ท่านอดีตประธานสภาก็ได้กล่าวมาแล้ว และท่านประธานรัฐสภาก็ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าหากว่าจะให้กระผมกล่าวอีก ก็ไม่มีสิ่งใดจะนอกเหนือ นอกจากจะย้าถึงความสำคัญ และย้าถึงความดีเด่นของท่านเลขาธิการ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ว่าได้กระทำหน้าที่ของตนเอง โดยสมบูรณ์ กระผมเชื่อว่าคนเราเกิดมานั้น ต่างคนต่างมีหน้าที่ และต่างคนต่างมีอาชีพ แต่ถ้าในชีวิตของเรานั้น ถ้าใครสามารถจะประกอบอาชีพและหน้าที่ของตนเองจนถึงวาระสุดท้ายตามหน้าที่ของตนเองได้โดยปกติแล้ว เราย่อมถือว่าผู้นั้น เป็นผู้มีความสามารถ เพราะฉะนั้น กระผมขอยืนยันคำของท่านองคมนตรีที่กล่าวว่า วันนี้เรามีทั้งความยินดี และเรามีทั้งความเสียใจ ยินดีที่ว่าเราได้เห็นคุณประเสริฐ ได้มีอาชีพและได้ทำหน้าที่อย่างสามารถ จนสามารถดำรงตำแหน่งได้อย่างเรียบร้อย ไม่มีข้อบกพร่อง จนครบเกษียณอายุ ตัวกระผมเอง กระผมก็ยอมรับอย่างท่านองคมนตรีกล่าวว่า ในบางครั้งชีวิตของความเป็นประธานสภานั้น มันเหลือรับต่อพระเดชพระคุณทั้งหลายแล้ว แต่ว่าบางครั้งมันหาทางออกไม่ค่อยจะเจอ เวลาคุณทองดีกล่าวบ้าง คุณพิชัยกล่าวบ้าง คุณไชแสงกล่าวบ้าง คุณสนั่นกล่าวบ้าง คุณประสงค์กล่าวบ้าง เมื่อผมหาทางออกไม่ได้ ผมก็มองดูยอดองค์พระที่นั่งอนันตวิฆังฯ แหงนขึ้นไปมองดูจะหาคำตอบ บางคราวคุณประเสริฐได้ช่วยผมมากทีเดียว ลูกชิ้นมาซีแจ่งข้อบังคับ เพราะฉะนั้น ความเป็นประชาธิปไตยในสถาบันนี้ อยู่ที่เรียวแรงของเลขาธิการรัฐสภา ท่านได้ช่วยกระผม แต่ไม่ได้หมายความว่าช่วยกระผมเท่านั้น แต่ท่านได้ช่วยสถาบันนี้ ท่านช่วยความดำรงอยู่แห่งความเป็นประชาธิปไตยของชาติด้วย เพราะฉะนั้น ในโอกาสที่ท่านจะจากไปนั้น นอกจากจะยินดีในการที่ท่านสามารถทำงานจนครบเกษียณอายุแล้ว เราทุกคนจึงมีความเสียใจ เสียใจที่ว่ากระผมเคยได้ฟัง เพื่อนผู้แทนเคยได้ฟัง เพื่อนสมาชิกรัฐสภาเคยได้ฟัง ฟังเสียจนบางคนแอบไปฟังให้เขินลวงหน้าก็มีด้วย ก็ไม่รู้ว่เลขาธิการคนใหม่จะให้ฟังหรือไม่ให้ฟังอย่างนั้น แต่ก็คิดอะไรที่เป็น spirit อะไรที่เป็น tradition ที่กระทำมาแล้ว ก็ฝากไว้กับท่านเลขาธิการคนใหม่ด้วยว่า สงสารผู้แทนเถอะ เวลานี้ถูกจูน ถ้าหากว่าจะเขินลวงหน้าไป ๔-๕ วัน ก็ให้เถอะ นี้ก็พูดตามวิสัยผู้แทนของเรา นอกจากนั้น กระผมคิดว่ากระผมไม่มีสิ่งใดที่จะกล่าวอีก นอกจากขอรำพันถึงความดี โดยปกติวิสัยคุณประเสริฐ เป็นคนอารีอารอบมีอารมณ์รื่นเริง และเป็นผู้ที่ใช้สมรรถภาพโดยควรต่อเหตุการณ์ทุกอย่าง เพราะฉะนั้นด้วยเหตุนี้เอง ข้าพเจ้าขอ

เน้นให้เห็นความสำคัญในเพื่อนผู้แทนที่รักของข้าพเจ้าทุกคนว่าความสำคัญในหน้าที่นิติบัญญัติ นั้น องค์ประกอบที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เพราะฉะนั้นสิ่งทั้งหลายที่ท่านได้ทำไปตลอด ๓๘ ปีนั้น ความบกพร่องนั้น หาใช่ตัวท่านไม่ ที่มันล้มลุกคลุกคลานกันมา ในรัฐสภานี้ เป็นเหตุนอกอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐสภา ท่านได้ทำไปด้วยความสามารถเป็นอย่างดี ที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านสมาชิกและท่านที่เคารพอีกครั้งหนึ่ง โปรดจับแก้วขึ้นดื่มอวยชัยให้พรให้คุณประเสริฐ ได้อายุมั่นขวัญยืน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และไปมาหาสู่กับพวกเราเหมือนเช่นเดิมทุกประการเทอญ”

ต่อจากนั้น ท่านรองเลขาธิการรัฐสภา ได้กล่าวเชิญ วุฒฒ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ขึ้นกล่าวในอันดับต่อไป

วุฒฒ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ได้กล่าวมีความว่า

“ท่านองคมนตรี ท่านประธานรัฐสภา ท่านสมาชิกและท่านแขกผู้มีเกียรติ

วันนี้ผมต้องขอเรียนว่า ความจริงสิ่งนั้น ท่านนายกรัฐมนตรีท่านตั้งใจจะมาเอง แต่เนื่องจากท่านติดเป็นเจ้าภาพงานสำคัญ ท่านจึงมาไม่ได้ ความจริงท่านตั้งใจจะมา ท่านได้มอบของที่ระลึกให้ผม เพื่อมามอบให้กับคุณประเสริฐ ท่านเลขาธิการ เพื่อเป็นการไว้อาลัยในการที่ท่านได้ทำความดีไว้ในสภาแห่งนี้ ซึ่งท่านผู้มีเกียรติ ท่านผู้ใหญ่ทั้งสามท่านก็ได้กล่าวแล้ว ผมจะไม่เรียนอีก เพราะว่าเป็นเรื่องที่ซ้ำ ๆ กัน เพราะความดี ความดี ความดี นั่นคือความดีทั้งนั้น เพราะฉะนั้น ผมก็ขอล่าเพียงว่า ท่านนายกรัฐมนตรีท่านได้ฝากความปรารถนาดี และฝากความอาลัย และสิ่งของที่ระลึกที่จะได้มอบให้เป็นที่ระลึกว่า คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ท่านเลขาธิการ ท่านได้ทำความดีมาตลอดระยะเวลาในรัฐสภาแห่งนี้ ผมขอมอบของที่ระลึก ในนี้เป็นลายมือของจอมพล ถนอม กิตติขจร เขียนด้วยลายมือของท่านเอง อวยพรอยู่แล้ว”

เมื่อท่านเลขาธิการได้รับของที่ระลึกจาก วุฒฒ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา แล้วรองเลขาธิการรัฐสภาก็ได้กล่าวเชิญให้เลขาธิการรัฐสภากล่าวตอบ

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้กล่าวตอบมีความว่า

“วฒฒ ที่เคารพ ท่านสมาชิกแห่งรัฐสภาผู้มีเกียรติ และเพื่อนข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาที่รักทั้งหลาย

กระผมรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่ วุฒฒ ที่เคารพ และท่านผู้มีเกียรติที่รักทั้งหลายได้กรุณามาร่วมในงาน ซึ่งท่านรองเลขาธิการรัฐสภาได้จัดขึ้น ในนามของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เพื่อเป็นการไว้อาลัยที่กระผมได้ปฏิบัติราชการมาจนครบเกษียณอายุในวันนี้ กระผมรู้สึกปลื้มปิติเป็นที่สุด ที่กระผมได้รับเกียรติสูงสุดในชีวิตในวันนี้ ทั้งนี้ก็เพราะ วุฒฒ นายกรัฐ-

มนตรีหัวหน้าฝ่ายบริหาร ได้กรุณาขอให้ ๖พณฯ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา นำของที่ระลึกมามอบให้กระผม และได้มี ๖พณฯ เจ้าคุณมานวราชเสวี องคมนตรี ๖พณฯ ประธานรัฐสภา ๖พณฯ ประธานสภาผู้แทน ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติ รวมทั้ง ๖พณฯ รัฐมนตรีและท่านสมาชิกรัฐสภา ตลอดจนผู้มีเกียรติอื่น ๆ มาร่วมในงานนี้ กระผมจึงถือว่าท่านทั้งหลายได้ให้เกียรติแก่กระผมเป็นอย่างมาก กระผมจึงขอขอบพระคุณ ๖พณฯ และท่านทั้งหลายไว้ในโอกาสนี้

ตามที่ ๖พณฯ ได้กรุณากล่าวถึงความดีที่กระผมได้ปฏิบัติงานของสภามาตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการนั้น นับว่าเป็นนิมิตอันดีที่สุด ซึ่งกระผมมีความปรารถนาเหลือเกินจะได้ยินคำนี้ เพราะทำความดีแล้ว มีผู้เห็นความดี และกล่าวคำชมเชยขึ้นต่อหน้าท่านทั้งหลาย ณ บัดนี้ด้วยอันความดีที่กระผมได้ปฏิบัติมา ท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้วว่า รัฐสภานี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก่อนนั้นยังไม่มีผู้ใดทราบถึงวิธีปฏิบัติกิจการฝ่ายอำนาจนิติบัญญัติว่า มีวิธีปฏิบัติประการใด กระผมปฏิบัติราชการมาได้ ก็เพราะมีผู้บังคับบัญชาอบรมสั่งสอนวิธีปฏิบัติราชการให้ ท่านผู้นั้นคือท่านเจ้าคุณมานวราชเสวี ท่านเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระผมในขณะนั้น นอกจากเป็นผู้บังคับบัญชาแล้ว ท่านก็เสมือนเป็นผู้ปกครองของกระผมด้วยระหว่างที่ท่านเป็นประธานสภานั้น ท่านมาปฏิบัติราชการที่สภาเหมือนหนึ่งเป็นข้าราชการประจำ ท่านมาทำงานตั้งแต่ ๘.๓๐ นาฬิกา เลิก ๑๖.๓๐ นาฬิกา เวลากลางวันท่านก็มารับประทานอาหารร่วมกับพวกกระผม ท่านเป็นประธานสภานานที่สุด เป็นอยู่ถึง ๑๑ - ๑๒ ปี การปฏิบัติราชการในขณะนั้น หากมีเรื่องใดที่จะต้องนำเสนอท่านประธานจะต้องนำไปเสนอเองทุก ๆ ครั้ง ท่านประธานจะต้องแนะนำชี้แจงถึงระเบียบข้อบังคับเหตุผลที่ท่านส่งงานไป ครั้นแล้วก็ได้กล่าวอบรมสั่งสอนถึงวิธีการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ในเรื่องการศึกษาการกระทู้ถาม การพิจารณาญัตติ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ เล่าถึงกิจการของรัฐสภาในนานาประเทศเพื่อเป็นเครื่องประกอบความรู้ในการปฏิบัติงาน ส่วนที่กระผมกล่าวว่าท่านเสมือนเป็นผู้ปกครองของกระผมนั้น ก็เพราะในขณะนั้นท่านได้พยายามบังคับให้กระผมเรียนกฎหมาย ได้บอกว่า ถ้ากระผมจะรับราชการในสภานี้ต่อไป ในฐานะที่สภานี้เป็นสภานิติบัญญัติ จะต้องรู้กฎหมาย ต้องเรียนกฎหมาย ความจริงขณะนั้น กระผมเรียนกฎหมายอยู่แล้ว แต่ได้ปล่อยปละละเลย เพราะมาทำงานที่รัฐสภาแล้ว ท่านให้กระผมเรียนกฎหมายต่อไป จะขาดเหลือประการใด เกี่ยวกับค่าเล่าเรียนก็ตาม ค่าสมัครสอบก็ตาม ท่านจะให้ความอุปการะ เวลาสอบไล่ ท่านเรียกมาถามว่ากระผมสอบหรือเปล่า สอบวิชาอะไรได้บ้าง สงสัยวิชาอะไร ท่านอธิบายแนะนำให้เข้าใจ ด้วยคำแนะนำสั่งสอนและเอาใจใส่ของท่านนี้จึงทำให้กระผมเรียนสำเร็จ นับว่าเป็นพระคุณอย่างสูงแก่กระผมทำให้กระผมปฏิบัติราชการมาเป็นที่เรียบร้อยจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้มีพระคุณต่อมาได้แก่ท่านประธานวุฒิสภาและท่านประธานสภาผู้แทนซึ่งได้ให้อิสระเสรีในการปฏิบัติราชการของกระผม ท่านไม่ได้ก้าวก่ายในหน้าที่ราชการเลย มอบอำนาจให้กระผมดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตลอดมาและผู้ที่มีความสำคัญที่สุดที่ทำให้กิจการ

ของสภาดำเนินการไปได้โดยเรียบร้อยนั้น ก็คือข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภานั่นเอง ซึ่ง มีท่านรองเลขาธิการรัฐสภาลงไปได้ร่วมมือช่วยเหลือปฏิบัติงานของรัฐสภาด้วยดีตลอดมา กระผม คนเดียวย่อมไม่สามารถที่จะปฏิบัติกิจการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ที่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็ด้วย ข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้ให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติงานโดยตลอด กระผมจึง ขอขอบคุณเพื่อนข้าราชการทั้งหลายไว้ในที่นี้ด้วย ยิ่งกว่านั้น ท่านสมาชิกแห่งสภานี้ก็ได้กรุณาให้ ความร่วมมือทุกประการ จึงทำให้กิจการต่าง ๆ ที่กระผมได้ปฏิบัติไปแล้วเป็นผลเรียบร้อยดี อย่งไร ก็ดี หากการปฏิบัติใด ๆ ของกระผมที่กระทบกระเทือน หรือว่าไม่เป็นไปตามความต้องการของ ท่านสมาชิกบ้าง เช่น มีการแก้ไขกระทู้ถาม มีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติหรือญัตติต่าง ๆ และ บางกรณีก็ไม่ตามใจท่านสมาชิกในกรณีที่มีความต้องการจะทำอะไรในบางสิ่งบางอย่าง กระผม ขอประทานเรียนว่า ที่กระผมทำไป ก็ทำไปตามระเบียบข้อบังคับและวิธีปฏิบัติทั้งสิ้น ก็หวังว่า ท่านสมาชิกทั้งหลายคงจะโอโหสิให้แก่กระผมในโอกาสนี้ด้วย

กระผมเองนั้น นับว่าเป็นบุญที่สุดที่ ๖๗๖ ทั้งหลาย ได้มีความเมตตากรุณาแก่กระผม เป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่ท่านอดีตรัฐสภาผู้แทนราษฎร คือท่านเจ้าคุณมานวราชเสวีที่ได้กล่าวมาแล้ว และโดยเฉพาะท่านประธานวุฒิสภาผู้นี้ ท่านได้มีความกรุณาแก่กระผมมีความห่วงใยกระผมว่า ออกจากราชการไปแล้ว จะไม่มีงานทำ จะไปอยู่บ้านเฉย ๆ ท่านก็พยายามฝากฝังกระผมกับท่าน ผู้ใหญ่หลายครั้งหลายคราว ยิ่งกว่านั้นยังมีท่านสมาชิกอีกหลายท่านก็เป็นห่วงกระผม โดยเฉพาะ ท่านอาจารย์ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ท่านเห็นว่า กระผมออกจากราชการไปแล้ว จะไป นิ่งอยู่บ้านเฉย ๆ ก็ได้ให้ท่านอดีตรัฐสภาผู้แทนราษฎร ท่านมหาเกษม บุญศรี และท่าน สมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์อีกหลายท่าน มาชักชวน ขอให้ไปช่วยงานทางพรรค ในฐานะเป็น ที่ปรึกษา นับว่าท่านสมาชิกทั้งหลายได้มีความเมตตากรุณาแก่กระผมทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน ทุกฝ่าย กระผมจะไม่ลืมพระคุณที่ท่านทั้งหลายได้มีไมตรีจิตต่อกระผมเลย

กระผมขอประทานกราบเรียนว่า ตลอดระยะเวลาที่กระผมปฏิบัติราชการมา ดังที่ท่าน เจ้าคุณมานวราชเสวีได้กล่าวมาแล้ว กระผมเกือบจะกล่าวได้ว่า ไม่เคยขาดการประชุมเลย ทุกครั้ง ที่มีการประชุม กระผมมีหน้าที่อย่างไร ตั้งแต่เป็นหัวหน้าแผนก หัวหน้ากอง รองเลขาธิการและ เลขาธิการรัฐสภา ไม่ว่าคำมีติดตั้นประการใด กระผมจะต้องทำหน้าที่อยู่ที่ประชุมตลอด เว้น แต่ในสมัยประชุมสามัญคราวนี้เท่านั้น กระผมไม่ได้ขึ้นประชุมสภาผู้แทนเลย ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า เนื่องจากกระผมจะพ้นตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภาไปแล้ว และตามที่เคยเป็นมา มีผู้ที่เป็นเลขาธิการ รัฐสภามาแล้วทั้งหมด ๖ คน ทั้งกระผม มีท่านเลขาธิการสภาคนแรกเท่านั้น เพราะท่านเป็นผู้ ริเริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครอง นำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในประเทศไทย ท่านก็จำเป็นต้อง อยู่นิ่งที่จะต้องดำเนินงานในกิจการของสภาให้เข้ารูปเข้ารอยเสียก่อน ต่อจากนั้น ตั้งแต่ท่านเลขาธิการ คนที่ ๒ ถึงคนที่ ๕ ก็ได้รับแต่งตั้งมาจากข้าราชการผู้ใหญ่ของกระทรวงอื่น มาดำรงตำแหน่งเลขา-

ธิการรัฐสภาทั้งนั้น เว้นแต่กระผมผู้เดียว ซึ่งเริ่มต้นรับราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภานี้ได้เลื่อนขึ้นจนเป็นเลขาธิการรัฐสภา กระผมเห็นว่า เพื่อนของกระผม คือ ท่านรองเลขาธิการรัฐสภาผู้นี้ รับราชการในสภาตลอดมา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ กระผมจึงเปิดโอกาสให้ท่านรองเลขาธิการรัฐสภา ทำหน้าที่เลขาธิการในสภาผู้แทน เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้เห็นความสามารถ ทั้งนี้กระผมได้กราบเรียนท่านประธานวุฒิสภาและท่านประธานสภาผู้แทนให้ทราบความมุ่งหมายของกระผมไว้ก่อนแล้ว ได้มีท่านสมาชิกสงสัยว่า ทำไมกระผมจึงไม่ขึ้นประชุมสภาผู้แทน จึงขอเรียนชี้แจงด้วยเหตุนี้ ส่วนในหน้าที่เลขาธิการวุฒิสภานั้นกระผมได้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดมา เพราะว่าถ้ากระผมไม่ทำหน้าที่เลขาธิการวุฒิสภาแล้ว อาจมีผู้คิดว่ากระผมคงจะมีปฏิกริยาประการใดกระมังที่ไม่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ไม่ทำหน้าที่เสียเลย ด้วยเหตุนี้ เพื่อป้องกันข้อครหา กระผมจึงทำหน้าที่ของกระผมตลอดมาจนปัจจุบันนี้

ก่อนที่กระผมจะจากท่านทั้งหลายไป กระผมมีความห่วงใยเพื่อนข้าราชการในสภานี้ที่ร่วมรับราชการกับกระผมมาด้วยดี เพราะว่าเพื่อนข้าราชการของกระผมนั้น ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา ขณะที่สภานี้เป็นสภาว่างรัฐธรรมนูญ ไม่ได้เพิ่มตำแหน่ง และอัตราเงินเดือนเลย ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า ในขณะนั้นเป็นสภาว่างรัฐธรรมนูญ งานไม่มาก ดังนั้นผู้ที่มิช้องทาง ก็พยายามหาทางไปอยู่ที่อื่น ปรากฏว่าไปอยู่กระทรวงมหาดไทย ก็เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้ว ไปอยู่กระทรวงการต่างประเทศ ก็เป็นทูต ผู้แทนประเทศไทยไปแล้วทั้ง ๆ ที่เพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จัดรายงานการประชุมอยู่ด้วยกัน ในขณะนี้อย่างเป็นชั้นตรี อย่างสูงก็ขึ้นโท ด้วยเหตุนี้แหละ เมื่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภามีโอกาสและมีตำแหน่งอัตราเงินเดือนสูงว่างลง กระผมก็ขอความกรุณาต่อท่านประธาน กระผมขอฝากไว้ เพราะในฐานะที่กระผมเป็นผู้บังคับบัญชาเขาเมื่อจะจากไปก็ขอฝากท่านประธานได้กรุณาพิจารณาถึงเจ้าหน้าที่ผู้ทอดทนเพื่อหวังความเจริญก้าวหน้าในรัฐสภานี้ ขอได้โปรดพิจารณาถึงเจ้าหน้าที่ของสภาดังกล่าวแล้วด้วยจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ในโอกาสสุดท้ายนี้ กระผมขอกราบขอบพระคุณ ฯพณฯ และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง และขออาราธนาอานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาลให้ ฯพณฯ และท่านทั้งหลาย ที่มีใจกรุณาต่อกระผม จงประสบความสำเร็จพิพัฒน์มงคลสมบูรณ์พูนผลด้วยสิ่งอันพึงปรารถนาทุกประการ ขอขอบคุณครับ

งานเลี้ยงเพื่อแสดงความไว้อาลัย แด่นายประเสริฐ ปัทมะสุกนธ์ เลขาธิการรัฐสภาได้ดำเนินไปอย่างสมเกียรติ ทั้งท่านสมาชิกสภาหลายท่านและข้าราชการ ได้แสดงการรื่นเริงด้วยตนเอง เช่น มีการเล่น และร้องเพลงอันไพเราะอย่างสนุกสนานเป็นกันเองตลอดงาน งานนี้ได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจนใกล้เวลา ๒๔ น. จึงได้ยุติ.

เกียรติย่อมไม่ละทิ้งผู้กระทำความดี

โดย บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร

คำว่า “เกียรติ” ได้แก่ลักษณะที่ได้รับยกย่องจากบุคคลอื่น เกียรตินั้นจะเกิดขึ้นแก่ผู้ใด ผู้นั้นต้องกระทำความดี มีความประพฤติดีประพฤติดชอบ ประกอบด้วยเมตตาอารี บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม คนมีเกียรติย่อมเป็นที่รักใคร่ ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลอื่น จะอยู่แห่งหนตำบลไหน จะทำอะไรก็จะมีคนยกย่องนับถือตรงกันข้าม คนไม่มีเกียรติจะไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ ไปที่ไหน ทำอะไร ย่อมมีแต่ความขัดข้อง ไม่ได้รับการช่วยเหลือ เป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป ฉะนั้น เกียรติจึงเป็นสิ่งสำคัญ สมดังคำประพันธ์ภาษิตว่า “ชมเม รุติ น วิหาคติ กิตติ แปลความว่า เกียรติ (การได้รับยกย่องโดยคุณความดี) ย่อมไม่ละทิ้งผู้ตั้งอยู่ในธรรมคือความดี” โดยเหตุที่นายประเสริฐ บัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภา ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งไปแล้วเพราะครบเกษียณอายุ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาซึ่งเคยอยู่ใต้บังคับบัญชาของท่าน ได้จัดงานเลี้ยงเพื่อแสดงความไว้อาลัยในตัวท่านที่ได้ปกครองบังคับบัญชา มีความเมตตาปรานีให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภามาตลอดเวลาแล้วนั้น มิใช่ท่านจะได้กรุณาปรานีแก่พวกเราในขณะที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาพวกเราเท่านั้น ก่อนที่ท่านจะจากไป ท่านก็มีความห่วงใยพวกเราอยู่ พยานในข้อนี้ปรากฏในคำกล่าวอำลาของท่านในงานเลี้ยงเพื่อไว้อาลัยท่านที่มีขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ ซึ่งท่านได้กล่าวฝากพวกเราไว้กับท่านประธานรัฐสภาผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพวกเรา มีความตอนหนึ่งว่า

“ก่อนที่กระผมจะจากท่านทั้งหลายไป กระผมมีความห่วงใยเพื่อนข้าราชการในสภานี้ที่ร่วมรับราชการกับกระผมมาด้วยดี เพราะว่าเพื่อนข้าราชการของกระผมนั้นตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา ขณะที่สภานี้เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ได้เพิ่มตำแหน่ง และอัตราเงินเดือนเลย ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า ในขณะที่นั้นเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญงานไม่มาก ดังนั้นผู้ที่มิช้องทาง ก็พยายามหาทางไปอยู่ที่อื่น ปรากฏว่าไปอยู่กระทรวงมหาดไทย ก็เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้ว ไปอยู่กระทรวงการต่างประเทศ ก็เป็นทูต ผู้แทนประเทศไทยไปแล้ว ทั้งๆ ที่เพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จัดรายงานการประชุมอยู่ด้วยกัน ในขณะนี้ยังเป็นชั้นตรี อย่างสูงก็ชั้นโท ด้วยเหตุนี้แหละ เมื่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภามีโอกาสและมีตำแหน่งอัตราเงินเดือนสูงว่างลง กระผม

ก็ขอความกรุณาต่อท่านประธาน กระผมขอฝากไว้ เพราะในฐานะที่กระผมเป็นผู้บังคับบัญชาเขา เมื่อจะจากไปก็ขอฝากท่านประธานได้กรุณาพิจารณาถึงเจ้าหน้าที่ผู้ที่อดทนเพื่อหวังความเจริญก้าวหน้าในรัฐสภา ขอบใจโปรดพิจารณาถึงเจ้าหน้าที่ของสภาดังกล่าวแล้วด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง"

ด้วยเหตุนั้น แม้ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภาได้จากไปแล้ว แต่ความเมตตาปรานีของท่าน ที่มีต่อบรรดาข้าราชการทั้งหลาย มิได้จากไปด้วย ยังปรากฏอยู่ในดวงใจของพวกเราเสมอ นับว่าท่านเป็นผู้ทรงไว้ด้วยเกียรติอย่างสูงเพราะได้กระทำความดีทั้งกาย วาจาใจ จึงได้รับยกย่องสรรเสริญ ในน้ำใจของท่านอันเปี่ยมด้วยคุณความดี เกียรติจึงไม่ละทิ้งท่านผู้หนึ่งซึ่งกระทำแต่ความดี และนอกจากบรรดาข้าราชการซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภา ได้รำลึกถึงท่านแล้ว ท่านสมาชิกวุฒิสภา และท่านสมาชิกสภาผู้แทนก็ได้ออกปากปรารภถึงอภิยาชัยไมตรีอันดีงามของท่าน อยู่เสมอ แม้แต่สื่อมวลชนซึ่งรู้จักกับท่านก็เช่นกัน ได้ระลึกถึงท่านอยู่ ถึงกับได้มีข่าวและรูปถ่าย ในงานเลี้ยงซึ่ง ๖ พรรค ประธานรัฐสภา เป็นประธานในงาน ลงในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ดังปรากฏแล้ว

ด้วยความที่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภา ได้ปฏิบัติราชการมาแต่ต้น จนครบเกษียณอายุเป็นเวลากว่า ๓๘ ปี หนังสือพิมพ์บางฉบับ ได้ลงบทความเกี่ยวกับท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภา เสนอต่อประชาชน ทั้งนี้ ยังเป็นประจักษ์พยานในความพึงพอใจของสื่อมวลชน ซึ่งมีต่อท่านผู้นี้ ข้าพเจ้าในฐานะบรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร ซึ่งเคยอยู่ใต้บังคับบัญชาท่าน มาเป็นระยะเวลาานาน และได้รับผลแห่งเมตตากรุณาจากท่านด้วยผู้หนึ่ง มีความปลื้มใจที่มีผู้แสดงความอาลัยและชมเชยการปฏิบัติงานของท่านเป็นอันมาก ข้อนี้พึงเห็นได้จากคำกล่าวไว้อาลัยของ ๖ พรรค เจ้าคุณมานวราชเสวี องคมนตรี ๖ พรรค พันเอก นายวรการบัญชา ประธานวุฒิสภา และ ๖ พรรค พลตรี ศิริ สิริโยธินประธานสภาผู้แทน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น ๖ พรรค จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีได้กรุณาให้ของเป็นที่ระลึกแก่นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ผู้ปฏิบัติราชการมาด้วยดี จนครบเกษียณอายุอีกด้วย หลักฐานดังกล่าวมานี้ ข้าพเจ้าได้นำลงในหนังสือรัฐสภาสารฉบับประจำ เดือนกันยายน ๒๕๑๔ โดยละเอียดแล้ว

หลังจากนั้น ก็ได้มีหนังสือพิมพ์หลักเมืองในสมัยไทยเดลี และหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ลงบทความเกี่ยวกับท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภา ต่อมาอีก เพื่อให้เรื่องนี้ปรากฏแก่ท่านผู้อ่าน ข้าพเจ้า จึงได้นำบทความในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมาลงในหนังสือรัฐสภาสารนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการรัฐสภาผู้พ้นตำแหน่งไปด้วยดีเพราะบำเพ็ญความดีมาแต่ต้น ดังต่อไปนี้

ไทยเดลีประจำวันอังคารที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๔ ในคอลัมน์ "เสียงจากผู้อ่าน" ว่า
คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

เลขาธิการรัฐสภา คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ คนดีศรีอยุธยา เพราะพื้นเพเป็นชาวพระ-

นครศรีอยุธยาเช่นเดียวกับอดีตเลขาธิการรัฐสภา คุณเจริญ ปัทมาโร ผู้ล่วงลับไปแล้ว ชีวิตงานด้านรัฐสภาตั้งแต่สมัยสภาผู้แทนราษฎรมาจนถึงวันครบเกษียณอายุราชการ ๑ ตุลาคมศกนี้เป็นเวลาสามสิบแปดปี

ธรรมศาสตร์บัณฑิตหนุ่มได้เข้าทำงานสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนมาตั้งแต่สมัยหลวงคหกรรมบดี - นายจิตตเสน ปัญจะ - นายทองเปลว ชลภูมิ และจนกระทั่งนายเจริญ ปัทมาโร ภายได้บังคับบัญชาเจ้าคุณมานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร พระยาศรยุทธ เสนี นายพिंगศรีจันทร์ นายเกษม บุญศรี พระราชธรรมนิเทศ พล.อ. พระประจันปัจจนึก พลเอกหลวงสุทธิสารรรณกร นายวรการบัญชาและ พล.ต.ศิริ สิริโยธิน สำหรับผู้แทนราษฎรชุดที่สอง (เลือกตั้งโดยประชาชน) พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นมา ต่างก็ได้ร่วมงานมากับ คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ด้วยกันทั้งสิ้น

จากความรู้ความชำนาญในด้านงานของสภา สามารถช่วยเหลือบรรดาสมาชิกทั้งเก่าและใหม่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภาให้เป็นไปด้วยดี และเชื่อว่าสมาชิกส่วนใหญ่ต่างก็แจ่มอยู่แก่ใจด้วยกันทั้งสิ้น

นอกเหนือจากด้านงานทางสภา ยังเป็นผู้ริเริ่มในด้านการหาที่อยู่ให้แก่สมาชิกสภาผู้แทน ด้วยการชักชวนข้าพเจ้าให้ร่วมกันหาเงินมาซื้อที่ดินตำบลสามเสนในเมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าขอรับรองให้พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ให้หาทางช่วยเหลือ พล.ต.อ.เผ่าก็ได้มีหนังสือถึงพันเอกช่วง เขวงศักดิ์สงคราม ผู้จัดการธนาคารมณฑลในครั้งนั้นให้จ่ายเงินเป็นค่าซื้อที่ดิน และให้มีคณะรับผิดชอบนำเงินส่งใช้ และจัดแบ่งสรรปันส่วนที่ดินให้แก่ สส. ทั้งหลายที่เดือดร้อนด้านที่พักอาศัยจึงได้เกิดมีซอยมิตรอนันต์ ตำบลสามเสนในถนนนครไชยศรีอยู่มาจนทุกวันนี้ และมีผู้จัดรวมสี่คนคือ ข้าพเจ้า นายเจริญ ปัทมาโร นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และนายกลม วาดเขียน มีนายประหยัด แดงอินทวัฒน์เป็นผู้ทำหน้าที่เลขานุการ จนกระทั่งสามารถส่งใช้เงินต้นและดอกเบี้ยนับสิบ ๆ ล้าน คือให้แก่ธนาคารได้หมดโดยไม่มีหายหกตกหล่น และที่ดินหรือซอยมิตรอนันต์ก็ได้มอบให้เป็นสมบัติของเทศบาลนครกรุงเทพมหานครประจำวันนี้ จากราคาที่ดิน ตารางวาละสี่ห้าร้อยบาทมาเป็นสองสามพันบาทต่อตารางวาในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนมือไปเป็นคนอื่น นอกจาก สส. เกือบหมดแล้ว เนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง

ผลงานชิ้นสุดท้ายที่คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ได้ทำไว้อันควรแก่การยกย่องสดุดีก็คือการริเริ่มในด้านการก่อสร้างสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งกำหนดเอาที่ดินในบริเวณรัฐสภานั้นเองเพื่อใช้เป็นที่พักประชุมและสำนักงานของเลขาธิการและสโมสร เป็นอาคารสามหลังดังนี้

อาคารหลังที่ ๑ ที่ทำงานของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา (แบ่งเป็นสามชั้น) มีห้องประชุมสภาด้วย อาคารหลังที่สอง แบ่งเป็นเจ็ดชั้น มีห้องสมุด โรงพิมพ์ ห้องทำงานของวุฒิสมาชิก

และสมาชิกสภาผู้แทน

อาคารหลังที่สาม เป็นสโมสร

ซึ่งอาคารรัฐสภา ดังกล่าวมาโดยย่อนี้ได้เริ่มการมาตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ และในวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๑๔ ก็ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์ โดยประธานรัฐสภา ในอนาคตอันใกล้สถาบันนิติบัญญัติก็จะได้สถานที่อันโอโถงเป็นเอกเทศของตน เพื่อใช้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภาหรือปฐภาคคนที่สอง ก็พ้นตำแหน่งแล้วในวันที่ ๑ ตุลาคมคนี้ แต่ก็ยังคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือ สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งเหลือไว้ซึ่งอนุสรณ์ด้านผลงาน ซึ่งได้คลุกคลีมาแล้วกว่าสามสิบแปดปี รวมทั้งจะได้เป็นสมาชิกรัฐสภาชุดแรกที่จะประเดิมใช้สถานที่แห่งใหม่นี้ด้วย

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภทที่ ๑ แห่งจังหวัดเชียงใหม่เลือกตั้งมาเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ และเคยร่วมงานมากับคุณประเสริฐ จึงขอสดุดีในผลงานด้านการบริหารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนมาด้วยดีในวันที่ได้พ้นจากตำแหน่งอันยาวนานไปแล้วเพื่อความระลึกถึงตลอดกาล

สุวิช พันธ์เศรษฐ

นายสุวิช พันธ์เศรษฐ

อดีต สส. เชียงใหม่

ไทยเดลีประจำวันพุธที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๔ พาดหัวเรื่องว่า “ปัญหาขัดข้องหมองใจ” โดย “อสนีบาต” ว่า

ตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๘ เมื่อบุคคลเกษียณอายุราชการ คุณวุฒิอันนั้นก็ตายตามไปด้วย เว้นแต่บุคคลบางจำพวก การเมืองก็เป็นเช่นนั้น ดังพระนิพนธ์เสด็จในกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ “อะไรอะไรเหลวไหลหมด ล้วนสมมติปิดกันเอง เสมือนผงหลงอลเวง เคว้งคว้างแลบแวบเดียวหาย”

พระนกร

๙ ตุลาคม ๒๕๑๔

เรียน คุณอดสินีบาทที่นับถือ

ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่องของ คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ เลขาธิการรัฐสภาซึ่งครบเกษียณอายุราชการใน ๑ ตุลาคม ศกนี้ ซึ่งเขียนโดย สุวิชช พันธเศรษฐ นับว่าเป็นการถูกต้องทุกประการ แต่มีที่คลาดเคลื่อนอยู่ตอนหนึ่งก็คือ ที่ว่า คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ยังเป็นวุฒิสมาชิกอยู่นั้น ความจริงเมื่อมีการจับสลากออกจากสมาชิกภาพครั้งจำนวนเมื่อ ๓ กรกฎาคมนี้ ผู้ที่จับสลากพ้นจากสมาชิกภาพส่วนมากได้รับเลือกซ้ำเข้าไปอีก เว้นแต่คุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ และอีกสองสามคนเท่านั้นไม่ได้รับการเสนอชื่อให้รับตำแหน่ง

ทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยคุณประเสริฐจวนปลดเกษียณอายุราชการแล้ว ไม่มีประโยชน์ต่อพรรค สปท. อีกต่อไป หรือมีผู้วิ่งเต้นขอเข้าเป็นแทนก็เป็นได้ จึงใคร่ที่จะขอร้องท่านได้ช่วยแถลงให้บรรดามิตรสหายของคุณประเสริฐได้หายข้องใจด้วย เพราะเมื่ออดีตสมาชิกจำนวนมากคิดว่าคุณประเสริฐยังคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาอยู่ในฐานะที่เป็น ธรรมศาสตร์บัณฑิต และเป็นข้าราชการกองเลขาธิการรัฐสภาผู้มีความรู้ด้านรัฐสภามาตั้งแต่ชั้นผู้น้อยจนปัจจุบัน เฉพาะดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการมากี่สิบปี นับว่าทรงคุณวุฒิทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญได้ จึงเรียนทักท้วงข้อความที่คลาดเคลื่อนมายังท่านแล้วแต่จะเห็นสมควรขอขอบคุณ

ขอได้รับความนับถือ

อดีต สส. หลายสมัย

คุณอดีต สส. หลายสมัย

คุณก็ทราบดีว่า อดีต สส. สุวิชช พันธเศรษฐ ที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองของไทยเดลินั้น จะเขียนเรื่องผู้ใดในด้านประวัตินั้นน้อยมาก เพราะเมื่อวางมือจากการเมืองแล้วก็ไม่ได้อย่างเหยียบไปรัฐสภาอย่างอดีต สส. คนอื่น เท่าที่ปรากฏก็มีการเขียนไว้อาลัยแก่อดีตนักการเมืองเช่น คุณดวง อภัยวงศ์ เจ้าคุณศรราชพิพัฒน์ ท่านสิทธิพร กฤดากรและ ดร.โชติ คุ่มพันธ์ว

สำหรับคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ อดีตเลขาธิการที่ปลดเกษียณอายุคราวนี้เป็นพิเศษ สำหรับผู้ที่รู้จักกันมาแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ และเคยร่วมงานด้านจัดที่อยู่อาศัยให้แก่ สส. ในสมัยต่อมา ดังปรากฏที่เขียนมาแล้ว ผู้เขียนก็คงคิดเอาไว้ เมื่อสมาชิกผู้จับสลากพื้นตำแหน่งวุฒิสมาชิกส่วนมากได้รับแต่งตั้งซ้ำอีก ก็คงคิดว่าคุณประเสริฐก็คงได้รับเลือกตั้งซ้ำเข้าไปคงไม่มีโอกาสได้สอบ-ทานจากคุณประเสริฐได้

แต่ก็เป็นการดี เพราะการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๘ กำหนดให้ เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน อดีต สส. เชียงใหม่ผู้เคารพในหลักการของรัฐธรรมนูญ จึงมั่นใจว่าคุณประเสริฐคงได้รับตั้งซ่อมซ้ำเช่นเดียวกับสมาชิกอื่นจำนวนมากซึ่งเปรียบเทียบกับคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์แล้ว ก็ยังด้อยกว่าในด้าน ความรู้และทางปฏิบัติด้านรัฐสภาเป็นอันมาก เป็นอันว่าผู้ที่ครบเกษียณอายุราชการคุณวุฒิที่มีอยู่ แล้วก็พลอยเกษียณอายุตามไปด้วย ความคลาดเคลื่อนก็คงเป็นไปในทำนองนี้ อดีต สส. เชียงใหม่ ผากบทพระนิพนธ์ตอนหนึ่งในคัมภีร์ รุไบยัต ของโอมาร์คัยยาม ของเสด็จในกรมพระนราธิป-ประพันธ์พงศ์มาดังนี้

“ของดีดีเด็ด เหมือนเพชรเหมือนทอง ถึงไร้เจ้าของก็เหมือนตัวยังถึง ช่อนตุ้ดูดถึงขุด-หลุมฝัง ย่อมมีวันปลั่ง อลิ่งนั่งชุ่นเอย” และ

“อะไรอะไรเหลวไหลหมด ล้วนสมมติปิดกันเอง เสมือนผงหลงอลเวง เคว้างคว้างแฉลบ แฉบเดียวหาย”

อสนีบาต

และหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ประจำวันอาทิตย์ที่ ๑๐ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๑ ลงข่าวว่า ด้วยความมึกตเวทิตาธรรม ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหลายทั้งปวง ได้โปรดดลบันดาลประทานพรให้นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์อดีตเลขาธิการ รัฐสภา จงมีอายุยืนขวัญยืนตลอดกาล คิดสิ่งใดอันเป็นสิ่งมิ่งมงคล ซึ่งไม่เหลือวิสัย ขอให้สำเร็จ ผลตั้งมโนรถ เทอญ.

THE BANGKOK POST

Sunday magazine

BANGKOK SUNDAY OCTOBER 10, 1971

Politics is so much like history

Looking Back

THEY SAY THAT POLITICS IS something that easily gets into your system. Once you have been involved in it, chances are that it will stick with you the rest of your life.

And that is true in the case of Mr. Prasert Pattamasukhon, secretary-general of the National Assembly who has just retired at the beginning of this month, after having spent not less than 38 years of his life inside the Assembly.

"I was one of the first batch of people chosen to work on the administrative side of the assembly right after the revolution in 1932," he said.

There were altogether six of them. Mr. Prasert himself was at that time still studying in Thammasat University.

"After the change of government from absolute monarchy to constitutional monarchy, the country was going to have its own Parliament for the first time and they needed some people to work for the Assembly," he said. "At first we had to work very hard indeed, with the preparation for the opening of the assembly, the procedural arrangements, fixing up the places and system of working and so forth."

It was fascinating to listen to a man with such a vast experience in politics reminiscing of his years in the assembly. Particularly in the case of Mr. Prasert who has been with the assembly throughout its 39 years of life and has witnessed all kinds of changes that have taken place in the nation's centre of government.

THE BANGKOK POST
Sunday magazine

OCTOBER 10, 1971

"It was very difficult and hectic at first," recalled Mr. Prasert. "I remember we had to work hard to cope with all the unexpected workload that kept cropping up. Everybody was new in the work. Never before had the country ever had an Assembly. We had to think hard of all possible ways to cover all aspects of the work."

"Very few people had any ideas of what to be done. At that time, Luang Pradit (Mr Pridi Phanomyong) seemed to know more than anybody else and everyone had to go to him to ask for advice."

Election for the representatives to the House was an innovation. After the revolution on April 24, 1932, an interim constitution was declared on the 27th and the following day, the assembly was set up and members were appointed. Luang Pradit became the first secretary-general to the Assembly. He was also holding a post of a

minister without portfolio.

The first assembly was formed to draw a constitution for the country. It was completed and declared on December 10 of the same year.

"The Assembly was very powerful at that time," said Mr Prasert.

"It had the power to nominate the prime minister. The first man who was asked to be the prime minister by the assembly was Phya Manopakornnithada. I remember vividly that he asked for time to think it over and to consult Luang Pradit first. This was also recorded in the memo of the meeting. Shortly afterwards, he agreed to the appointment."

But the representatives from the people had not been elected until November 15 of the following year. Two categories of members came to Parliament: the first one were the 78 representatives elected by district representatives who in turn were chosen by the people in the districts, and the second category of members, also numbering 78, came to hold session in the same assembly.

The early period of constitutional monarchy in Thailand was full of excitement and anxieties some of which Mr Prasert remembered very well until today:

"There was the time when King Phra Pok Klao (Rama VII) abdicated. The assembly was caught rather unaware of it and we had to sit back and think of a way to cope with the situation. Luckily, it came out fine in the end."

"And there was another time when the Prince Regent (Prince Aditya) sent us a letter indicating his wish to resign from the post. The matter was discussed fully until late hours in the assembly and the permission for resignation was granted."

"Then immediately we received another letter from the prince saying that in his previous letter he was only contemplating to resign from the regency, he did not actually want to resign."

"We had to rush back to the assembly and discuss the matter all over again. It was such a hectic time for us."

All through his 38 years with the assembly, Mr Prasert has witnessed every step of changes inside the National Assembly

"When the Assembly first came into existence," he said, "most members were still restrained and reserved in their attitudes and expressions in the debate. The discussion was less heated. Everybody was still possessing a certain degree of inhibition. Nobody raised his voice unnecessarily."

"They were restrained even in the way they dressed. In those days, men wore Pa Chong Kraben (a kind of sarong-like cloth in plain colour silk with its end gathered up and tucked at the back) and Nehru-style jacket. Only a few members who had received their education abroad came to the session in Western-style suits."

"They were so proper in their manners and so polite to each other in those days."

But the Assembly had never been lacking in colourful members who added zest and vitality plus occasional laughter to the house.

"There was Mr Cham Chamrasnetr," reminisced Mr Prasert, "MP from Nakhon Si Thammarat who walked into the assembly hall holding a lantern and complaining that the country was in such a gloomy state that one had to carry a lantern wherever one went. Sometimes, he even stripped off his shirt and sat down on the lawn in the Assembly compound to worship the sun."

"Some members accused him of being insane but the constitution arbitrators ruled that he was all right and could carry on with his work."

"Then there were some other members who like to do things that would draw attention to them such as Mr Kularb Keovimol and Mr. Kokiat Sattasen who carried satchels into the House."

Mr Prasert thinks that contemporary members of Parliament know more about their duty and the functioning of the Assembly than those in the past. They also have a wider scope of knowledge and the debate and questions in the House have become more relevant and deeper in subject-matters.

"That is a good sign for our democracy," said Mr Prasert who had just been given a silver cigarette box by Prime Minister Thanom Kitiakachorn in appreciation of his long service to the National Assembly. "I myself feel very glad about it."

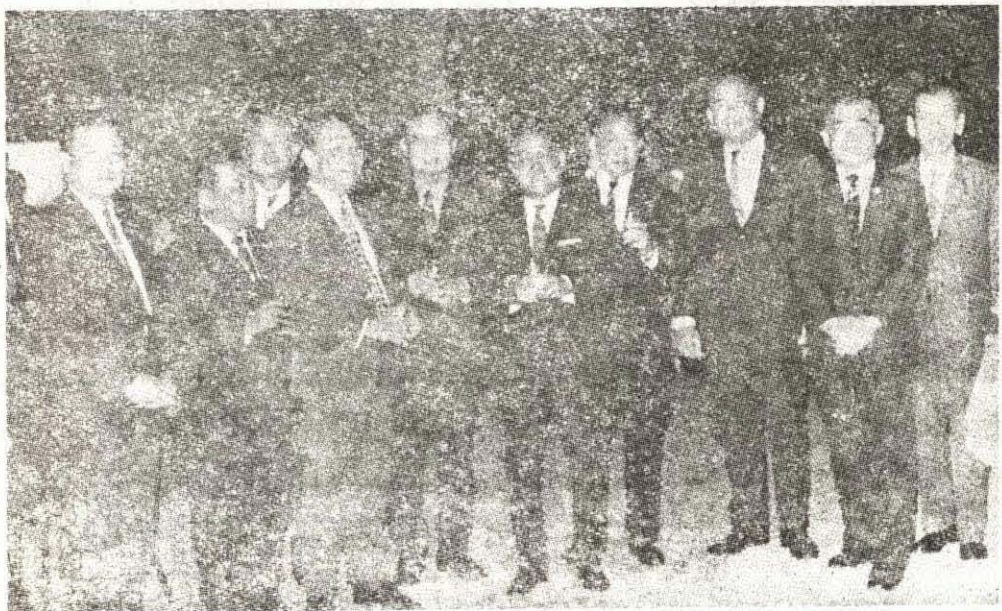
-Banyat Tasaneeyavej

วพณว พระยฆมานวราชเสวี องคมนตรีกล่าวไว้อาลัยในการที่ นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ จะพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภา เพราะครบเกษียณอายุ เนื่องในงานเลี้ยงที่สมาชิกรัฐสภา และข้าราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา จัดขึ้นเพื่อแสดงความไว้อาลัย เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔

ภาพลำดับต่อไปนี้เป็นภาพเท่าที่ถ่ายได้ในงานเลี้ยงซึ่งสมาชิกรัฐสภา และข้าราชการ-
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้จัดขึ้น ณ บริเวณรัฐสภา เพื่อแสดงความไว้อาลัยแก่ นายประเสริฐ
ปัทมะสุนทร ผู้ต้องพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภาเพราะครบเกษียณอายุ

๓๐ กันยายน ๒๕๑๔

นอกจากท่านที่เคารพนับถือทั้งหลาย จะได้กล่าวและเขียนยกย่องสรรเสริญในการวางแผนและดำรงชีวิตของคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ซึ่งเป็นไปอย่างซื่อสัตย์สุจริตจวบจนเกษียณอายุราชการแล้ว ท่านรัฐบุรุษอาวุโส "ปรีดี พนมยงค์" ยังได้กรุณาเขียนชมเชยไว้ในจดหมายส่วนตัวที่มีถึงคุณประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ ดังนี้

องโตนี่

วันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔

ประเสริฐ น้อยรัก

ได้รับจดหมายของน้องลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม พร้อมทั้งของต่าง ๆ ที่ฝากคุณภรรยามาให้แล้ว ขอบใจน้องมากและขอให้น้องขอบใจแทนพี่ต่อผู้ที่ปรารถนาดีฝากของมาให้พร้อมทั้งขออวยพรให้ผู้นั้นมีความสุขความเจริญยิ่ง แม้น้องจะได้กล่าวถึงความทรงจำเกี่ยวกับการที่พี่ได้มีส่วนช่วยเหลือน้องบ้างก็ตาม แต่ก็เป็นภาระที่น้องได้ขยันหมั่นเพียรในการศึกษาและในการทำงานเพื่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม น้องจึงได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่เป็นเกียรติอันสูงสุดของข้าราชการประจำ การที่น้องต้องพ้นหน้าที่ประจำทางราชการก็เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเกษียณอายุ ขอให้น้องภูมิใจว่าน้องได้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่มี ความเสียหายหรือไม่มีล้มเหลวอย่างใดเลยในการปฏิบัติราชการ พี่จึงขอสรรเสริญและเชื่อว่าผู้แทนราษฎรทุกคนอีกทั้งราษฎรที่เกี่ยวข้องกับผู้แทนราษฎรก็คงสรรเสริญ และเห็น คุณความดีของน้อง

โอกาสนี้ พี่และพี่ผู้หญิงขอส่งความรักและความปรารถนาดีมายังน้องและขออวยพรให้น้องและครอบครัวประสบสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคลพร้อมด้วยอายุยืนนาน มีพลานามัยสมบูรณ์และมีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ด้วยความรักและคิดถึง

ปรีดี พนมยงค์

รายนามเจ้าของพวงมาลา และดอกไม้ ที่นำมาเพื่อเป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์

๑. พลตรี กระวี-ปัทมาวดี สุทัศน์ ณ อยุธยา	๒๔. คณะสงฆ์-กรรมการวัดกลางท่าเรือ
๒. กองพลที่ ๑ รักษาพระองค์	๒๕. คณะเทศมนตรี-พนักงานเทศบาลตำบล
๓. กองอนามัยสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร	ตำบลท่าเรือ
๔. กรมการขนส่งทหารบก	๒๖. คณิง-สมบูรณ์ ฤไชย
๕. กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์	๒๗. คณะสงฆ์อัมพวัน
๖. กำพล-ประณีตศิลป์ วัชรพล	๒๘. งานอนามัยสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
๗. กองกำกับการโรงเรียนนายสิบตำรวจ	๒๙. งานอนามัยสำนักงานเขตพญาไท
๘. กมล-สุธี จิตรารักษ์	๓๐. ศ.นพ.จำลอง-คุณหญิงตระหนักจิต หะริณสุต
๙. กองกำกับการโรงเรียนตำรวจภูธร ๖	๓๑. เจ้าศรีรัตน์ ณ ลำปาง
๑๐. ร้อยโทการุณย์-พันเอกหญิงสุรภี เหมวนิช	๓๒. จักรवाल-วรรณิ กาญจันรานนท์
๑๑. โภคส-ประภาศรี อนันตพงศ์	๓๓. พลตรี จินดา รัตยาภาษ และภริยา
๑๒. พล.ต.กิติ-พรรณทอง ทรงวรวิทย์	๓๔. จากเพื่อน รชศ ๓
๑๓. ครอบครัว "โกมลกาญจน์"	๓๕. จงดี คู่แม่ ชูการ ร.ย.ส. ๓
๑๔. กลุ่มวันพฤหัสบดีโรงงานยาสูบ	๓๖. จินดา-ศักดิ์ชัย ตามครองชัย
๑๕. กิตติ-ระเบียบ กรินทสุทธิ	๓๗. พล.ต.จำลอง-จารีทิพย์ อุซุโกมล
๑๖. ข้าราชการกองการบิน ขส.ทบ.	๓๘. ฉวี ยูประพัฒน์ และครอบครัว
๑๗. ขจร-สุภา เทพยปฏิพัทธ์	๓๙. พ.ต.อ.เฉลิมชาติ-ปริมใจ ฉายะชาติ
๑๘. ข้าราชการ กบร.ขส.ทบ.	๔๐. นางฉลขลชัย พलगกู, ลักษณะ วงศาโรจน์,
๑๙. ข้าราชการกองคลังและซ่อม ขส.ทบ.	ทองกร สุวรรณภารต
๒๐. ข้าราชการพันขส.ที่ ๒ (ผสม) กรม ขส.ร.อ.	๔๑. พล.ต.ต.ชาญ-นันทพันธ์ รัตนธรรม
๒๑. คมขำ-ละเอียด	๔๒. เชิดไชย นวะมะรัตน์
๒๒. คณะพยาบาล ร.พ.เวชศาสตร์เขตร้อน	๔๓. เชื้อชาย-นงเยาว์ เม่นฉาย
๒๓. คณะครู	๔๔. พลตรี ชัชชม-จงพิศ กันหลง

๔๕. ชวน-สำราญ พูนคำ
 ๔๖. น.ต.ชัยสิทธิ์-จิรภา
 ๔๗. ชาวร้านค้าสามเสน
 ๔๘. พ.ต.ท.ชัยรัตน์-สุนทรี พรหมสุข
 และครอบครัว
 ๔๙. เชื้อ-เพื่อนสุวรรณภานุ
 ๕๐. ชอบ-สมบุญ ชัยประภา
 ๕๑. ชวน หลีกภัย ประธานสภาผู้แทน
 ๕๒. คุณหญิง เชิญ พิศลยบุตร
 ๕๓. พล.ต.ท.ชัย-จงกลณี สุวรรณศร
 ๕๔. ชมรมนักสุขภาพ กทม.
 ๕๕. พ.ต.ท.ณรงค์-พัชนี อรรถกฤษณ์
 ๕๖. นพ.दनัย-งามฉลวย บุณนาค
 ๕๗. ดั่งลิ้น-บุษกร บุณนาค
 ๕๘. ดิเรก สกุนดาวงค์
 ๕๙. พล.ต.ถาวร-ประทุม รัตนาวะดี
 ๖๐. พล.ต.ทวีสิทธิ์-ปองทิพย์ สร้างสมวงษ์
 ๖๑. พ.ต.ท.ธารา-สิริกุล ปุณศรี
 ๖๒. วีระพานิช (ตรากาไก่)
 ๖๓. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
 ๖๔. ห.จ.ก.ธนชัย อะไหล่ยนต์
 ๖๕. ช่าง-บุญนำ พัฒนรัฐ
 ๖๖. น.ค. ๒๔๗๔
 ๖๗. นนต.รุ่น ๑๒/จปร.รุ่น ๕
 ๖๘. ครอบครัว "นิติทัศน์ประกาศ"
 ๖๙. นรต.รุ่น ๒๔
 ๗๐. น้อง ๆ กองจ่ายรางวัล
 ๗๑. นิติ (มธ) ๐๒
 ๗๒. น้องๆ หลานๆ บ้านลาดพร้าว ประตูน้ำ
 ๗๓. เนาวรัตน์-วิมล พัฒโนดม
 ๗๔. บริษัท ศรียนต์พัฒนา (1978) จำกัด
 ๗๕. พล.ต.ต.บุญชู-ประชิด วังกานนท์
 ๗๖. บริษัทเทพพิชัยมอเตอร์ จำกัด
 ๗๗. บริษัทคอมเมอร์เชียลเอสโซซิเอชั่น จำกัด
 ๗๘. บริษัทพร้อมไฟบูลย์ แอสโซซิเอท จำกัด
 ๗๙. ปณิธาน-ภานิกา เลิศฤทธิ์
 ๘๐. ดร.ประเทศ-มล.พูนแสง สุตะบุตร
 ๘๑. ครอบครัว "ปัจฉิมสวัสดิ์"
 ๘๒. ประพนธ์ เอี่ยมสุทธา และครอบครัว
 ๘๓. ประเทือง กীরติบุตร และครอบครัว
 ๘๔. ศ.น.พ.ปณต-ศรีเจริญ มิคะเสน
 ๘๕. พ.อ.ปรีชา-วัชรีย์ ปัทมานนท์
 ๘๖. จอมพล ประภาส จารุเสถียร
 ๘๗. ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
 ๘๘. น.อ.ประชุม-น.ท.หญิง.ยุพา เกษมสวัสดิ์
 ๘๙. ผู้อำนวยการเขตพญาไท
 ๙๐. ผการัตน์-เอนก วิสุทธิมรรค
 ๙๑. พลตรี เผด็จ-บุญชู บุณนาค
 ๙๒. ฝ่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้ำตาล
 สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย
 ๙๓. ฝ่ายการพนักงานโรงงานยาสูบ
 ๙๔. ร.พ.พญาไท
 ๙๕. ครอบครัว "พัฒนกำจร"
 ๙๖. พยาบาลและเจ้าหน้าที่ O.P.D. ร.พ.เวช-
 ศาสตร์เขตร้อน
 ๙๗. พูนศุข พนมยงค์
 ๙๘. พ.อ.ไพรัช-นันทภักดิ์ แววประเสริฐ
 ๙๙. เพื่อนศิรวิราชรุ่น ๒๕๐๐
 ๑๐๐. น.พ.พิเศษพงศ์ ปัทมะสุนันท์ และ
 ครอบครัว

๑๐๑. พนิดา-สันติภาพ รัชษ์บำรุง
 ๑๐๒. พิศาล-วัลย์ มณีโชติ
 ๑๐๓. เพื่อน ๆ นครสวรรค์
 ๑๐๔. ไพศาล-ธัญลักษณ์ ชัยมงคล
 ๑๐๕. พัน ขส. ที่ ๑ กรม ขส.ร.๑.
 ๑๐๖. พิชัย-มณฑา ราชตะนันท์
 ๑๐๗. พิษณุ แก้วลาย นายอำเภอ น้ำโสม
 ๑๐๘. ดร.ไพโรจน์ พงศ์พิพัฒน์
 ๑๐๙. เพื่อนด้อย...สวนสุนันทา
 ๑๑๐. พิเชียร-เดือนตา วิทยานนท์
 ๑๑๑. ไพโรจน์-คุณหญิงบรรเลง ชัยนาม
 ๑๑๒. ภาควิชากุมารว. คณะเวชศาสตร์เขตร้อน
 ๑๑๓. พล.ท. กิงการ-มรว.มารศรี สุจริตกุล
 ๑๑๔. พล.ท.มานะ-กิติมา วรามิตร
 ๑๑๕. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
 ๑๑๖. พล.ต.ต.มนตรี ประเสริฐศรีและภริยา
 ๑๑๗. มาโนช-ประจวบ วัชรชาติ
 ๑๑๘. พล.ต.ยุทธนา-เพลินจิตต์ คำดี
 ๑๑๙. ยุต วรรณชนก และครอบครัว
 ๑๒๐. ร.ร.ทหารขนส่ง
 ๑๒๑. ร.ร.ทบอ.ช่างกล ขส.ทบ.
 ๑๒๒. รัฐสภา
 ๑๒๓. รัตน์-อรทัย ศยามานนท์
 ๑๒๔. พล.ตรี ระวี-สรรพศรี ปุณยฤทธิ์เสนีย์
 ๑๒๕. ม.ร.ว.ระพีพรรณ และน้องๆ กองสารบรรณ
 ๑๒๖. โรงงานผลิตยา เอฟ.อี.ซิลลิค (กรุงเทพ)
 จำกัด
 ๑๒๗. ร.ร.เทศบาลวัดกลางท่าเรือ
 ๑๒๘. ลูก ๆ นักสังคมสงเคราะห์
 ๑๒๙. พลตรี วรพิมพ์-โสภี ดิษยบุตร
 ๑๓๐. พลโท วิมล-พ.ต.หญิงมาลี วงศ์วานิช
 ๑๓๑. วานิช-ริน จันทรอู่ไร
 ๑๓๒. ร.พ.เวชศาสตร์เขตร้อน
 ๑๓๓. ร.ท.วรวิทย์-เสาวลักษณ์-เวชกร เลี้ยงถนอม
 ๑๓๔. พล.ต.วิโรจน์-ลักขณา แสงสนิท
 ๑๓๕. วีระ-สุมาลัย เดชะสุวรรณและครอบครัว
 ๑๓๖. วิบูลย์-นันทิกา จารุพาส
 ๑๓๗. วิทย สุมานนท์
 ๑๓๘. วิทยาลัยการทัพบกชุดที่ ๒๕
 ๑๓๙. พลตรี ศัลย์-คุณหญิงสุชาดา ศรีเพ็ญ
 ๑๔๐. นพ.ศรัชัย-พญ.เววตา หล่ออารีย์สุวรรณ
 ๑๔๑. ศรีทอง พรหมสุข
 ๑๔๒. ศิริ เตชะอำนวยการวิทยา (จิ๋ว) ร้านทำมุกข์
 ๑๔๓. พลโท สุจินดา-วรรณิ คราประยูร
 ๑๔๔. สวัสดิการคณะเวชศาสตร์เขตร้อน
 ๑๔๕. สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
 ๑๔๖. พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์และภริยา
 ๑๔๗. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
 ๑๔๘. พ.ต.อ.สืบสกุล-นัดดา ศรีประพาพ
 ๑๔๙. สำนักงานอานามัย
 ๑๕๐. สำเภาและลูก ๆ
 ๑๕๑. ครอบครัว "สุวรรณมงคล"
 ๑๕๒. ร.ต.อ.สุทัศน์-สุมนา ชินะนาวิน
 ๑๕๓. ร.ต.ต.สรายุทธ ศรีชัย
 ๑๕๔. พ.ต.อ.สุพัฒน์ รัชนิวรรณ ต้นตระกูลวานิชย์
 ๑๕๕. พ.ท.สนิท-บุญนาค ใจบุญมา
 ๑๕๖. สวนกุหลาบ รุ่น ๙๔
 ๑๕๗. ท่านหญิงสงรัศมี สวัสดิ-ชูโต
 ๑๕๘. สวาท-น้อม โลหะชาละ
 ๑๕๙. สุรพล-สุพร อนันต์วานิชย์

๑๖๐. สหกรณ์แท็กซี่รวมมิตร จำกัด
 ๑๖๑. พล.ต.สุเทพ-ศิริพล สีวะรา
 ๑๖๒. สรรพสามิต อำเภอศรีสำโรง
 ๑๖๓. พลโท เสรี-ละเอียด เหาប់ตัย
 ๑๖๔. นพ.สันต์ศิริ-พ.ญ.วาสนา क्रमณี
 ๑๖๕. สมศักดิ์ หมู่ผึ้ง นายอำเภอสว่างอารมณ์
 ๑๖๖. สมภพ ศรีสมวงษ์
 ๑๖๗. สำนักงานประชุม ทองมี ทรายความ
 ๑๖๘. หลาน ๆ ครอบครัวยุขรัตน์
 ๑๖๙. ห.จ.ก.สหไพศาลอินเตอร์เทรด
 ๑๗๐. ห้างฯ ไทย.เอ.อาร์. เทรดดิ้ง
 ๑๗๑. หยั่น สุขสิงห์ และครอบครัว
 ๑๗๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัดประดิษฐ์ไฟบูลย์
 ๑๗๓. พลโท อรุณ ปรีวีติธรรม ประธาน วทป.
๑๗๔. พล.ต.ท. อุทัย-ประพันธ์ ศรีอรุณ
 ๑๗๕. อัยการ รุ่น ๕
 ๑๗๖. น.อ.อนุพันธ์-วรลักษณ์ สนิทวงศ์
 ๑๗๗. พลโทธานี-วีรวรรณ สุภัทรพันธ์
 ๑๗๘. อุทัย พิมพ์ใจชน หัวหน้าพรรคก้าวหน้า
 ๑๗๙. พลตรี อารีย์-อุไรวรรณ อุโฆษกิจ
 ๑๘๐. อูระมิลา สัตยมานะ
 ๑๘๑. พลโท อิศระพงศ์-พ.ญ.สุมนา หนูนภักดี
 ๑๘๒. อุกฤษ-มณฑินี มงคลนาวัน
 ๑๘๓. อุทัย-พ้องพันธ์ กัปปิยบุตร
 ๑๘๔. เฮียง พนมยงค์
 ๑๘๕. CIBA-GEIGY CTD. MULPROLTD
 ๑๘๖. PHARM FACTORY MANAGER
 GROUP

